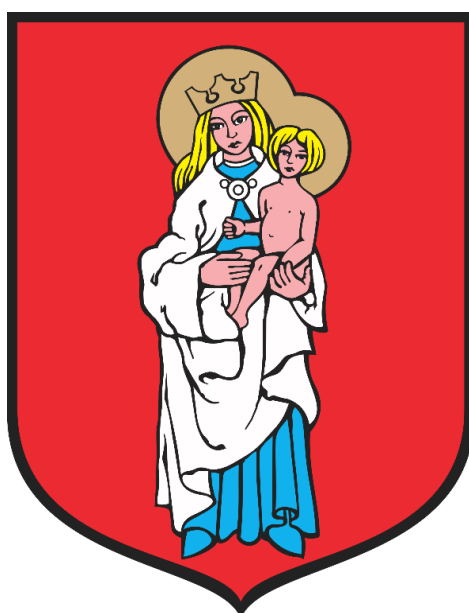

**GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY SZTUM
NA LATA 2016 – 2020**

Opracowanie: mgr inż. arch. Joanna Małuj, doktorantka Politechniki Gdańskiej

z zespołem w składzie:

mgr inż. arch. Alicja Stefańska, doktorantka Politechniki Gdańskiej
mgr inż. arch. Weronika Dettlaff, doktorantka Politechniki Gdańskiej
mgr inż. arch. Łukasz Bugalski, doktorant Politechniki Gdańskiej

inż. Angelika Plata
Angelika Rogożyńska
Oliwia Burzyńska
Wiktoria Witosławska

Maj 2016

1. Spis treści

1. Spis treści.....	2
2. Wstęp	5
2.1. Przedmiot i cel opracowania	5
2.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	5
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami	6
3.1. Obowiązki samorządu gminy.....	7
3.2. Obowiązki właścicieli i posiadaczy zabytków	11
3.3. Instrumenty opieki nad zabytkami.....	12
3.3.1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków	13
3.3.2. Zabytki wpisane do ewidencji zabytków	18
3.3.3. Zabytki ruchome	20
3.3.4. Zabytki znajdujące się w muzeach i w bibliotekach	22
3.3.5. Materiały archiwalne	23
3.3.6. Wybrane prawa i obowiązki powszechne	23
3.4. Inne regulacje prawne	25
3.5. Organy ochrony zabytków	28
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	28
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami... 28	
4.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017..	28
4.1.2. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	30
4.1.3. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020	31
4.1.4. Strategia Rozwoju Kraju 2020	32
4.1.5. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	32
4.1.6. Narodowy Plan Rewitalizacji 2022.	33
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa	34
4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020	34
4.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego	36
4.2.3. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011 – 2014. 39	
4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu i gminy	40
4.3.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sztum.....	40
4.3.2. Raport dotyczący delimitacji obszarów zdegradowanych w Mieście Sztum z lipca 2015 roku.....	48

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

4.3.3	Obowiązujące Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Sztum:	50
5.	Charakterystyka zasobów i formy ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	56
5.1.	Zarys historii obszaru gminy	56
5.2.	Charakterystyka całości dziedzictwa kulturowego gminy na tle zarysu historii obszaru gminy	62
5.2.1.	Krajobrazu kulturowego	62
5.2.2.	Charakterystyka układu urbanistycznego miasta Sztumu	65
5.2.3.	Charakterystyka układów ruralistycznych gminy Sztum	66
5.2.4.	Charakterystyka cmentarzy	71
5.2.5.	Charakterystyka parków, ogrodów i innych form zaprojektowanej zieleni	73
5.2.6.	Charakterystyka miejsc upamiętniających wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji	77
5.2.7.	Charakterystyka dzieł architektury i budownictwa	77
5.2.8.	Charakterystyka dziedzictwa niematerialnego	81
5.3.	Zabytki objęte prawnymi formami opieki	82
5.3.1.	Obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków	82
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń	85
6.1.	Struktura własności	85
6.2.	Stan zachowania	85
6.3.	Użytkowanie zasobów dziedzictwa kulturowego	86
6.4.	Analiza SWOT	87
7.	Założenia programowe	89
7.1.	Priorytety programu opieki	89
7.2.	Kierunki działań i zadania programu opieki	89
8.	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	91
9.	Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	92
10.	Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	93
11.	Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	97

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

ZAŁĄCZNIKI:

ZAŁĄCZNIK NR 1: ZAŁĄCZNIK GRAFICZNY

ZAŁĄCZNIK NR 2: LISTA ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW

ZAŁĄCZNIK NR 3: LISTA ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

ZAŁĄCZNIK NR 4: USTALENIA OBOWIĄZUJĄCYCH MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

ZAŁĄCZNIK NR 5: USTALENIA OCHRONY ZABYTKÓW W DOKUMENTACH PLANISTYCZNYCH - RYSUNKI (OBSZAR A, OBSZAR B I C, OBSZAR D I E)

2. Wstęp

2.1. Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania jest dziedzictwo kulturowe Miasta i Gminy Sztum, które stanowi istotny czynnik w rozwoju społeczno-gospodarczym tego terenu. Występuje tu wiele obiektów zabytkowych, w tym o szczególnej wartości historycznej, architektonicznej i artystycznej, wymagających planowych działań w zakresie opieki nad zabytkami.

Niniejszy program opieki nad zabytkami ma na celu określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest przez burmistrza na okres czterech lat na podstawie art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774). Po jego opracowaniu i uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, jest on przyjmowany przez radę miasta i gminy i ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Burmistrz zobowiązany jest co dwa lata sporządzić sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia radzie gminy.

Zgodnie z art. 87 ust. 2 gminny program opieki nad zabytkami ma na celu w szczególności:

1. *włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
2. *uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
3. *zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
4. *wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
5. *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
6. *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
7. *podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

Podstawę do sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami określa art. 21 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774). Jest nią gminna ewidencja zabytków.

Art. 22.

1. *Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.*
2. *Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.*
3. *Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.*

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.
5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:
  - 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
  - 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
  - 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.
6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami

Zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela, o czym mówi art. 5, art. 6 ust 1. i art 86. Konstytucji RP (t. j. Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z 2001 r. Nr 28, poz. 319, z 2006 r. Nr 200, poz. 1471, z 2009 r., Nr 114, poz. 946.)

Definicje „zabytku” oraz pojęć „ochrony i opieki” zawarte są w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774). Art. 3 pkt 1 ustawy brzmi:

zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;

Ustawowa definicja zabytku jest szeroka i obejmuje nie tylko nieruchomości wpisane do rejestru zabytków, czy też ujęte w wojewódzkiej ewidencji lub ewidencji gminnej, ale również wszystkie inne nieruchomości lub ich części posiadające określone w definicji cechy. W związku z tym one również są przedmiotem ochrony i opieki wynikającej z ustawy.

Zgodnie z art. 6 tej ustawy:

1. *Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:*
  - 1) *zabytki nieruchome będące, w szczególności:*
    - a. *krajobrazami kulturowymi,*
    - b. *układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
    - c. *działami architektury i budownictwa,*
    - d. *działami budownictwa obronnego,*
    - e. *obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
    - f. *cmentarzami,*
    - g. *parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*
    - h. *miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;*
  - 2) *zabytki ruchome będące, w szczególności:*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- a. dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
  - b. kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
  - c. numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
  - d. wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
  - e. materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t. j. Dz. U. z 2012 r. poz. 642 i 908 oraz z 2013 r. poz. 829.)
  - f. instrumentami muzycznymi,
  - g. wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
  - h. przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a. pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
  - b. cmentarzyskami,
  - c. kurhanami,
  - d. reliktnymi działalnościami gospodarczej, religijnej i artystycznej.
2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Pojęcia: zabytku nieruchomego, zabytku ruchomego, zabytku archeologicznego, historycznego układu urbanistycznego lub ruralistycznego, historycznego zespołu zabudowy, krajobrazu kulturowego zdefiniowane są w art. 3 tejże ustawy.

3.1. Obowiązki samorządu gminy

Obowiązki samorządu gminy z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określone są przede wszystkim w następujących aktach prawnych:

1. ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1515, 1890),
2. ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774),
3. ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 199, 443, 774, 1265, 1434, 1713, 1777,).

W art. 7 ustawa o samorządzie gminnym definiuje zadania własne gminy, do których należą m.in. zadania:

- 1) *ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody ...*
- 9) *kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.*

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę ochrony dóbr kultury. Art. 4 ustala, że:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2. zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3. udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4. przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5. kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 6. uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

Ochrona i opieka nad zabytkami stanowią istotny element polityki przestrzennej prowadzonej na terenie gminy. Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:

Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na terenie gminy, w tym uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, (...) należy do zadań własnych gminy.

Art. 1 ust. 2 tej ustawy stwierdza:

W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się zwłaszcza:

- 1) wymagania ład przestrzennego, w tym urbanistyki i architektury;*
- 2) walory architektoniczne i krajobrazowe;*
- 4) wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.*

Istotne znaczenie odpowiedniego kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej dla ochrony dóbr kultury podkreśla art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który ustanawia formy ochrony zabytków:

Formami ochrony zabytków są:

- 1. wpis do rejestru zabytków;*
- 2. uznanie za pomnik historii;*
- 3. utworzenie parku kulturowego;*
- 4. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.*

O uwzględnieniu form ochrony w planowaniu przestrzennym mówią też następujące artykuły ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

Art. 18.

- 1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analizy*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.
2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:
    - 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
    - 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
  3. ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19.

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
  - 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
  - 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
  - 3) parków kulturowych.
- 1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:
  - 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
  - 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.
- 1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:
  - 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
  - 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
  - 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.
2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.
3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Art. 20.

Projekty i zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Uchwała o której mowa w wymienionym powyżej art.19 ust 1b jest w kompetencjach rady gminy na podstawie art. 37a ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Może ona zawierać ustalenia dotyczące zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabaryty, standardy jakościowe oraz rodzaje materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane. Przyzwolenie ta wynika z ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu.

Zgodnie z art. 16 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami radzie gminy przysługują także wola i kompetencje w zakresie tworzenia parku kulturowego „w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej”.

Art. 17.

1. *Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:*
  - 1) *prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;*
  - 2) *zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;*
  - 3) *umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;*
  - 3a) *zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;*
3. *składowania lub magazynowania odpadów.*

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych(Dz.U.04.212.2153) do kompetencji gmin należy też sporządzanie planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Art. 3.

1. *Organizację i sposób ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, planuje się w jednostkach organizacyjnych posiadających zabytki oraz na poszczególnych stopniach administracji, ujmując stan zasobu podlegającego ochronie, zagrożenia, zamiar działania, sposób realizacji, niezbędne siły i środki oraz czas i koszty wykonania w sporządzanych w tym celu następujących dokumentach:*
  - 1) *planie ochrony zabytków jednostki organizacyjnej;*
  - 2) *gminnym planie ochrony zabytków;*
  - 3) *powiatowym planie ochrony zabytków;*
  - 4) *wojewódzkim planie ochrony zabytków;*
  - 5) *krajowym planie ochrony zabytków.*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

2. *Plany ochrony zabytków, o których mowa w ust. 1, sporządza się odpowiednio do przewidywanych i realnych zagrożeń, w szczególności na wypadek:*
  - 1) *pożaru;*
  - 2) *powodzi, ulewy lub zalania z innych przyczyn;*
  - 3) *wichury;*
  - 4) *katastrofy budowlanej, awarii technicznej, chemicznej;*
  - 5) *demonstracji i rozruchów ulicznych, rabunku lub aktu wandalizmu;*
  - 6) *ataku terrorystycznego;*
  - 7) *konfliktu zbrojnego.*
3. *Plany ochrony zabytków zawierają w szczególności:*
  - 1) *informacje niezbędne do realizacji prac przygotowawczych oraz sprawnego koordynowania i zarządzania ochroną w poszczególnych etapach działania;*
  - 2) *wykaz osób uprawnionych do podejmowania decyzji i kierowania ochroną;*
  - 3) *wyszczególnienie sposobów przepływu informacji na wszystkich stopniach zarządzania.*
4. *W razie zaistnienia konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej, gdy planowane prace związane z ochroną zabytków nie zostały w całości wykonane, kierownik jednostki organizacyjnej posiadającej zabytki zabezpiecza je w sposób doraźny przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.*
5. *Plany ochrony sporządza się według "Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych", stanowiącej załącznik do rozporządzenia.*

Art. 4.

1. *Plan ochrony zabytków jednostki organizacyjnej na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje kierownik jednostki organizacyjnej posiadającej zabytki, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, oraz przedstawia do zatwierdzenia wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta).*
2. *Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje wójt (burmistrz, prezydent miasta); plan ten podlega uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz właściwym terenowym organem obrony cywilnej na obszarze powiatu.*

Ponadto, w zakres obowiązków samorządu gminy związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, wchodzi także obowiązki wynikające z jego statusu jako właściciela lub posiadacza zabytku, o których mowa poniżej.

3.2. Obowiązki właścicieli i posiadaczy zabytków

Obowiązki właścicieli i posiadaczy zabytków związane z ochroną i opieką nad tymi zabytkami w szerokim zakresie ustala ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774, 1777).

Zgodnie z art. 5 tej ustawy:

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zgodnie z art. 28 tej ustawy:

Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

3.3. Instrumenty opieki nad zabytkami

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774, 1777) rozdziela pojęcia (a wraz z tym prawa i obowiązki z nimi związane) *ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*.

Zgodnie z art. 5 ustawy:

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ustawa określa również definicje:

- prace konserwatorskie* - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań,
- prace restauratorskie* - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań,
- roboty budowlane* - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku.

Uprawnia i obowiązki związane z opieką nad zabytkami różnią się w zależności od form ochrony zabytków. Występuje podział na:

- a) zabytki wpisane do rejestru zabytków,
- b) zabytki wpisane do ewidencji zabytków,
- c) prawa i obowiązki wszystkich właścicieli lub dysponujących zabytkami.

3.3.1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków

Oprócz zapewnienie podstawowych warunków określonych w art. 5 (powyżej) w stosunku do zabytków wpisanych do rejestru obowiązują m.in.:

Art. 25.

1. *Zagospodarowanie na cele użytkowe zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru wymaga posiadania przez jego właściciela lub posiadacza:*
  - 1) *dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku;*
  - 2) *uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym, określającego zakres i sposób ich prowadzenia oraz wskazującego niezbędne do zastosowania materiały i technologie;*
  - 3) *uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości.*
2. *W celu spełnienia wymagań, o których mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany nieodpłatnie udostępnić do wglądu właścicielowi lub posiadaczowi zabytku nieruchomego posiadającą przez siebie dokumentację tego zabytku oraz umożliwić dokonywanie niezbędnych odpisów z tej dokumentacji.*

Art. 27.

Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

Zgodnie z art. 28 właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru zabytków jest zobowiązany do zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) *uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;*
- 2) *zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;*
- 3) *zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;*
- 4) *zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Art. 30.

1. *Właściciel lub posiadacz zabytku nieruchomego bądź nieruchomości o cechach zabytku jest obowiązany udostępnić ten zabytek bądź nieruchomość wykonawcy badań w celu ich przeprowadzenia.*

Przed przystąpieniem do realizacji robót budowlanych związanych z zabytkiem wpisanym do rejestru zabytków, osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna finansująca te roboty jest obowiązana pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli są one niezbędne dla ochrony zabytków archeologicznych (*art. 31 ust. 1a*). Szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji. Egzemplarz dokumentacji badań podlega po ich zakończeniu nieodpłatnemu przekazaniu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Lista czynności wymagających pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków została określona w *art. 36*. obejmuje ona m.in.:

- 1) *prorowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;*
- 2) *wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;*
- 3) *prorowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;*
- 4) *prorowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;*
- 5) *prorowadzenie badań archeologicznych;*
- 6) *przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;*
- 7) *trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;*
- 8) *dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;*
- 9) *zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;*
- 10) *umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru: urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 199, 443 i 774) oraz napisów, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;*
- 11) *podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;*
- 12) *poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.*

Pozwolenia wydaje się na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego.

Pozwolenie na prorowadzenie badań konserwatorskich i architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru albo badań archeologicznych lub poszukiwań ukrytych bądź porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, wydaje się również na wniosek osób fizycznych albo jednostek organizacyjnych zamierzających prorowadzić te badania lub poszukiwania.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podjęcie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami Prawa budowlanego.

Jeżeli właściciel lub posiadacz zabytku rozpocznie ww. prace bez pozwolenia konserwatora, lub będzie je realizował w sposób z nim nie zgodny wojewódzki konserwator zabytków wyda decyzję o ich wstrzymaniu (art. 43).

Jednak zgodnie z zapisami art. 49:

- 1) *Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję nakazującą osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego, przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku, jeżeli ich wykonanie jest niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem tego zabytku.*
- 2) *Wykonanie decyzji nakazującej przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomym nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami Prawa budowlanego.*
- 3) *W przypadku wykonania zastępczego prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję określającą wysokość wierzytelności Skarbu Państwa z tytułu wykonania zastępczego tych prac lub robót, ich zakres oraz termin wymagalności tej wierzytelności.*

Jeżeli dysponujący zabytkiem nie rozpocznie ww. prac, konserwator może zastępczo wykonać te prace obciążając ich kosztami dysponującego zabytkiem.

Art. 71.

1. *W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.*
2. *Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.*

Art. 72.

Na zasadach i w trybie określonych odrębnymi przepisami, prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.

Art. 73.

Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Zgodnie z art. 76 dotacja może być udzielona na dofinansowanie:

- 1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;
- 2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.

Art. 77 przewiduje, że dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Art. 78.

1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

2. Jeżeli zabytek, o którym mowa w ust. 1, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.
3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w ust. 1, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.
4. Łączna wysokość dotacji udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego i wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekraczać wysokości dofinansowania określonej w ust. 1–3.

W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez radę miasta i gminy, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja ta, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru (art. 81).

Art. 108.

1. Kto niszczy lub uszkadza zabytek, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 sąd orzeka, a w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd może orzec, nawiązkę na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami w wysokości od trzykrotnego do trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia.

Art. 110.

1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytku nie zabezpieczył go w należyty sposób przed uszkodzeniem, zniszczeniem, zaginięciem lub kradzieżą, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Na podstawie art. 113 właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków podlega karze grzywny, jeżeli nie powiadomi wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,
- 2) zagrożeniu dla zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

W razie popełnienia ww. wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Również karze grzywny podlega osoba prowadząca bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie lub architektoniczne przy zabytku wpisanym do rejestru lub roboty budowlane w jego otoczeniu albo badania archeologiczne (art. 117), lub umieszczająca bez pozwolenia urządzenia techniczne, tablicę reklamową lub urządzenie reklamowe w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, lub napis (art. 118).

3.3.2. Zabytki wpisane do ewidencji zabytków

Gminna ewidencja zabytków powstaje na podstawie wojewódzkiej ewidencji zabytków i stanowi podstawę do uwzględnienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzjach o warunkach zabudowy. Art. 22 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774.) mówi o zawartości gminnej ewidencji zabytków:

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;*
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;*
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.*

Oprócz zapewnienia podstawowych warunków określonych w art. 5 (mówiącym o tym, czym jest opieka nad zabytkami) w stosunku do zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków obowiązują :

Art. 27.

Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

Zgodnie z art. 28 właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do ewidencji zabytków jest zobowiązany do zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;*
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;*
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Art. 30.

1. Właściciel lub posiadacz zabytku nieruchomego bądź nieruchomości o cechach zabytku jest obowiązany udostępnić ten zabytek bądź nieruchomość wykonawcy badań w celu ich przeprowadzenia.

Przed przystąpieniem do realizacji robót budowlanych związanych z zabytkiem znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków niezbędne jest uzyskanie opinii właściwego konserwatora zabytków.

Przed przystąpieniem do realizacji robót budowlanych związanych z zabytkiem archeologicznym objętym ochroną na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna finansująca te roboty jest obowiązana pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli są one niezbędne dla ochrony zabytków archeologicznych (art. 31 ust. 1a). Szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji. Egzemplarz dokumentacji badań podlega po ich zakończeniu nieodpłatnemu przekazaniu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Zgodnie z art. 36. ust. 1 pkt 5 prowadzenie badań archeologicznych wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 36.

6. Pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych wydaje się na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z nieruchomości, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego.
7. Pozwolenie na prowadzenie badań konserwatorskich i architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru albo badań archeologicznych lub poszukiwań ukrytych bądź porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, wydaje się również na wniosek osób fizycznych albo jednostek organizacyjnych zamierzających prowadzić te badania lub poszukiwania. W przypadku nieuzyskania zgody właściciela lub posiadacza nieruchomości na przeprowadzenie tych badań lub poszukiwań przepisy art. 30 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 71.

1. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.
2. Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Art. 108.

1. Kto niszczy lub uszkadza zabytek, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 sąd orzeka, a w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd może orzec, nawiązkę na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami w wysokości od trzykrotnego do trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia.

Art. 110.

1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytku nie zabezpieczył go w należyty sposób przed uszkodzeniem, zniszczeniem, zaginięciem lub kradzieżą, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Na podstawie art. 113 właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków podlega karze grzywny, jeżeli nie powiadomi wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,
- 2) zagrożeniu dla zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

W razie popełnienia ww. wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

3.3.3. Zabytki ruchome

Oprócz zapewnienia podstawowych warunków określonych w art. 5 (powyżej) w stosunku do zabytków ruchomych obowiązują m.in.:

Zgodnie z art. 28 właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w ewidencji zabytków w odniesieniu do zabytków ruchomych jest zobowiązany do zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

Art. 28.

3. zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany.

Zgodnie z art. 36. ust. 1 pkt 7,12 pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:

Art. 36.

- 1) trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- 12) *poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.*

Ponadto pozwolenie na prowadzenie poszukiwań ukrytych bądź porzuconych zabytków ruchomych może być wydane na wniosek osób fizycznych albo jednostek organizacyjnych (art. 36 ust. 7)

Art. 50.

1. *W przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia, uszkodzenia, kradzieży, zaginięcia lub nielegalnego wywiezienia za granicę, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia.*
2. *Czasowe zajęcie zabytku ruchomego polega na przekazaniu go, w zależności od rodzaju zabytku, do muzeum, archiwum lub biblioteki.*
3. *W przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia. Przepisy o gospodarce nieruchomościami stosuje się odpowiednio.*
4. *Jeżeli nie jest możliwe usunięcie zagrożenia, o którym mowa w ust. 1 lub 3:*
  - 1) *zabytek ruchomy może być przejęty przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, w drodze decyzji, na własność Skarbu Państwa, z przeznaczeniem na cele kultury, oświaty lub turystyki, za odszkodowaniem odpowiadającym wartości rynkowej tego zabytku;*
  - 2) *zabytek nieruchomy może być na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków wywłaszczony przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy właściwej ze względu na miejsce położenia tego zabytku, w trybie i na zasadach przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.*

Art. 109b.

Kto rzecz ruchomą zbywa jako zabytek ruchomy albo zbywa zabytek jako inny zabytek, wiedząc, że są one podrobione lub przerobione, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Na podstawie art. 113 ust. 1 pkt. 3 właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków podlega karze grzywny, jeżeli nie powiadomi wojewódzkiego konserwatora zabytków o zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany. W przypadku popełnienia tego wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Nie wymaga zgody właściciela zabytku włączenie karty zabytku ruchomego znajdującego się w dotychczasowej centralnej ewidencji dóbr kultury do wojewódzkiej ewidencji zabytków (art. 143 ust. 2).

3.3.4. Zabytki znajdujące się w muzeach i w bibliotekach

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach zostały określone w ustawie z dnia 21 listopada 1996r. o muzeach (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 987.):

Art. 1.

Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

Art. 2.

Muzeum realizuje cele określone w art. 1, w szczególności przez:

- 1) gromadzenie zabytków w statutowo określonym zakresie;*
- 3) przechowywanie gromadzonych zabytków, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych;*
- 4) zabezpieczanie i konserwację zbiorów oraz, w miarę możliwości, zabezpieczanie zabytków archeologicznych nieruchomych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody.*

Art. 21.

1. Muzealiami są rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność muzeum i wpisane do inwentarza muzealiów. Muzealia stanowią dobro narodowe.

1a. W przypadku muzeum nieposiadającego osobowości prawnej, muzealiami są rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność podmiotu, który utworzył muzeum, oraz wpisane do inwentarza muzealiów.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, zakres, formy i sposób ewidencjonowania zabytków w muzeach, wskazując, w szczególności, rodzaj dokumentacji ewidencyjnej, wymagania, jakim powinno odpowiadać prowadzenie tej dokumentacji, sposób oznakowania muzealiów oraz tryb ich dokumentowania w przypadku przenoszenia poza siedzibę muzeum oraz skreślenia z inwentarza muzeum.

Art. 28.

Muzealia, będące nieruchomościami, w momencie likwidacji muzeum podlegają bezzwłocznie wpisowi do rejestru zabytków, chyba że wejdą w skład innego muzeum.

Zasady ochrony materiałów bibliotecznych zostały określone w ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t. j. Dz. U. z 2012 r. poz. 642, poz. 908, z 2013 r. poz. 829.). Według art. 4. ust. 1. ww.

ustawy do podstawowych zadań bibliotek należy m. in.: gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych.

Zbiory o wyjątkowej wartości i znaczeniu dla dziedzictwa narodowego stanowią narodowy zasób biblioteczny:

Art. 6.

1. *Zbiory bibliotek mające wyjątkową wartość i znaczenie dla dziedzictwa narodowego stanowią, w całości lub części, narodowy zasób biblioteczny.*

2. *Narodowy zasób biblioteczny podlega szczególnej ochronie.*

2a. *Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa Rada do Spraw Narodowego Zasobu Bibliotecznego. Do zakresu działania Rady, jako organu opiniodawczo-doradczego w sprawach narodowego zasobu bibliotecznego, należy w szczególności:*

1) *opiniowanie wniosków organizatorów bibliotek o włączenie ich zbiorów do narodowego zasobu bibliotecznego oraz przedstawianie ministrowi propozycji dotyczących zatwierdzenia tych wniosków;*

2) *opiniowanie systemu informacji o narodowym zasobie bibliotecznym;*

3) *opracowywanie i przyjmowanie planów pracy dotyczących narodowego zasobu bibliotecznego.*

3.3.5. Materiały archiwalne

Zasady ochrony materiałów archiwalnych zostały określone w ustawie z dnia 14 lipca 1983r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. j. Dz. U. z 2011 r. Nr 123, poz. 698, Nr 171, poz. 1016, z 2014 r. poz. 822, z 2015 r. poz. 566.)

3.3.6. Wybrane prawa i obowiązki powszechne

Prowadząc roboty budowlane lub ziemne należy się liczyć z odkryciem przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, iż są one zabytkami. Artykuł 32 określa procedurę postępowania w przypadku dokonania takiego odkrycia, według której prowadzący roboty jest zobowiązany:

1) *wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot,*

2) *zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia,*

3) *niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).*

W terminie niezwłocznym, nie dłuższym niż 3 dni wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa powyżej. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany w terminie 5 dni od dnia przyjęcia tego zawiadomienia, dokonać oględzin odkrytego przedmiotu. Jeżeli w tym terminie wojewódzki konserwator zabytków nie dokona oględzin odkrytego przedmiotu, przerwane roboty mogą być kontynuowane.

Po dokonaniu oględzin odkrytego przedmiotu wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:

1) *pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot nie jest zabytkiem,*

2) *pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot jest zabytkiem, a kontynuacja robót nie doprowadzi do jego zniszczenia lub uszkodzenia,*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

3) *nakazującą dalsze wstrzymanie robót i przeprowadzenie, na koszt osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej finansującej te roboty, badań archeologicznych w niezbędnym zakresie.*

Roboty budowlane lub ziemne nie mogą być wstrzymane na okres dłuższy niż miesiąc od dnia doręczenia decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków, chyba, że w trakcie badań archeologicznych zostanie odkryty zabytek posiadający wyjątkową wartość. W takim wypadku wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o przedłużeniu okresu wstrzymania robót. Jednak nie dłużej niż do 6 miesięcy od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w powyżej. Po zakończeniu badań archeologicznych wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję pozwalającą na kontynuację przerwanych robót.

W przypadku odkrycia przedmiotu co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, z wyłączeniem zabytków archeologicznych, w sprawach własności i wynagrodzenia dla znalazcy tego przedmiotu stosuje się odpowiednio art. 189 Kodeksu cywilnego (*Jeżeli rzecz mająca znacznie większą wartość materialną albo wartość naukową lub artystyczną została znaleziona w takich okolicznościach, że poszukiwanie właściciela byłoby oczywiście bezcelowe, znalazca obowiązany jest oddać rzecz właściwemu organowi państwowemu. Rzecz znaleziona staje się własnością Skarbu Państwa, a znalazcy należy się odpowiednie wynagrodzenie*).

Jeżeli ktoś przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, to burmistrza.

Burmistrz jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa powyżej. W terminie 3 dni od dnia przyjęcia tego zawiadomienia wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany dokonać oględzin znalezionego przedmiotu i miejsca jego znalezienia oraz, w razie potrzeby, zorganizować badania archeologiczne (*art. 33*).

Osobom, które odkryły bądź przypadkowo znalazły zabytek archeologiczny, przysługuje nagroda, jeżeli dopełniły one powyższych obowiązków (*art. 34 ust. 1*).

Przedmioty będące zabytkami archeologicznymi odkrytymi, przypadkowo znalezionymi albo pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych, stanowią własność Skarbu Państwa (*art. 35 ust. 1*).

Osoba, która bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia poszukuje ukrytych lub porzuconych zabytków, w tym przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny (*art. 111*).

W razie popełnienia powyższego wykroczenia można orzec:

- 1) *przepadek narzędzi i przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia wykroczenia, chociażby nie stanowiły własności sprawcy,*
- 2) *przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z wykroczenia,*
- 3) *obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego lub zapłaty równowartości wyrządzonej szkody.*

Art. 115.

1. Kto niezwłocznie nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) o odkryciu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, a także nie wstrzymał wszelkich robót mogących uszkodzić lub zniszczyć znaleziony przedmiot i nie zabezpieczył, przy użyciu dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny.
2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Art. 116.

1. Kto niezwłocznie nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) o przypadkowym odkryciu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, a także nie zabezpieczył, przy użyciu dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny.
2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

3.4. Inne regulacje prawne

Obowiązek ochrony zabytków uwzględniono też w innych aktach prawnych, w tym:

1. Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. - Prawo budowlane (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1409, z 2014 r. poz. 40, 768, 822, 1133, 1200, z 2015 r. poz. 151, 200, 443, 528, 774, 1165, 1265, 1549, 1642, 1777) określa zasady postępowania z obiektami budowlanymi, mając na uwadze zasady postępowania w przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub ewidencji zabytków:

Art.1

Ustawa – Prawo budowlane, zwana dalej „ustawą”, normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbioru obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach.

Art.2 ust.2

Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności:

- 3) *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.*
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. - Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1232, 1238, z 2014 r. poz. 40, 47, 457, 822, 1101, 1146, 1322, 1662, z 2015 r. poz. 122, 151, 277, 478, 774, 881, 933, 1045, 1223, 1434, 1593, 1688, 1936) określa zasady ochrony środowiska oraz zachowania wartości kulturowych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

3. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 627, 628, 842, z 2014 r. poz. 805, 850, 1101, 1863, z 2015 r. poz. 222, 774.) określa m. in. zasady dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew położonych na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską
4. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 782, 985, 1039.) określa m. in. zasady postępowania w stosunku do nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.

W rozumieniu art. 6. pkt. 5 ustawy celem publicznym jest:

5) opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

5. Ustawa z dnia 25 października 1991r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j. z 2012 r. poz. 406, z 2014 r. poz. 423, z 2015 r. poz. 337.) precyzuje zasady wykonywania działalności kulturalnej. Jednym z jej zadań jest opieka nad zabytkami.

Art.1.

1. *Działalność kulturalna w rozumieniu niniejszej ustawy polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury.*
2. *Państwo sprawuje mecenat nad działalnością kulturalną polegającą na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami.*
3. *Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wspierać finansowo, w ramach mecenatu państwa, realizację planowanych na dany rok zadań związanych z polityką kulturalną państwa, prowadzonych przez instytucje kultury i inne podmioty nienależące do sektora finansów publicznych.*
4. *Mecenat, o którym mowa w ust. 2 i 3, sprawują także organy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ich właściwości.*

6. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1118, 1138, 1146.) zalicza do sfery zadań publicznych działania w zakresie kultury, sztuki i ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, co wiąże się z ochroną zabytków.

Art. 3.

1. *Działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie.*

Art. 4.

1. *Sfera zadań publicznych, o której mowa w art. 3 ust. 1, obejmuje zadania w zakresie:*
  - 16) *kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.*

7. Ustawa z dnia 9 października 2015r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777.) określa sposób postępowania w przypadku występowania na obszarze rewitalizowanym budynków objętych formami ochrony zabytków oraz możliwość otrzymania dotacji na wykonanie określonych prac.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

W rozumieniu Art.17 ust. 2 pkt. 4 ustawy wójt, burmistrz albo prezydent miasta, po podjęciu przez radę gminy uchwały o przystąpieniu do sporządzenia gminnego programu rewitalizacji, występuje o zaopiniowanie:

- b) *w przypadku gdy jest to uzasadnione specyfiką obszaru rewitalizacji przez:*
  - *właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków – w zakresie form ochrony zabytków.*

W rozumieniu Art.35 ust. 1 pkt. 2 ustawy gmina ma możliwość udzielenia dotacji na wykonywanie określonych prac przy budynkach niewpisanych do rejestru zabytków:

Art. 35. 1. W przypadku nieruchomości położonych na obszarze Strefy gmina może udzielić ich właścicielom lub użytkownikom wieczystym dotacji w wysokości nieprzekraczającej 50% nakładów koniecznych na wykonanie:

- 2) *prac konserwatorskich i prac restauratorskich w rozumieniu art. 3 pkt 6 i 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.7)) w odniesieniu do nieruchomości niewpisanych do rejestru zabytków.*

- 8. *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r. poz. 774 z późn. zm.) wprowadza pojęcie krajobrazu priorytetowego, dla określenia którego obszar zabytkowy może mieć znaczenie ze względu na wartości kulturowe.*

Art. 7. W ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199 i 443) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) *w art. 2:*

- a) *po pkt 16 dodaje się pkt 16a–16f w brzmieniu:*

16f) „krajobrazie priorytetowym” – należy przez to rozumieć krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, i jako taki wymagający zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania”;

W rozumieniu art. 9 pkt. 7 w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.11) wprowadza się następujące zmiany, dotyczące elementów chronionych w ramach krajobrazu priorytetowego:

„Art. 23a.

- 1. *Na obszarze chronionego krajobrazu sejmik województwa, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego:*

- 1) *wyznacza, w granicach krajobrazów priorytetowych zidentyfikowanych w ramach audytu krajobrazowego, o którym mowa w art. 38a ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, strefy ochrony krajobrazu stanowiące w szczególności przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe oraz obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną, istotne dla zachowania walorów*

krajobrazowych obszaru chronionego krajobrazu, wraz ze wskazaniem które z zakazów, wymienionych w art. 24 ust. 1a, obowiązują w danej strefie;

2) *określa wykaz obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym.*

3.5. Organy ochrony zabytków

Zgodnie z art. 89 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774.):

Organami ochrony zabytków są:

- 1) *minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;*
- 2) *wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.*

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych stanowi jeden z celów gminnego programu opieki nad zabytkami. System zadań strategicznych dla obszaru gminy tworzony jest zarówno przez przyjęte przez radę dokumenty strategiczne jak i dokumenty opracowywane przez jednostki administracyjne wyższego rzędu. Zadania strategiczne związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami na poziomie ponadlokalnym, obejmujące swym zasięgiem obszar gminy definiują:

- 1) Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017;
- 2) Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030;
- 3) Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020;
- 4) Strategia Rozwoju Kraju 2020;
- 5) Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020;
- 6) Narodowy Plan Rewitalizacji 2022. Założenia.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Sztum na lata 2016 – 2020 wpisuje się z priorytetami, kierunkami i zadaniami w poniżej przedstawione dokumenty strategiczne.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

4.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017

Ochrona dziedzictwa kulturowego, zgodnie z art. 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jest jednym z podstawowych obowiązków państwa. Dziedzictwo kulturowe to dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń. Pomimo iż najczęściej utożsamiane jest ono z architekturą i sztuką, to jego elementy stanowią także formy gospodarowania (np. sposoby uprawy roli) i wiele innych przejawów życia i rozwoju społeczności. Zabytki są integralną częścią narodowego dziedzictwa kulturowego i są dobrem wspólnym, o które troskę każdemu obywatelowi nakazuje art. 82 Konstytucji RP.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774.):

Art. 84.

W celu stworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego inicjuje i opracowuje, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Art. 85.

- 1. W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności, cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.*
- 2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami opracowuje się na okres 4 lat.*

Art. 86.

- 1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami uchwała Rada Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.*

Art. 90.

- 2. Do zadań wykonywanych przez Generalnego Konserwatora Zabytków należy, w szczególności:*
  - 1) opracowanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.*

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014- 2017 przyjęty został w dniu 24 czerwca 2014 r. przez Radę Ministrów. Dokument ma usprawnić nadzór nad służbami konserwatorskimi oraz określić źródła finansowania inwestycji i procedur administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji oraz przyznawaniem funduszy na prace podejmowane w obiektach zabytkowych. Celem głównym Krajowego Programu jest **wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.**

Dla realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1: Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce

Kierunki działania:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomości (księgi rejestru A i C).
2. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego.
3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomości.
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C).
7. Realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków

Kierunki działania:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.
2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.
3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

Cel szczegółowy 3: Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

Kierunki działania:

1. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 2005.
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

W ramach kierunków działań zaplanowano szczegółowe zadania, mające na celu wypracowanie podjętych założeń na lata 2014-2017 lub w przedłużeniu na okres funkcjonowania, kolejnej, czteroletniej edycji Krajowego Programu na lata 2018-2021. Oprócz określenia celów, kierunków zadania oraz opracowania szczegółowych działań, jak również metod monitorowania, opracowano szczegółowy harmonogram wdrażania Krajowego Programu w ramach poszczególnych celów.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Sztum na lata 2016 – 2020 realizuje politykę strategiczną Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4.1.2. **Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030**

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 przyjęta Uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r., stanowi najważniejszy dokument strategiczny, dotyczący ładu przestrzennego Polski. Celem strategicznym dokumentu jest: **efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych - konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.**

Do osiągnięcia podstawowego celu ustanowiono sześć celów operacyjnych, z których czwarty i szósty najbardziej związane są z ochroną dziedzictwa kulturowego kraju.

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Kierunki działania:

- 4.1. Integracja działań w zakresie funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej kraju, jako podstawa ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych.
- 4.3. Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami europejskiej konwencji krajobrazowej.

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

W ramach realizacji niniejszych celów skoncentrowano się na objęciu ochroną prawną najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów naturalnych i historycznych, w tym układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz stanowisk archeologicznych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Sztum na lata 2016 – 2020 realizuje politykę strategiczną koncepcji Zagospodarowania Przestrzennego Kraju.

4.1.3. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020

„Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013” została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r., natomiast w 2005 roku przyjęto „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020” stanowiące dokument uzupełniający i wydłużający okres ważności pierwszego opracowania. W ramach realizacji spójnych działań w poszczególnych regionach Polski, zostały wyodrębnione główne zadania i priorytety w dziedzinie kultury. Określona w „Narodowej Strategii...” misją jest: **Zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.**

W założeniach do Narodowej Strategii Rozwoju Kultury „ochrona dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie ochrona i rewaloryzacja zabytków” określone są jako jeden ze strategicznych obszarów w okresie programowania 2004-2020.

Celem strategicznym (nadrzędnym) jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach. Celami częściowymi (uzupełniającymi) są:

1. Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.
2. Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury.
3. Wzrost udziału kultury w PKB.
4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.
5. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury.
6. Wzrost uczestnictwa w kulturze.
7. Rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych.
8. Efektywna promocja twórczości.
9. Promocja polskiej kultury za granicą.
10. Ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem.
11. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.
12. Rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Jednostki samorządu terytorialnego i Ministerstwo Kultury uznane zostały jako wiodące instytucje strategiczne z punktu widzenia strategii.

„Narodowa Strategia...” wyodrębnia pięć strategicznych obszarów kultury, dla których sformułowano Narodowe Programy Kultury (NPK), które stanowią instrumenty jej realizacji, tzn. narzędzia niezbędne z punktu widzenia możliwości przełożenia koncepcji na konkretne działania realizacyjne. Dla każdego programu określono cel strategiczny, instrumenty realizacji, plan finansowy oraz wyznaczono instytucje odpowiedzialne za ich zarządzanie. Działania podejmowane w ramach NPK powinny prowadzić m.in. do następujących efektów:

- zwiększenia liczby MSP oraz liczby zatrudnionych w przemysłach kultury,
- radykalnej poprawy podstawowej infrastruktury kultury i stanu zabytków,
- stworzenia markowych produktów turystyki kulturowej,
- wykształcenia więzi pomiędzy kulturą, edukacją i nauką w kształtowaniu kapitału społecznego.

Cel cząstkowy „zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków” realizowany jest w ramach obszaru priorytetowego, któremu odpowiada Narodowy Program Kultury „ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Sztum na lata 2016 – 2020 realizuje politykę strategiczną Narodowej Strategii Rozwoju Kultury.

4.1.4. Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 została uchwalona przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 r. Jest to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe. Wizja Polski 2020: **Polska w roku 2020 to: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo.**

Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne, w których będą się koncentrować główne zadania:

1. Sprawne i efektywne państwo.
2. Konkurencyjna gospodarka.
3. Spójność społeczna i terytorialna.

Zgodnie z Celem I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, w ramach Priorytetu I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego, wprowadzony zostanie obowiązek sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących: obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną (...) dziedzictwa kulturowego.

Drugim podkreślonym przez strategię obszarem jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie właściwego ich przechowywania (Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, Priorytet II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych; Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Priorytet III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych).

Wspierany będzie rozwój infrastruktury społecznej – w tym infrastruktury kulturalnej – oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co stanowi ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności gminy (Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Priorytet III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Sztum na lata 2016 – 2020 jest zgodny z zapisami Strategii Rozwoju Kraju 2020.

4.1.5. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 przyjęto Uchwałą Nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 roku. Wskazano między innymi w niej na fakt, że **dziedzictwo kulturowe stanowi (...) przedmiot ochrony, oraz potencjał, który winien zostać wykorzystywany dla obecnego i przyszłego rozwoju. Obejmuje ono materialne dobra kultury, naszą pamięć i tożsamość.**

Wśród przyjętych celów na uwagę zasługują przede wszystkim:

Cel szczegółowy 1: Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji

Kierunki działania:

1.2.3. Rozwój kompetencji kulturowych w uczeniu się innym niż formalne oraz upowszechnienie różnych form uczestnictwa w kulturze.

1.2.4. Rozwijanie kompetencji społecznych liderów i animatorów.

Cel szczegółowy 4: Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego

Kierunki działania:

4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.

4.1.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

W ramach wypełnienia postanowień strategii zorganizowano procesy programowania, monitorowania strategicznego i ewaluacji w ramach otwartej metody koordynacji. Metoda ta respektuje niezależność poszczególnych podmiotów w realizacji ich ustawowych zadań.

Koordinowanie i nadzorowanie realizacji Strategii oraz koordynowanie realizacji działań w ramach celów szczegółowych 3 i 4 Strategii powierza się ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, natomiast koordynowanie realizacji działań w ramach celu szczegółowego 1 Strategii powierza się ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Sztum na lata 2016 – 2020 realizuje politykę strategiczną i jest zgodny z zapisami Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.

4.1.6. [Narodowy Plan Rewitalizacji 2022.](#)

Dokument ten stanowi wizję Narodowego Planu Rewitalizacji. Myślą przewodnią Narodowego Planu Rewitalizacji ma być zapewnienie mu możliwie powszechnego charakteru tak, aby jak najszersze grono obywateli i podmiotów mogło się utożsamić z ideą naprawy środowiska miejskiego i włączać się lub podejmować z własnej inicjatywy działania w tym zakresie. Plan Rewitalizacji ma odnieść się do:

- zagadnienia przywracania świetności dzielnicom śródmiejskim;
- uzdrawiania relacji społecznych i rozwiązywania problemów infrastrukturalno-technicznych w zaniedbanych dzielnicach „miasta XIX wiecznego” i blokowiskach;
- ponownego zagospodarowania terenów przemysłowych, powojennych, pokolejowych i portowych;
- innych sytuacji, w których władze samorządowe lub mieszkańcy dochodzą do wniosku, że miasto powinno być na danym obszarze „uzdrowione”.

Obok dążenia do powszechności, drugim, niemniej ważnym filarem NPR, będzie przejście do pełniejszego, całościowego rozumienia rewitalizacji – (...) jako zespołu działań prowadzonych kompleksowo, wielowymiarowo, skoordynowanych i skoncentrowanych tematycznie i terytorialnie w celu osiągnięcia założonych przemian w obszarach kryzysowych.

Narodowy Plan Rewitalizacji promuje podejście kompleksowe (a w przypadku ubiegania się o środki publiczne wręcz go wymaga), zakładające skoncentrowane wysiłki wielu podmiotów na rzecz wyprowadzenia ze stanu kryzysowego danego obszaru, obejmującego interwencję w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej oraz kulturowej. Niezbędne jest przy tym, aby rewitalizacja obszarów zdegradowanych była elementem całościowej wizji rozwoju miasta.

Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym.

Realizacji tego celu służyć będzie tworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Regulacje zatem dotyczyć będą zagadnień mających na celu stworzenie sprzyjającego otoczenia prawnego i zachęt do działań rewitalizacyjnych (po przeprowadzeniu szczegółowej analizy ich powiązań w systemie prawa, celem tych zmian będzie eliminacja utrudnień i ograniczeń w prowadzeniu kompleksowych działań rewitalizacyjnych oraz dla zapewnienia ciągłości działań rewitalizacyjnych).

Rozważenia instrumentów zachęcających podmioty prywatne do inwestowania na obszarach zdegradowanych (propozycje zgłoszone przez stronę społeczną i ekspertów).

Realizacja działań wynikających z programu powinna:

- wiązać się z ich priorytetyzacją i identyfikacją przedsięwzięć koniecznych,
- koncentrować się na rozwiązaniu kluczowych problemów, które według diagnozy najbardziej przyczyniają się do powstania i trwania kryzysu danego obszaru.

Projekty powinny być realizowane na obszarach zdegradowanych, nie musi być to jednak regułą bezwzględnie obowiązującą, gdyż niektóre problemy obszarów zdegradowanych mogą być rozwiązywane dzięki realizacji projektów poza tymi obszarami (np. projekty dot. aktywizacji zawodowej).

Za określenie obszaru zdegradowanego wymagającego najbardziej kompleksowej interwencji i wskazanie go w programie rewitalizacji odpowiadają władze gminy.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Sztum na lata 2016 – 2020 realizuje politykę strategiczną założeń do Narodowego Planu Rewitalizacji.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa:

- 1) Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020
- 2) Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego
- 3) Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011 – 2014

Cele, kierunki i działania określone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Sztum na lata 2016 – 2020 są spójne z dokumentami na poziomie województwa.

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020

Uchwałą Nr 587/XXXV/05 z dnia 18 lipca 2005 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego Sejmik Województwa Pomorskiego przyjął zaktualizowaną „Strategię Rozwoju Województwa Pomorskiego”. Jest to podstawowy dokument strategiczny wytyczający kierunki rozwoju województwa pomorskiego aż do roku 2020.

Wizja województwa pomorskiego w roku 2020 została w „Strategii...” zdefiniowana następująco:

Województwo pomorskie 2020 roku to znaczący partner w Regionie Morza Bałtyckiego - region czystego środowiska; wysokiej jakości życia; rozwoju opartego na wiedzy, umiejętnościach, aktywności i otwartości mieszkańców; silnej i zróżnicowanej gospodarki; partnerskiej współpracy; atrakcyjnej i spójnej przestrzeni, a także kultywowania wielokulturowego dziedzictwa oraz tradycji morskich i solidarnościowych.

Strategia wyznacza 14 celów strategicznych ujętych w ramach 3 priorytetów: konkurencyjność, spójność, dostępność.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Cele strategiczne mają charakter ogólny i określają pożądane stany lub procesy. Są one doprecyzowane poprzez opis kierunków działań.

Cele w ramach priorytetu konkurencyjność:

- Lepsze warunki dla przedsiębiorczości i innowacji;
- Wysoki poziom edukacji i nauki;
- Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne;
- Efektywna sfera publiczna;
- Silna pozycja i powiązania Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta w układzie ponadregionalnym, głównie bałtyckim.

Cele w ramach priorytetu spójność:

- Wzrost zatrudnienia i mobilności zawodowej;
- Silne, zdrowe i zintegrowane społeczeństwo;
- Rozwój społeczeństwa obywatelskiego;
- Kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia;
- Wzmacnianie subregionalnych ośrodków rozwojowych.

Cele w ramach priorytetu dostępność:

- Efektywny i bezpieczny;
- system transportowy Poprawa funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej i teleinformatycznej;
- Lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach strukturalnie słabych;
- Zachowanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego.

Problematykę ochrony dóbr kultury w sposób bezpośredni zawierają niektóre priorytety i cele:

Priorytet I. KONKURENCYJNOŚĆ

Cel strategiczny 3 – Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne

Wśród kierunków działań cel ten zawiera ochronę dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego sprzyjającą jego racjonalnemu wykorzystaniu w rozwoju społeczno-gospodarczym, w tym m.in. wspieranie rozwoju regionalnych przemysłów kultury oraz regionalnych produktów turystycznych.

Priorytet II. SPÓJNOŚĆ

Cel strategiczny 3 – Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Wśród kierunków działań cel ten zawiera:

- 5) wpieranie działań służących umacnianiu różnorodności i tożsamości regionalnej, utrwalanie dziedzictwa Kaszub, Kociewia, Powiśla i Żuław oraz innych części regionu, pielęgnacja i rozwój języka kaszubskiego i lokalnych dialektów, a także pielęgnowanie tradycji morskich i historycznych, w tym solidarnościowych;
- 6) wspieranie rozwoju kultury i poprawa dostępności mieszkańców regionu do oferty kulturalnej.

Cel strategiczny 4 – Kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia.

Wśród kierunków działań cel ten zawiera:

- 1) rewitalizacja obszarów regresu społeczno-gospodarczego, zdegradowanych obszarów miejskich, poprzemysłowych i powojkowych, osiedli popegeerowskich, obszarów cennych kulturowo oraz obszarów zdegradowanych przyrodniczo;
- 2) wspieranie kompleksowej odnowy wsi pomorskiej.

Priorytet III. DOSTĘPNOŚĆ

Cel strategiczny 3 – Lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach strukturalnie słabych.

Wśród kierunków działań cel ten zawiera modernizację wyposażenia i wspieranie działalności instytucji kultury, w tym także tworzenie warunków dla ośrodków integracji i aktywizacji społeczności lokalnych.

Jednym z sześciu zasadniczych narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 jest Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej Pomorska Podróż. Program pełni wiodącą rolę w konkretyzacji i realizacji działań Samorządu Województwa Pomorskiego w takich obszarach jak wizerunek i marka turystyczna Pomorskiego oraz budowa sieciowych, ponadregionalnych produktów turystycznych.

Zakres tematyczny Regionalnego Programu Strategicznego Pomorska Podróż obejmuje jeden cel operacyjny Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego: unikatowa oferta turystyczna i kulturalna i dwa kierunki działań: rozwój sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych oraz stworzenie rozpoznawalnej, wysokiej jakości oferty kulturalnej.

Cel szczegółowy 1. Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Priorytet 1.1 Opieka i ochrona dziedzictwa kulturowego wskazuje, że dla zachowania regionalnej różnorodności i oryginalnych cech kulturowych ważne jest wzmocnienie systemowego wsparcia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz kompleksowych renowacji obiektów zabytkowych. Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu przede wszystkim poprawę stanu zachowania zabytków, trwałe ich zachowanie, a także zwiększenie ich dostępności dla mieszkańców, turystów i inwestorów ma być zrealizowany dzięki działaniu 1.1.1 Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych.

Potencjalne przedsięwzięcia strategiczne Regionalnego Programu Strategicznego Pomorska Podróż są realizacją zobowiązań Samorządu Województwa Pomorskiego określonych w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego.

4.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego przyjęty został przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 30 września 2002 r. uchwałą Nr 639/XLVI/02, a następnie zmieniony w dniu 26 października 2009 r. uchwałą Nr 1004/XXXIX/09 (Dz. U. Woj. Pom. Nr 172 z dnia 16 grudnia 2009 r., poz. 3361).

W dokumencie tym uznano, że zrealizowanie celów polityki przestrzennej jest możliwe pod warunkiem stosowania określonych ogólnych zasad rozwijających zasadę generalną: długookresowego równoważenia rozwoju. Jedną z tych zasad jest stosowanie trójochrony (integralnej ochrony wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazu) dla utrzymania równowagi środowiska i poprawy warunków i jakości życia.

W rozdziale 12.1.2. poświęconym systemowi ochrony środowiska kulturowego wskazano, że ochrona elementów dziedzictwa kulturowego jest częścią składową procesu kształtowania i ochrony ładu przestrzennego. Sformułowano następujące zasady zagospodarowania przestrzennego:

- a) Ochrona różnorodności dziedzictwa kulturowego wykształconego w wyniku wielu procesów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej,
- b) Ochrona zachowanych zespołów obiektów zabytkowych o wyrazistej tożsamości – nawet jeśli poszczególne obiekty nie posiadają wybitnej wartości historycznej lub artystycznej,
- c) Wprowadzanie funkcji umożliwiających efektywne i racjonalne gospodarowanie obiektem zabytkowym,

- d) Unikanie przekształceń przestrzennych mogących zagrażać zasobom dziedzictwa kulturowego, np.: dysharmonijne lub szkodliwe sąsiedztwo,
- e) Stwarzanie przestrzennych warunków dla kontynuacji funkcji tożsamy dla tradycji miejsca, których podtrzymywanie jest racjonalne np.: targowe w śródmieściach miast o korzeniu średniowiecznym, rybołówstwo na wybrzeżu i rybactwo na Zalewie Wiślanym,
- f) Ekspozowanie w strukturze przestrzennej, w panoramach i sylwetach miejscowości elementów najcenniejszych i udostępnianie miejsc o wysokich walorach kulturowych, w szczególności zabytków rangi światowej, europejskiej i krajowej oraz wybitnych dóbr kultury współczesnej,
- g) Komponowanie nowych struktur z uwzględnieniem historycznej zabudowy – uzupełnianie istniejących struktur o nowe elementy tworzące harmonijną całość,
- h) W gminnych dokumentach planistycznych należy:
  - zidentyfikować istniejące i potencjalne konflikty funkcjonalno-przestrzenne związane z ochroną walorów kulturowych;
  - zidentyfikować elementy charakterystyczne krajobrazu kulturowego oraz określić zasady ich ochrony;
  - (np.: wskazanie wytycznych dotyczących zgodnych z tożsamością miejscowości zasad: posadowienia obiektów na działce, formy obiektu, detalu architektonicznego);
  - określić elementy charakterystyczne w przypadku dóbr kultury współczesnej, które winny zostać zachowane.

Jako kierunki zagospodarowania przestrzennego wskazano:

- 1) Ochronę i odnowę charakterystycznych zasobów dziedzictwa kulturowego regionu, m.in.: układów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków wsi pomorskiej, dziedzictwa morskiego i rzeczno, dziedzictwa budownictwa ceglanego (przede wszystkim najstarsze kościoły i założenia klasztorne, zamki krzyżackie) i drewnianego (przede wszystkim dziedzictwo kulturowe Ziemi Słupskiej, Żuław, Powiśla, Kaszub i Kociewia), obiektów dziedzictwa obronno i techniki (w tym systemów hydrotechnicznych), kultury materialnej portów morskich i rzecznych oraz wsi rybackich, materialnych relikwów dziedzictwa solidarnościowego, zespołów rezydencjalnych, zespołów zieleni urządzonej, wybitnych dóbr kultury współczesnej.

W rozdziale 12.1.3. poświęconym systemowi ochrony walorów krajobrazu wskazano następujące zasady zagospodarowania przestrzennego:

- a) W strefach krajobrazu harmonijnego (ziemia puckska, bytowska, kartuska, słowińska, dolina dolnej Wisły, Żuław Wiślanych, Równina Charzykowska oraz parki krajobrazowe, parki narodowe) zachowanie i uczynienie istniejących wartości estetyczno-widokowych związanych z rzeźbą terenu oraz jego naturalnym i kulturowym pokryciem,
- b) W sferze krajobrazu dysharmonijnego i zdegradowanego (aglomeracja Trójmiasta, obszary podmiejskie ośrodków regionalnych, główne ciągi komunikacyjne) – przywracanie równowagi przyrodniczej, zwiększanie bioróżnorodności, porządkowanie i odtwarzanie zasobów kulturowych, usuwanie lub maskowanie zielenią elementów obniżających walory estetyczno-widokowe,
- c) Ograniczanie zainwestowania na terenach leśno-rolnych (szczególnie o wysokich wartościach kulturowych i estetycznych) przez wyznaczanie w dokumentach planistycznych gmin obszarów wyłączonych spod zabudowy i jej ograniczanie oraz

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- wskazywanie linii zabudowy oddzielającej obszar zabudowany od obszarów rolnych lub zagrodowej zabudowy rozproszonej,
- d) Eliminacja i przeciwdziałanie powstawaniu zabudowy o cechach dysharmonijnych w strefach wglądów na tereny o wysokich walorach krajobrazowych,
  - e) Ekspozowanie i odtwarzanie dominant architektonicznych (np. baszty, wieże zamków, kościołów czy ratuszy),
  - f) Preferowanie i kontynuacja dobrej praktyki w zagospodarowaniu przestrzeni (układów ruralistycznych, niw siedliskowych etc.) i sposobie użytkowania obszarów o wyraźnych walorach przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych,
  - g) Ochrona przestrzeni o specyficznych i unikatowych walorach krajobrazowych,
  - h) Ograniczanie wprowadzania obcych krajobrazowo elementów i form zagospodarowania antropogenicznego oraz dewastowania elementów przyrodniczych i architektonicznych krajobrazu – ochrona tożsamości wszystkich typów krajobrazu,
  - i) Kształtowanie i podnoszenie walorów krajobrazowych oraz ich lepsze udostępnienie, jako elementu jakości życia i atrakcyjności turystycznej województwa,
  - j) Opracowywanie studiów krajobrazowych przy realizacji inwestycji wielkopowierzchniowych, wysokościowych lub liniowych w dominujący sposób oddziałujących na przestrzeń,
  - k) Zachowanie charakterystycznych cech naturalnych krajobrazów nadmorskich i naturalnych procesów ich kształtowania, ekspozycji widokowej.

W kierunkach zagospodarowania przestrzennego wskazano obowiązki i ustalenia bezpośrednio i pośrednio dotyczące ochrony zabytków. Zgodnie z tym:

W gminnych dokumentach planistycznych należy określić:

- a) elementy i obszary charakterystyczne dla krajobrazu kulturowego miejscowości oraz szczegółowe zasady ich przekształceń;
  - b) strefy krajobrazu zdegradowanego oraz zasady i kierunki ich przekształceń;
  - c) sposoby rekompozycji, restylizacji i uporządkowania chaotycznych układów zabudowy;
  - d) zasady zagospodarowania punktów widokowych i ochrony panoram widokowych.
- 11) Podejmowanie czynnych działań – restytucji, rewaloryzacji i rekultywacji elementów przyrodniczych i architektoniczno-kulturowych decydujących o zachowaniu lub przywróceniu walorów krajobrazowych specyficznych dla poszczególnych typów obszarów.
  - 12) Podejmowanie działań ochronnych na obszarach wiejskich mających na celu utrzymanie przestrzeni otwartych cennych krajobrazowo, w tym głównie ochrona terenów leśnych i rolnych, poprzez wyłączenie ich z terenów potencjalnie przeznaczanych pod zabudowę.

W rozdziale 12.3. Infrastruktura społeczna, w kierunkach zagospodarowania przestrzennego w zagadnieniach dotyczących kultury i Sztuki obowiązuje:

- 1) Rozwijanie różnorodnych form upowszechniania i krzewienia kultury na obszarze całego województwa oraz poprawa warunków świadczenia tych usług, zwłaszcza wspierających i upowszechniających kulturę i edukację regionalną, m. in. domy i ośrodki kultury, uniwersytety ludowe.
- 2) Obejmowanie ochroną w planach zagospodarowania przestrzennego ocalałych obiektów dziedzictwa kulturowego i wykorzystywanie jako wzorców w kształtowaniu lokalnej przestrzeni, a także bazy dla tworzenia instytucji kultury.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

W rozdziale 12.4.1 Rozwój gospodarki turystycznej zadania polityki przestrzennej zakładają rozwój całorocznej oferty turystycznej opartej o walory przyrodniczo-kulturowe i krajobrazowe oraz funkcje miejskie i metropolitalne.

W Zasadach zagospodarowania przestrzennego obowiązuje:

- a) Ograniczanie presji turystycznej na obszary wrażliwe przyrodniczo, kulturowo i krajobrazowo przez zapewnienie infrastruktury obsługi ruchu turystycznego przeciwdziałającej dewastacji tych obszarów.
- b) Wytyczanie i organizowanie szlaków turystycznych, zwłaszcza tras rowerowych o znaczeniu ponadlokalnym w sposób umożliwiający ich wykorzystanie niezależnie od stopnia sprawności fizycznej.
- c) Realizacja inwestycji bezpośrednio chroniących środowisko przyrodnicze, wartości kulturowe i krajobraz, w rejonach najintensywniej wykorzystywanych turystycznie.
- d) zasady zagospodarowania punktów widokowych i ochrony panoram widokowych.

W Kierunkach zagospodarowania przestrzennego ukierunkowuje się działania na:

1) Rozwój infrastruktury turystyki:

a) *krajoznawczej: opartej przede wszystkim na: europejskim znaczeniu Gdańska i Malborka oraz krajowym ośrodków koncentrujących i prezentujących dziedzictwo kulturowe (przede wszystkim morskie, Żuław Wiślanych i Powiśla, Kaszub, Kociewia i Ziemi Słowińskiej) przede wszystkim: Będomin, Brusy, Bytów, Chojnice, Człuchów, Gdynia, Gniew, Hel, Jastarnia, Kartuzy, Kluki, Kościerzyna, Kwidzyn, Lębork, Łeba, Nowy Dwór Gdański, Miastko, Pelplin, Słupsk, Sopot, Starogard Gdański, Swołowo, Sztum, Sztutowo, Ustka, Waplewo Wielkie, Wdzydze Kiszewskie, Wejherowo i Władysławowo;*

b) *święteczno-weekendowej i agroturystyki: na terenach odznaczających się wysokimi walorami krajobrazu – np. w Dolinie Walichnowskiej, na Żuławach (Malborskich, Gdańskich i Elbląskich) Pojezierzu Iławskim, Pojezierzu Kaszubskim, Pojezierzu Starogardzkim, Pojezierzu Krajeńskim, Wysoczyźnie Żarnowieckiej, Równinie Charzykowskiej, Dolinie Gwdy, Wysoczyźnie Polanowskiej, Pradolinie Łęby, Pobrzeżu Kaszubskim, Mierzei Wiślanej;*

2) *Utworzenie szlaków tematycznych i produktów turystycznych, wykorzystujących kulturowe, przyrodnicze i krajobrazowe walory województwa.*

4.2.3. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011 – 2014

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011-2014 został przyjęty przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 28 lutego 2011 r. uchwałą Nr 91/V/11. Jest dokumentem kontynuującym politykę zapoczątkowaną programem na lata 2007-2010. Dotychczas nie została podjęta uchwała Sejmiku w sprawie programu na kolejny okres.

Program opieki określa cel, priorytety i typy działań programu opieki nad zabytkami w województwie pomorskim. Celem strategicznym Programu jest wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu

Cel ten ma być realizowany w ramach 3 priorytetów:

1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi.
2. Zachowanie kulturowego dziedzictwa morskiego i rzeczno.
3. Badanie, dokumentacja i promocja dziedzictwa kulturowego.

Kierunki działań w ramach Priorytetu 1: Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu tożsamości mieszkańców oraz promocji turystycznej.
2. Ochrona charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego, w tym zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.
3. Zachowanie krajobrazu kulturowego wsi pomorskiej.
4. Ożywienie obszarów zabytkowych zespołów ruralistycznych oraz urbanistycznych.
5. Zachowanie dziedzictwa architektury obronnej oraz przemysłu i techniki.
6. Poprawa stanu ochrony i opieki nad zbiorami muzealnymi i archiwalnymi.
7. Trwałe zachowanie i bezpieczeństwo obiektów zabytkowych.
8. Ekspozycja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego miast i wsi.

Kierunki działań w ramach Priorytetu 3: Badanie, dokumentacja i promocja dziedzictwa kulturowego:

1. Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.
2. Rozpoznanie zasobów i specyfiki regionalnego dziedzictwa kulturowego.
3. Promowanie tradycyjnych form i cech regionalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych).
4. Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.
5. Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.

Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej.

4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu i gminy

Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu i gminy:

- 1) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sztum
- 2) Raport dotyczący delimitacji obszarów zdegradowanych w Mieście Sztum z lipca 2015 roku
- 3) Miejskowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

4.3.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sztum

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest głównym dokumentem regulującym politykę przestrzenną gminy. Dokument ten został przyjęty uchwałą nr XXXVI/341/2013 przez Radę Miejską w Sztumie dnia 30 listopada 2013 r. W studium zawarte są informacje dotyczące zabytków zarówno w zakresie uwarunkowań jak i kierunków przyszłego zagospodarowania przestrzennego. Aktualnie trwają prace nad zmianą studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Sztum.

Uwarunkowania

Historia miasta i gminy Sztum ma swój początek już we wczesnym średniowieczu. Zawiera w sobie zarówno zabudowę o rodowodzie historycznym jak i współczesnym. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej został opisany w studium w podziale na następujące podpunkty:

- Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego
- Zespoły przestrzenne

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- Kościoły, cmentarze
- Dwory, parki dworskie, folwarki
- Obiekty i zespoły obiektów mieszkalnych i usługowych
- Zabytki archeologiczne

Miasto powinno zmierzać ku zachowaniu wartości historycznych, kulturowych i przyrodniczych przy jednoczesnej kreacji miasta przyjaznego mieszkańcom, wprowadzając rozwiązania praktyczne i użyteczne.

Cele polityki przestrzennej

Na podstawie uwarunkowań zidentyfikowano następujące cele polityki przestrzennej:

- Cele przyrodnicze i kulturowe
- Cele społeczno – gospodarcze
- Cele związane z infrastrukturą techniczną

Do dziedzictwa kulturowego odnosi się pierwsza grupa celów, zawiera ona założenia dotyczące postępowania w zakresie najbardziej atrakcyjnych terenów przyrodniczych i historyczno-kulturowych:

1. *Cele przyrodnicze i kulturowe – polegające na tworzeniu odpowiednich warunków umożliwiających zachowanie najbardziej atrakcyjnych terenów przyrodniczych i historyczno-kulturowych poprzez:*
  - *utrzymanie krajobrazu kulturowego miasta Sztum, a w szczególności jego centrum;*
  - *powstrzymanie procesu degradacji obiektów oraz obszarów, które tworzą krajobraz kulturowy miasta i gminy;*
  - *stworzenie warunków umożliwiających odpowiednie eksponowanie dóbr dziedzictwa kulturowego, zachowanie i ochronę obszarów i obiektów o wysokich wartościach historyczno-kulturowych;*
  - *praca nad pozyskaniem środków zewnętrznych (różnego rodzaju dotacji) na rewaloryzację oraz rewitalizację obiektów i obszarów wartościowych kulturowo;*
  - *eksponowanie najbardziej wartościowych cech obiektów i obszarów wartościowych kulturowo oraz przyrodniczo z jednoczesnym zapewnieniem ich ochrony;*
  - *przekształcanie obiektów i terenów cennych kulturowo oraz przyrodniczo w różnego rodzaju usługi związane z turystyką i wypoczynkiem;*
  - *utrzymanie równowagi ekologicznej w tym utrzymanie zdolności ekosystemów do odtworzenia zasobów przyrody;*

Kierunki rozwoju

W ramach wyznaczenia kierunków rozwoju w odniesieniu do zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej wyznaczono 9 stref ochrony konserwatorskiej. Podział na strefy nastąpił w oparciu o analizę stanu istniejącego zasobów kultury, przekazów historycznych, kartograficznych i ikonograficznych. Zostały one wyodrębnione w zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej kompozycji ruralistycznej i substancji zabytkowej:

- strefa pełnej ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków;
- strefa ochrony konserwatorskiej historycznego zespołu urbanistycznego;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- strefa ochrony konserwatorskiej wsi o zachowanym historycznym układzie przestrzennym (parcelacyjnym i układzie zabudowy);
- strefa ochrony zespołu zabudowy o wartościach historyczno – kulturowych;
- strefa ochrony konserwatorskiej historycznych obiektów architektury i budownictwa (dwory, parki podworskie, folwarki) oraz zespołów budowli, obiektów przemysłowych i inżynierskich;
- strefa ochrony konserwatorskiej zespołów sakralnych i cmentarzy (nie wpisanych do rejestru zabytków);
- strefa ochrony sąsiedztwa / ekspozycji;
- strefa ochrony archeologicznej W – stanowiska wpisane do rejestru zabytków;
- strefa obserwacji archeologicznej OW.

Każda ze stref została scharakteryzowana pod względem zawartości, a następnie określono sposoby postępowania w przypadku poszczególnych składowych. Poniżej przytoczone są zalecenia dotyczące działalności konserwatorskiej w każdej z nich.

Strefa pełnej ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków obejmuje obszary, tereny i obiekty szczególnie wartościowe przeznaczone do bezwzględного zachowania. W strefie tej wszystkie prace należy wykonywać zgodnie z przepisami Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie pełnej ochrony konserwatorskiej obszarów, terenów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków jest przede wszystkim:

- *zachowanie zabudowy historycznej, jej konserwacja, rewitalizacja, rekonstrukcja, zachowanie towarzyszącej historycznej zieleni komponowanej;*
- *usuwanie obiektów dysharmonizujących;*
- *dostosowanie nowej, wprowadzanej w obszarze zabudowy do historycznej kompozycji ruralistycznej w zakresie sytuacji, skali, bryły, podziałów architektonicznych, wielkości formy otworów;*
- *nawiązywanie form współczesnych do lokalnej tradycji architektonicznej;*
- *dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego;*
- *eliminacja funkcji uciążliwych;*
- *dążenie do kompleksowych badań historycznych obszaru.*
- *realizacja celów ochrony poprzez zapisy w planach miejscowych dotyczące:*
  - o *kompozycji urbanistycznej,*
  - o *linii zabudowy,*
  - o *intensywności zabudowy,*
  - o *podziałów parcelacyjnych (geodezyjnych)*
  - o *form zabudowy – w tym: wysokości budynków, rodzaju dachów, proporcji i kompozycji elewacji, użytych materiałów budowlanych, rodzaju detalu architektonicznego, kolorystyki,*
  - o *form zagospodarowania – w tym: elementów małej architektury i zieleni towarzyszącej zabudowie, użytych materiałów, lokalizacji reklam,*
  - o *zasad i zakresu ochrony konserwatorskiej obiektów i obszarów wpisanych do rejestru;*
  - o *zasad i zakresu ochrony konserwatorskiej budynków, obiektów, elementów małej architektury, zieleni komponowanej oraz innych elementów układu przestrzennego*

- o wartościach historyczno-kulturowych (w tym ujętych w GEZ) oraz współtworzących charakter zabudowy;*
- o *innych ustaleń ochrony dóbr kultury, w tym wynikających z ochrony ustawowej terenu lub/i obiektu oraz zobowiązań publicznoprawnych, uwzględniających wytyczne konserwatorskie m.in. z zakresu ograniczeń inwestycyjnych dla obiektów zabytkowych (ograniczenie rozbudowy, dobudowy, nadbudowy, rozbiórki oraz adaptacji).*

Strefa ochrony konserwatorskiej historycznego zespołu urbanistycznego obejmuje elementy historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej o wartościach kulturowych. Obszary w tej strefie podlegają ochronie w zakresie zachowania historycznego rozplanowania i zasadniczych elementów o wartościach kulturowych.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego zespołu urbanistycznego jest:

- *utrzymanie istniejącej: historycznej zabudowy oraz elementów zagospodarowania terenu w dobrym stanie technicznym, funkcjonalnym oraz estetycznym;*
- *utrzymanie i ucytelnienie historycznego układu ulic i placów z zachowaniem ich przebiegu, przekrojów, nawierzchni, pierwotnych linii rozgraniczających i historycznych linii zabudowy;*
- *zachowanie historycznych osi kompozycyjnych i powiązań widokowych pomiędzy wnętrzami urbanistycznymi;*
- *zachowanie istniejących i odtwarzanie charakteru zniekształconych historycznych wnętrz urbanistycznych;*
- *utrzymanie historycznej kompozycji obiektów z określeniem zakresu dopuszczalnych przekształceń oraz dostosowaniem elementów nowych do kompozycji istniejącej lub znanej historycznej;*
- *zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę zespołu ze szczególną ochroną istniejących, historycznych dominant wysokościowych;*
- *zachowanie historycznej kompozycji układów zieleni wraz z koniecznością uzupełniania ubytków i kontrolą nasadzeń;*
- *utrzymanie i odtworzenie historycznych podziałów parcelacyjnych (podziałów katastralnych) lub co najmniej ich ucytelnienie w terenie (ogrodzenia, ukształtowanie wnętrz kwartałów, mała architektura);*
- *nawiązanie w nowej zabudowie do zasad historycznej kompozycji całego zespołu i do charakteru zabudowy sąsiadującej;*
- *realizacja celów ochrony poprzez zapisy w planach miejscowych dotyczące:*
  - o *kompozycji urbanistycznej,*
  - o *linii zabudowy,*
  - o *intensywności zabudowy,*
  - o *podziałów parcelacyjnych,*
  - o *form zabudowy, w tym wysokości budynków, rodzajów dachów, proporcji kompozycji i elewacji,*
  - o *zakresu i zasad ochrony konserwatorskiej obiektów i obszarów wpisanych do rejestru;*
  - o *zakresu i zasad ochrony w granicach strefy ochrony konserwatorskiej historycznego zespołu urbanistycznego;*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- zakresu i zasad ochrony konserwatorskiej budynków, obiektów, elementów małej architektury, zieleni komponowanej oraz innych elementów układu przestrzennego o wartościach historyczno-kulturowych (w tym ujętych w GEZ) oraz współtworzących charakter zabudowy;
- innych ustaleń ochrony dóbr kultury, uwzględniających wytyczne konserwatorskie (ograniczenie rozbudowy, dobudowy, nadbudowy, rozbiórki oraz adaptacji).

Strefa ochrony konserwatorskiej wsi o zachowanym historycznym układzie przestrzennym (parcelacyjnym i układzie zabudowy) obejmuje obszary, które podlegają rygorom w zakresie utrzymania historycznego rozplanowania i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. W strefę włączono wsie o zachowanym układzie przestrzennym – Biała Góra, Czernin, Gronajny, Gościszewo, Koniecwałd, Koślinka, Nowa Wieś, Piekło, Pietrzwałd, Postolin, Sztumska Wieś, Uśnice, Uśnice Górne, Węgry – wieś folwarczna.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie ochrony konserwatorskiej wsi o zachowanym historycznym układzie przestrzennym (parcelacyjnym i układzie zabudowy) jest:

- utrzymanie istniejącej zabudowy oraz zachowanych elementów zagospodarowania terenu o wartościach historycznych lub kulturowych w dobrym stanie technicznym, funkcjonalnym oraz estetycznym;
- utrzymanie układu ulic i placów wiejskich z zachowaniem ich przebiegu, przekrojów, nawierzchni, pierwotnych linii rozgraniczających i linii zabudowy;
- zachowanie kompozycji układów zieleni (parki, cmentarze, ogrody przydomowe, obsadzenia dróg);
- zachowanie istniejących i odtwarzanie charakteru zniekształconych wewnątrz krajobrazowych;
- utrzymanie właściwej dla regionu kompozycji obiektów budowlanych z ograniczeniem zakresu dopuszczalnych przekształceń oraz dostosowaniem elementów nowych do form istniejących lub dominujących w regionie;
- nawiązanie w nowej zabudowie do lokalnych form i kompozycji z dostosowaniem do fizjonomii jednostki i zabudowy sąsiadującej;
- zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę zespołu ze szczególną ochroną istniejących, historycznych dominant wysokościowych;
- realizacja celów ochrony poprzez zapisy w planach miejscowych dotyczące:
  - kompozycji urbanistycznej,
  - linii zabudowy,
  - intensywności zabudowy,
  - podziałów parcelacyjnych,
  - form zabudowy, w tym wysokości budynków, rodzajów dachów, proporcji kompozycji i elewacji,
  - zakresu i zasad ochrony konserwatorskiej obiektów i obszarów wpisanych do rejestru;
  - zakresu i zasad ochrony w granicach strefy ochrony konserwatorskiej wsi o zachowanym historycznym układzie przestrzennym (parcelacyjnym i układzie zabudowy);
  - zakresu i zasad ochrony konserwatorskiej budynków, obiektów, elementów małej architektury, zieleni komponowanej oraz innych elementów układu przestrzennego

wartościach historyczno-kulturowych (w tym ujętych w GEZ) oraz współtworzących charakter zabudowy;

- *innych ustaleń ochrony dóbr kultury, uwzględniających wytyczne konserwatorskie (ograniczenie rozbudowy, dobudowy, nadbudowy, rozbiórki oraz adaptacji).*

Strefa ochrony zespołu zabudowy o wartościach historyczno – kulturowych obejmuje zwarte zespoły zabudowy w miejscowościach: Barlewiczki, Biała Góra, Gościszewo, Koniecwałd, Parpary.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie ochrony konserwatorskiej zespołu zabudowy o wartościach historyczno - kulturowych jest:

- *utrzymanie istniejącej zabudowy oraz zachowanych elementów zagospodarowania terenu o wartościach historycznych lub kulturowych w dobrym stanie technicznym, funkcjonalnym oraz estetycznym;*
- *zachowanie kompozycji układów zieleni (parki, cmentarze, ogrody przydomowe, obsadzenia dróg);*
- *zachowanie istniejących i odtwarzanie charakteru zniekształconych wewnątrz krajobrazowych;*
- *utrzymanie właściwej dla obszaru kompozycji obiektów budowlanych z ograniczeniem zakresu dopuszczalnych przekształceń oraz dostosowaniem elementów nowych do istniejących form o wartościach historyczno-kulturowych;*
- *nawiązanie w nowej zabudowie form i kompozycji istniejących obiektów o wartościach historyczno-kulturowych z dostosowaniem do fizjonomii jednostki i zabudowy sąsiadującej;*
- *zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę zespołu ze szczególną ochroną istniejących, historycznych dominant wysokościowych;*
- *realizacja celów ochrony poprzez zapisy w planach miejscowych dotyczące:*
  - *kompozycji urbanistycznej*
  - *linii zabudowy,*
  - *intensywności zabudowy,*
  - *podziałów parcelacyjnych,*
  - *form zabudowy, w tym wysokości budynków, rodzajów dachów, proporcji kompozycji i elewacji,*
  - *zakresu i zasad ochrony w granicach strefy ochrony konserwatorskiej zespołu zabudowy o wartościach historyczno – kulturowych*
  - *zakresu i zasad ochrony konserwatorskiej budynków, obiektów, elementów małej architektury, zieleni komponowanej oraz innych elementów układu przestrzennego o wartościach historyczno-kulturowych (w tym ujętych w GEZ) oraz współtworzących charakter zabudowy;*
  - *innych ustaleń ochrony dóbr kultury, uwzględniających wytyczne konserwatorskie (ograniczenie rozbudowy, dobudowy, nadbudowy, rozbiórki oraz adaptacji).*

Strefa ochrony konserwatorskiej historycznych obiektów architektury i budownictwa (dwory, parki podworskie, folwarki) oraz zespołów budowli, obiektów przemysłowych i inżynierskich swym zasięgiem obejmuje zespoły wymienionych budowli położone na obszarach wsi: Barlewiczki, Czernin, Górki, Szpitalna Wieś, Gościszewo, Węgry, Gronajny, Kępina, Pietrzwałd, Michorowo, Polaszki, Nowa Wieś, Koślinka.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Celem działalności konserwatorskiej w strefie ochrony historycznych obiektów architektury i budownictwa (dwory, parki podworskie, folwarki) oraz zespołów budowli, obiektów przemysłowych i inżynierskich jest: zachowanie historycznego układu zabudowy (linie zabudowy, proporcje gabarytów i wysokości, podziały historyczne, wkomponowanie w krajobraz naturalny), zachowanie zabudowy historycznej (jej konserwacja i rewitalizacja), dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji poprzez nadanie form zharmonizowanych z architekturą istniejących zespołów dla wprowadzenia logicznych i spójnych przestrzennie elementów, zachowanie kompozycji i układów zieleni historycznej, parków, alei i cmentarzy, z rekompozycją i kontrolą dosadzeń, usuwanie obiektów dysharmonizujących.

Szczególną uwagę, z racji trwających przemian gospodarczych, należy zwrócić na ochronę zespołów dworsko-folwarcznych. Zmiany własnościowe i funkcjonalne nie powinny niszczyć ich integralności. Ich obszary, w granicach historycznych, należy uwalniać od prowadzenia wszelkich sieci napowietrznych i podziemnych.

Sposoby ochrony, działania konserwatorskie na obszarze strefy ochrony historycznych obiektów architektury i budownictwa oraz zespołów budowli, obiektów przemysłowych i inżynierskich: uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków winny być remonty, modernizacje, adaptacje obiektów zabytkowych, uzupełnienia zabudowy, wprowadzanie małych form architektonicznych, lokalizacje nowych obiektów, korekty układu przestrzennego.

- *realizacja celów ochrony poprzez zapisy w planach miejscowych dotyczące:*
  - o *kompozycji urbanistycznej*
  - o *linii zabudowy,*
  - o *intensywności zabudowy,*
  - o *podziałów parcelacyjnych,*
  - o *form zabudowy, w tym wysokości budynków, rodzajów dachów, proporcji kompozycji i elewacji,*
  - o *zakresu i zasad ochrony konserwatorskiej obiektów i obszarów wpisanych do rejestru;*
  - o *zakresu i zasad ochrony w granicach strefy ochrony konserwatorskiej zespołu zabudowy o wartościach historyczno – kulturowych;*
  - o *zakresu i zasad ochrony konserwatorskiej budynków, obiektów, elementów małej architektury, zieleni komponowanej oraz innych elementów układu przestrzennego o wartościach historyczno-kulturowych (w tym ujętych w GEZ) oraz współtworzących charakter zabudowy;*
  - o *innych ustaleń ochrony dóbr kultury, uwzględniających wytyczne konserwatorskie (ograniczenie rozbudowy, dobudowy, nadbudowy, rozbiórki oraz adaptacji).*

Strefa ochrony konserwatorskiej zespołów sakralnych i cmentarzy (nie wpisanych do rejestru zabytków) obejmuje swym zasięgiem elementy sakralne o wartościach kulturowych, nie wpisane do rejestru zabytków o wartościach kulturowych.

Strefa ochrony sąsiedztwa / ekspozycji obejmuje obszary, które mają stanowić zabezpieczenie dla eksponowanego zespołu zabytkowego.

Strefą ochrony otoczenia objęto obszar w promieniu ok. 5 km od zespołu zamkowego i Starego Miasta Sztumu (większy zakres) oraz część wsi Piekło. Strefą ochrony ekspozycji objęto zespół zamkowy i Stare Miasto Sztumu (mniejszy zakres).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Celem działalności konserwatorskiej w strefie jest: zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołu zabytkowego, zachowanie jego indywidualnej sylwety, ochrona przed powstawaniem dominant widokowych, zachowanie historycznych relacji przestrzennych.

- *realizacja celów ochrony poprzez zapisy w planach miejscowych dotyczące:*
  - o *kompozycji urbanistycznej,*
  - o *obszarów z zakazem i dopuszczeniem zabudowy,*
  - o *form zabudowy, w tym uszczegółowienie gabarytów, wysokości i intensywności budynków i innych obiektów, w tym inżynierskich,*
  - o *określenia tradycyjnej kolorystyki dachów i elewacji oraz wymogu stosowania lokalnych/tradycyjnych materiałów budowlanych,*
  - o *innych ustaleń ochrony dóbr kultury, uwzględniających wytyczne konserwatorskie.*

Strefa ochrony archeologicznej W – stanowiska wpisane do rejestru zabytków obejmuje tereny o rozpoznanej zawartości reliktyw archeologicznych, które posiadają własną formę terenową. Na obszarze miasta i gminy Sztum jest to 16 terenów.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie W jest zachowanie i konserwacja obiektów zabytkowych, ich ekspozycja w terenie z pozostawieniem obszarów otwartych o charakterze muzealnym.

Sposoby ochrony, działania konserwatorskie:

- na obszarze strefy W wymagane jest uzyskanie pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dla wszelkich przedsięwzięć w ww. obszarach;
- wymóg opiniowania wszelkiej działalności inwestycyjnej przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku;
- dla stanowisk posiadających własną formę krajobrazową (grodziska w Węgrach i Nowej Wsi, kurhany w Koniecwałdzie i Uśnicach, nowożytnie szańce ziemne w Białej Górze) ustala się zakaz zabudowy, parcelacji i inwestowania oraz innych działań naruszających obiekty archeologiczne.

Strefa obserwacji archeologicznej OW swym zasięgiem obejmuje obszary o rozpoznanej, w wyniku badań, zawartości ważnych reliktyw archeologicznych

Celem działalności konserwatorskiej w strefie OW jest rozpoznanie, zbadanie zasobów archeologicznych przed dopuszczeniem działalności inwestycyjnej.

Sposoby ochrony, działania konserwatorskie na obszarze strefy „OW”:

Teren zajmowany przez stanowiska archeologiczne jest dostępny do celów inwestycyjnych pod warunkiem przeprowadzenia niezbędnego zakresu badań archeologicznych zapewniających odpowiednie warunki ochrony konserwatorskiej. Zakres prac archeologicznych określi w swoim uzgodnieniu Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków, w zależności od charakteru planowanych inwestycji. W rejonie wyżej wymienionych stanowisk archeologicznych wszelkie prace ziemne można wykonać po uzgodnieniu i za pozwoleniem Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania jest opracowaniem najbardziej obszernym jeśli chodzi o ochronę zabytków, jednak nie uwzględnia w pełni zagadnień dotyczących ochrony

dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Studium wskazuje przedmiot ochrony w niepełnym zakresie i w tym zakresie powinno być zaktualizowane. Studium określa, w sposób wystarczający dla charakteru dokumentu, zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

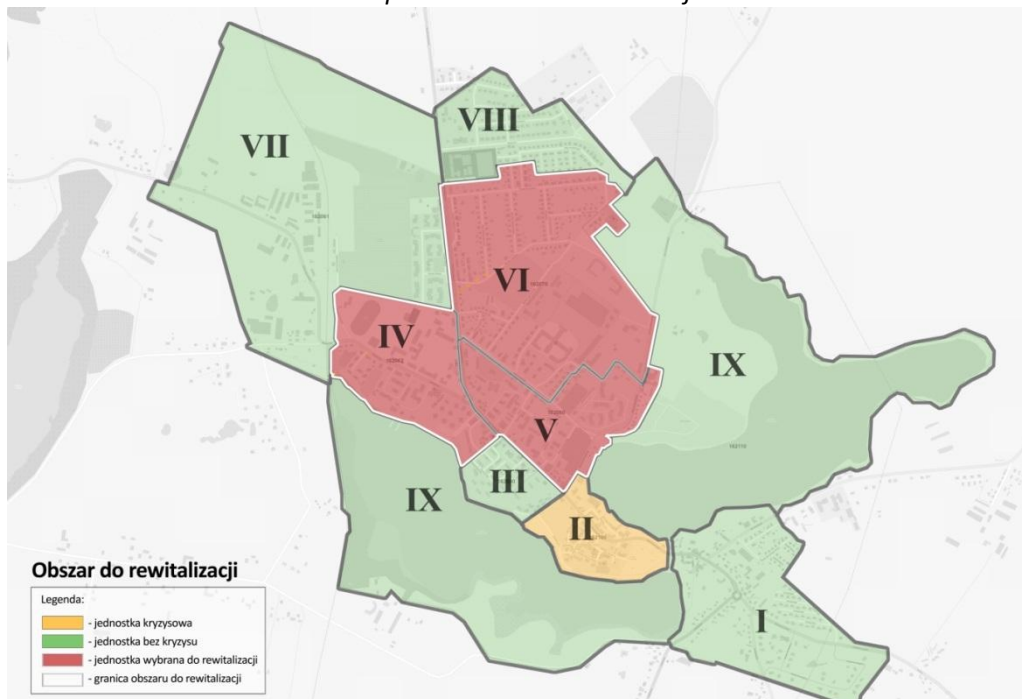
4.3.2. Raport dotyczący delimitacji obszarów zdegradowanych w Mieście Sztum z lipca 2015 roku

W ramach raportu sporządzona została delimitacja Miasta Sztum na dziewięć jednostek urbanistycznych (mapa: obszar do rewitalizacji), w celu wyłonienia obszarów kryzysowych i wymagających wsparcia, które będą podlegać rewitalizacji. Miasto Sztum nie ma wyznaczonych administracyjnie dzielnic, jednak zastosowany podział miasta dla celów rewitalizacji jest podobny do podziału na obręby ewidencyjne gruntów. Przeprowadzone porównanie tych jednostek pozwoliło sporządzić ich ranking (wykres: ranking jednostek wg wartości znormalizowanych, gdzie słupki poniżej wartości 0 to jednostki kryzysowe), na podstawie którego wytypowane zostały obszary, które wykazywały cechy zdegradowania. Z nich wybrano jednostki najbardziej kryzysowe i wymagające wsparcia oraz aktywizacji mieszkańców: cztery jednostki są zdegradowane: jednostki nr II, IV, V, VI. Z nich wybrane zostały trzy leżące obok siebie jednostki urbanistyczne nr IV, V i VI z których utworzono obszar rekomendowany do rewitalizacji i do objęcia go projektem zintegrowanym w ramach współfinansowania przez środki EFS i EFRR. Tym samym zrezygnowano z wyboru plasującej się na drugim miejscu na liście rankingowej, jednostki nr II (pełniącej funkcję historyczną). Nie została ona ujęta w obszarze do rewitalizacji, gdyż przeszła już dwa projekty rewitalizacyjne. Została przy tym zrewitalizowana również infrastrukturalnie (odrestaurowanie i remonty budynków). Z tego względu, planuje się dokonać rewitalizacji kolejnych obszarów w rankingu jednostek kryzysowych, które tworzą razem tzw. centrum miasta: jednostka nr IV zajmuje pierwsze miejsce w rankingu, jednostka nr VI zajmuje trzecie miejsce, natomiast jednostka nr V plasuje się na czwartym miejscu. Cały wybrany obszar pełni tę samą funkcję mieszkaniowo-usługową. Jedynie jednostka nr IV pełni dodatkową funkcję rekreacyjno-sportową. Rewitalizacja tego terenu jest szansą na większą aktywność jego mieszkańców oraz dużą akceptację społeczności lokalnej na planowane działania. Większy teren do rewitalizacji daje większą ilość obiektów czy przestrzeni, którą można zaadoptować w programie rewitalizacyjnym, na rzecz działań mających na celu pomoc społeczności mieszkającej na tym obszarze. Połączenie trzech jednostek w jeden obszar spowoduje większe i efektywniejsze wykorzystanie środków publicznych na rewitalizację Miasta Sztum. Zasięg rewitalizacji będzie również w tym przypadku większy.

Na wskazanym do rewitalizacji obszarze zawierającym jednostki urbanistyczne IV, V i VI zlokalizowane są liczne zabytki ujęte na liście WEZ i GEZ. Obszar wskazany do rewitalizacji nie obejmuje jednostki urbanistycznej nr II, zawierającą zespół staromiejski, która pomimo przeprowadzonych na jej obszarze dwóch projektów rewitalizacyjnych nadal pozostaje na bardzo słabej pozycji w zaprezentowanym w raporcie Rankingu jednostek wg wartości znormalizowanych (wykres). Co ważne jednostka urbanistyczna nr II w przeciwieństwie do obszaru wskazanego do rewitalizacji zawiera w swoich granicach grupę najcenniejszych w Mieście Sztum obiektów zabytkowych, takich jak sam układ urbanistyczny Starego Miasta Sztumu datowany na XIV w. do którego przynależą dawne mury, kościoły: Kościół filialny p.w. NMP Wspomożenia Wiernych, Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Anny i dawny zespół zamkowy.

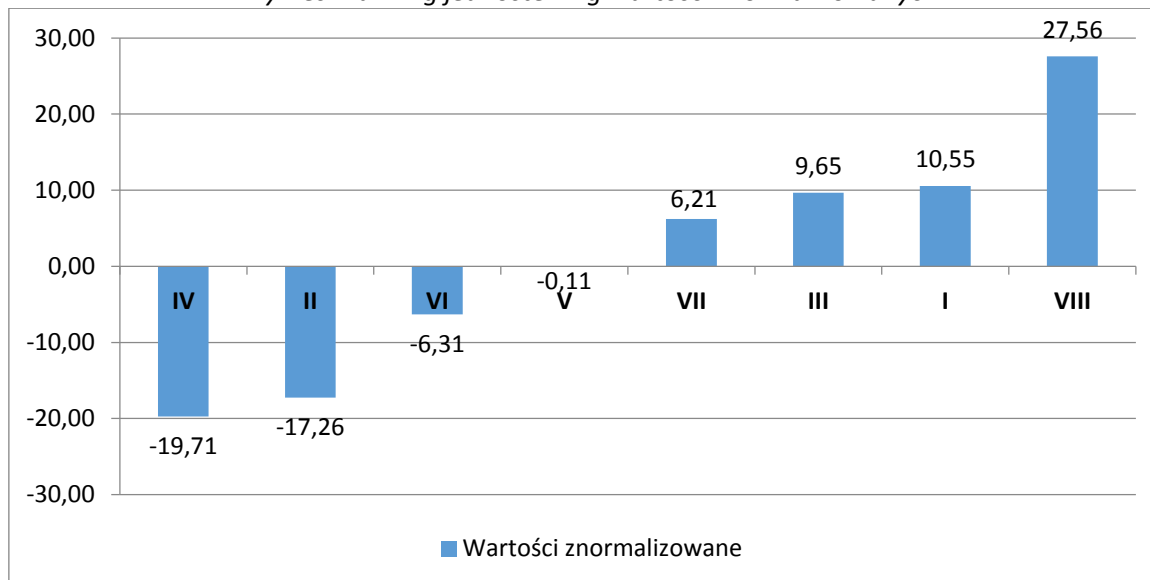

Mapa. Obszar do rewitalizacji

źródło: Raport dotyczący delimitacji obszarów zdegradowanych w Mieście Sztum z lipca 2015 roku

Wykres. Ranking jednostek wg wartości znormalizowanych

źródło: Raport dotyczący delimitacji obszarów zdegradowanych w Mieście Sztum z lipca 2015 roku

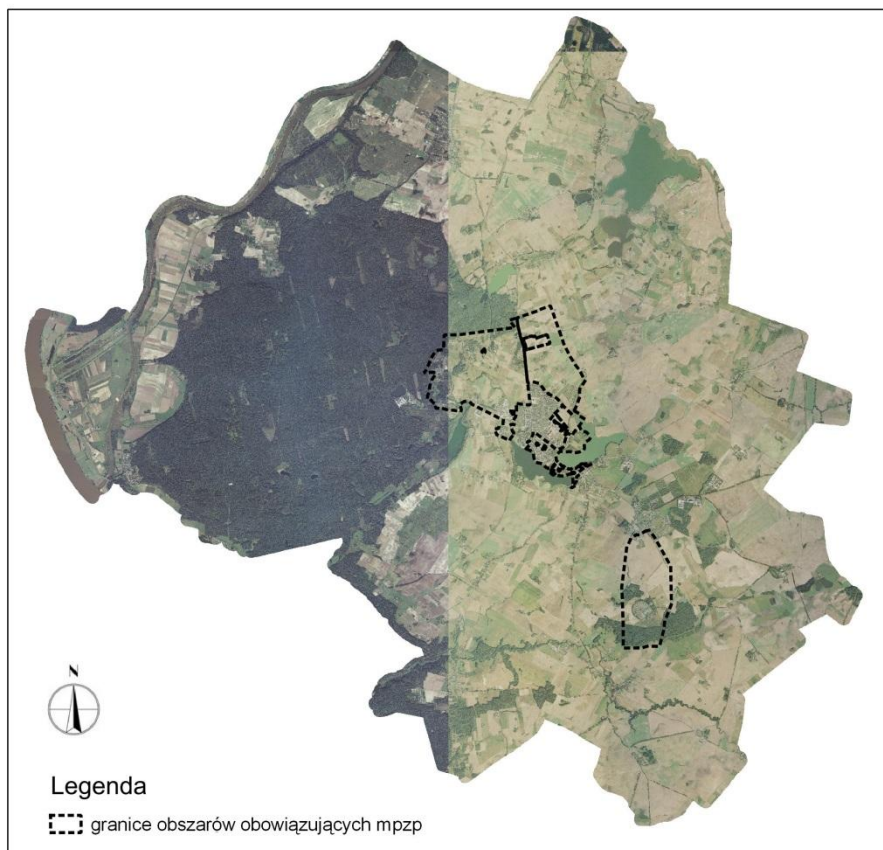
4.3.3. Obowiązujące Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Sztum:

Miasto i Gmina Sztum posiada pokrycie Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego w niewiele ponad 10%. Poniżej wymienione zostały obowiązujące Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego uchwalone przed styczniem 2016 roku.

1. Uchwała nr XVII/117/2007 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 20 grudnia 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Centrum Miasta Sztum” ograniczonego ulicami: Kochanowskiego, Parku Miejskiego, brzegiem Jeziora Barlewickiego, skrzyżowaniem ulic Barczewskiego i Jagiełły oraz brzegiem Jeziora Sztumskiego do plaży miejskiej poprzez część ul. Reja do skrzyżowania ulic Sienkiewicza i Nowowiejskiego do ulicy Kochanowskiego.
2. Uchwała nr XXVI/249/2012 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 29 grudnia 2012 r. zmieniająca uchwałę w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Centrum Miasta Sztum” ograniczonego ulicami: Kochanowskiego, Parku Miejskiego, brzegiem Jeziora Barlewickiego, skrzyżowaniem ulic Barczewskiego i Jagiełły oraz brzegiem Jeziora Sztumskiego do plaży miejskiej poprzez część ul. Reja do skrzyżowania ulic Sienkiewicza i Nowowiejskiego do ulicy Kochanowskiego.
3. (Obwieszczenie w sprawie tekstu jednolitego nr 2.2015 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 25 marca 2015r. w związku ze zmianami – uchwałą nr XIX/129/2008 z dnia 19 stycznia 2008r. oraz uchwałą nr XXVI/249/2012 z dnia 29 grudnia 2012r.)
4. Uchwała nr VII/36/2007 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 31 marca 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obszaru w obrębie II miasta Sztum.
5. Uchwała nr XLI/407/2014 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 30 maja 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obszaru w obrębie II miasta Sztum.
6. Uchwała nr XLIV/434/2014 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów przy ul. Kochanowskiego w obrębie I miasta Sztum.
7. Uchwała nr VII/37/2007 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 31 marca 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Koniecwałd – działki nr 214/5 i 214/6, gmina Sztum.
8. Uchwała nr XX/60/2007 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obszaru w obrębach Koniecwałd i Kępina.
9. Uchwała nr XXVII/182/08 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 30 sierpnia 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru w obrębie Sztumskie Pole.
10. Uchwała nr X/74/2011 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 30 sierpnia 2011r. W sprawie zmiany "Miejscowego planu Zagospodarowania Przestrzennego Sztumskie Pole (Uchwała nr XXVII/182/2008 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 30.08.2008)" w zakresie obejmującym część działki 253/2 położonej w jednostce urbanistycznej 04.MN.05.
11. Uchwała nr X/75/2011 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 31 sierpnia 2011r. w sprawie zmiany "Miejscowego planu Zagospodarowania Przestrzennego Sztumskie Pole (Uchwała nr XXVII/182/2008 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 30.08.2008)" w zakresie obejmującym teren wydzielenia wewnętrznego 19/1.1.KP w jednostce urbanistycznej 05.UU.19.

12. Uchwała nr LII/415/10 Rady Miejskiej w Sztumie z dnia 10 listopada 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu byłej Fermy Tuczu Trzody Chlewnej w Czerninie z obszarem terenów przyległych, położonych częściowo w obrębach Barlewice i Postolin.

Mapa. Pokrycie Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Sztum.

Ustalenia poszczególnych planów odnoszące się do obszarów i obiektów zabytkowych, w tym zasady ich ochrony zawarte są w załączniku nr 4 do Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Sztum. Granice przedmiotowych planów wraz z ustaleniami dotyczącymi ochrony zabytków przedstawione są również na załącznikach graficznych (w podziale na obszary A, B, C, D i E).

Obowiązujące Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego nie uwzględniają całości zagadnienia dotyczącego zasad ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. W wyniku rewizji Wojewódzkiej Ewidencji Stanowisk Archeologicznych województwa pomorskiego przeprowadzonej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, lokalizacja i obszar stanowisk archeologicznych oraz ich obszar ochronny wymagają korekty. Nie wszystkie obiekty zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków i położone w granicach obowiązujących Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego są chronione ich ustaleniami.

Część zapisów Studium dotyczących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej nie została uwzględniona w obowiązujących Miejscowych Planach Zagospodarowanie Przestrzennego (w szczególności problem ten dotyczy: historycznych alei drzew, stref ochrony konserwatorskiej ekspozycji czy stref ochrony konserwatorskiej historycznego zespołu urbanistycznego). W przypadku opracowywania nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także zmiany obowiązujących planów, należy uwzględnić w nich potrzeby ochrony zabytków

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

W odniesieniu do poszczególnych obowiązujących Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego sytuacja wygląda następująco:

1. „Centrum Miasta Sztum” - Uchwała Nr XVII/117/07 wraz ze zmianami: Uchwała Nr XXVI/249/2012.

Obiekty zabytkowe ujęte w GEZ i objęte ochroną MPZP		
lp.	Numer w MPZP i opis	Adres
1.	(1) dom mieszkalny	ul. Baczyńskiego 2
2.	(2) dom mieszkalny	ul. Baczyńskiego 4
3.	(3) dom mieszkalny	ul. Baczyńskiego 6
4.	(4) dom mieszkalny	ul. Baczyńskiego 8
5.	(5) dom mieszkalny	ul. Chełmińska 1
6.	(8) willa	ul. Chełmińska 4
7.	(11) dom mieszkalny	ul. Chełmińska 13
8.	(12) dom	ul. Galla Anonima 2
9.	(13) dom	ul. Galla Anonima 3
10.	(14) dom	ul. Galla Anonima 4
11.	(15) dom	ul. Galla Anonima 6
12.	(16) dom mieszkalny	ul. Galla Anonima 7
13.	(17) dom	ul. Galla Anonima 8
14.	(18) dom	ul. Galla Anonima 10
15.	(19) dom	ul. Jagiełły 4
16.	(20) dom	ul. Jagiełły 6
17.	(21) dom	ul. Jagiełły 15
18.	(23) budynek gospodarczy	ul. Jagiełły 19
19.	(26) dom	ul. Kochanowskiego 1
20.	(27) dom	ul. Kochanowskiego 3
21.	(28) dom	ul. Kochanowskiego 8
22.	(29) dom	ul. Mickiewicza 17
23.	(30) hotel – restauracja (wraz z budynkami gospodarczymi)	ul. Mickiewicza 20
24.	(31) dom	ul. Mickiewicza 22
25.	(32) willa obecnie biblioteka	ul. Mickiewicza 23
26.	(33) dom,	ul. Mickiewicza 24
27.	(34) dom,	ul. Mickiewicza 26
28.	(35) dom – poczta	ul. Mickiewicza 27
29.	(36) dom	ul. Mickiewicza 33
30.	(38) dom	ul. Mickiewicza 42
31.	(39) dom	ul. Młyńska 1
32.	(40) młyn	ul. Młyńska 14
33.	(41) dom	ul. Młyńska 3
34.	(42) dom mieszkalny	ul. Nowowiejskiego 19
35.	(44) dom	ul. Osińskiego 6

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

36.	(45) dom	ul. Osińskiego 12
37.	(46) dom	ul. Osińskiego 14
38.	(47) dom	ul. Osińskiego 16
39.	(49) dom	Pl. Wolności 19
40.	(50) dom	Pl. Wolności 23
41.	(53) dom	Pl. Wolności 26
42.	(54) dom	ul. Reja 1
43.	(55) dom	ul. Sienkiewicza 3
44.	(57) dom	ul. Sienkiewicza 8
45.	(58) dom	ul. Sienkiewicza 10
46.	(59) dom -przychodnia zdrowia	ul. Słowackiego 4 /Chetmińska 11
47.	(60) dom -przychodnia zdrowia	ul. Słowackiego 6 /Chetmińska 6
48.	(62) dom	ul. Zw. Jaszczurczego 2
49.	(64) plebania	ul. Zw. Jaszczurczego 5
50.	(8a) dom mieszkalny	ul. Chetmińska 5
51.	(24c) dom mieszkalny	ul. Jagiełły 37
52.	(28b) dom	ul. Lipowa 6
53.	(28c) dom	ul. Lipowa 8
54.	(28d) budynek handlowy	ul. Mickiewicza 16
55.	(37b) willa	ul. Mickiewicza 40
56.	(41e) dom mieszkalny	ul. Nowowiejskiego 17
57.	(43a) dom mieszkalny	ul. Nowowiejskiego 23
58.	(43b) dom	ul. Osińskiego 3
59.	(47a) dom	ul. Osińskiego 20
60.	(48b) dom	ul. Plebiscytowa 10
61.	(48e) dom	ul. Plebiscytowa 12
62.	(54a) dom	ul. Reja 6
63.	(55a) dom	ul. Sienkiewicza 5
64.	(56a) bud. Policji	ul. Sienkiewicza 7

Obiekty zabytkowe ujęte w GEZ i nieobjęte ochroną MPZP		
lp.	Numer w MPZP i opis	adres
1.	dom mieszkalny	ul. Baczyńskiego 12
2.	dom mieszkalny	ul. Barczewskiego 3
3.	dom mieszkalny z usługami	ul Galla Anonima 1
4.	dom mieszkalny z usługami	ul Galla Anonima 12
5.	dom mieszkalny	ul. Jagiełły 23
6.	dom mieszkalny z usługami	ul. Jagiełły 24
7.	dom mieszkalny z usługami	ul. Jagiełły 26
8.	dom mieszkalny z usługami	ul. Jagiełły 33
9.	dom mieszkalny	ul. Kochanowskiego 6
10.	Transformator	ul. Mickiewicza
11.	Transformator	ul. Mickiewicza

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

12.	Transformator	ul. Mickiewicza
13.	budynek Starostwa Powiatowego	ul. Mickiewicza 31
14.	dom mieszkalny	ul. Mickiewicza 32
15.	dom mieszkalny z usługami	ul. Mickiewicza 40a
16.	dom mieszkalny z usługami	ul. Mickiewicza 54
17.	dom mieszkalny	ul. Plebiscytowa 9
18.	dom mieszkalny	ul. Reja 6a
19.	dom mieszkalny	ul. Reja 8
20.	dom mieszkalny	ul. Reja 10
21.	kapliczka naprzeciwko	ul. Reja 11
22.	kino „Powiśle”	ul. Reja 13
23.	dom mieszkalny	ul. Sienkiewicza 4
24.	dom mieszkalny	ul. Słowackiego 2/ Chetmińska 19

2. Część obszaru w obrębie II miasta Sztum - Uchwała nr VII/36/2007 wraz ze zmianami: Uchwała nr XLI/407/2014.

Na obszarze planu nie występują obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków.

3. Tereny przy ul. Kochanowskiego w obrębie I miasta Sztum - Uchwała nr XLIV/434/2014.

Na obszarze planu nie występują obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków.

4. Koniecwałd – działki nr 214/5 i 214/6, gmina Sztum - Uchwała nr VII/37/2007.

Na obszarze planu nie występują obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków.

5. Część obszaru w obrębach Koniecwałd i Kępina - Uchwała nr XX/60/2007.

Na obszarze pokrytym obowiązującym Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego (Uchwała nr XX/60/2007) chroniona ustaleniami planu jest transformatorownia na ul. Kochanowskiego 15 ujęta w Gminnej Ewidencji Zabytków.

6. Część obszaru w obrębie Sztumskie Pole - Uchwała nr XXVII/182/08 wraz ze zmianami: Uchwała nr X/74/2011 oraz Uchwała nr X/75/2011.

Obiekty zabytkowe ujęte w GEZ i objęte ochroną MPZP		
lp.	opis	adres
1.	dom mieszkalny i budynek gospodarczy	ul. Polanka 31
2.	dom mieszkalny	ul. Długa 3
3.	dom mieszkalny	ul. Długa 9
4.	dom mieszkalny (kolejowy)	ul. Długa 12
5.	dom mieszkalny	ul. Żeromskiego 13
6.	szkoła, ob. dom mieszkalny	ul. Polanka 3
7.	dom mieszkalny	ul. Żeromskiego 21
8.	dom mieszkalny	ul. Żeromskiego 23
9.	dom mieszkalny	ul. Żeromskiego 19
10.	dom mieszkalny	ul. Żeromskiego 10
11.	budynek gospodarczy	ul. Żeromskiego 8a

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

12.	dom mieszkalny	ul. Żeromskiego 8b
13.	budynek gospodarczy	ul. Żeromskiego 8b
14.	dom mieszkalny	ul. Polna 2

Obiekty zabytkowe ujęte w GEZ i nieobjęte ochroną MPZP		
lp.	Numer w MPZP i opis	adres
1.	budynek gospodarczy	ul. Długa 12
2.	budynek gospodarczy (przy dawnej szkole)	ul. Polanka 3
3.	budynek gospodarczy	ul. Żeromskiego 14
4.	dom mieszkalny	ul. Żeromskiego 14
5.	dom mieszkalny	ul. Żeromskiego 8a
6.	dom mieszkalny	ul. Żeromskiego 11
7.	transformator przy dworcu	ul. Kościuszki
8.	magazyn przy dworcu	ul. Kościuszki
9.	dworzec, ob. dom mieszkalny	ul Kościuszki 3
10.	dworzec, ob. dom mieszkalny	ul Kościuszki 5
11.	dom mieszkalny	ul. Polna 5
12.	dom mieszkalny	ul. Reja 37

7. Teren byłej Fermy Tuczu Trzody Chlewnej w Czerninie z obszarem terenów przyległych, położonych częściowo w obrębach Barlewice i Postolin - Uchwała nr LII/415/10.

Na obszarze planu nie występują obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków.

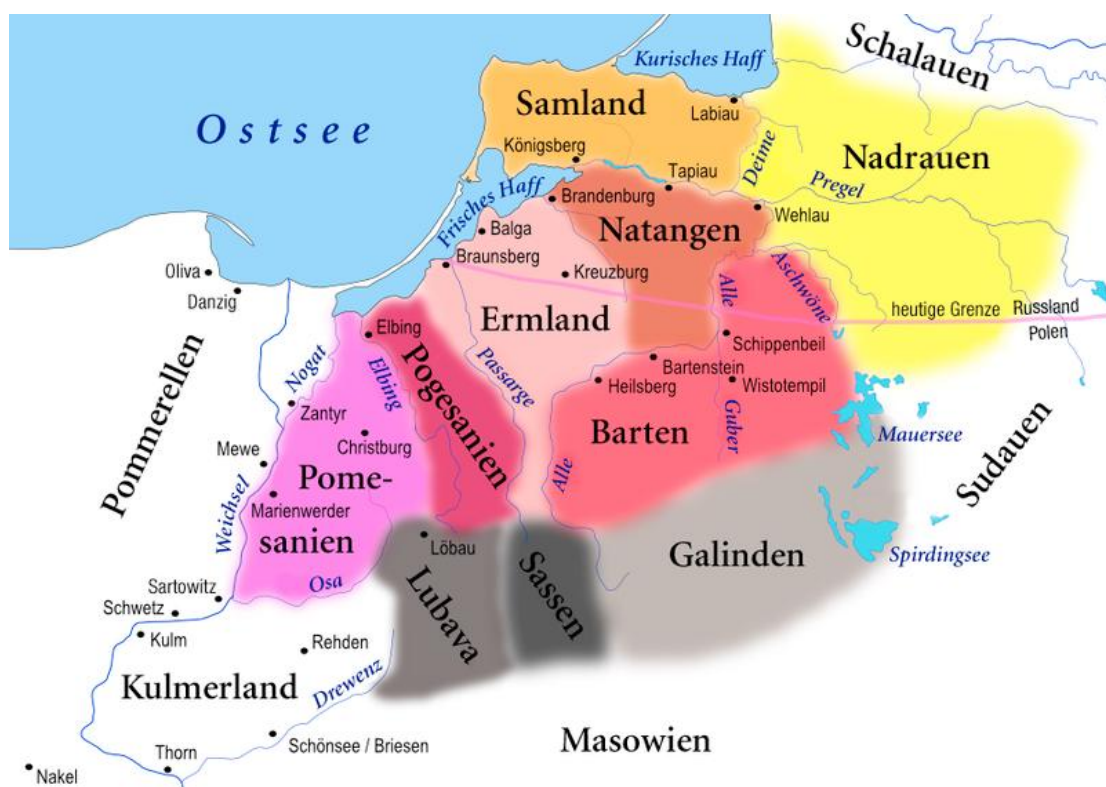
5. Charakterystyka zasobów i formy ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.1. Zarys historii obszaru gminy

Najstarsze ślady pobytu człowieka na Ziemi Sztumskiej pochodzą ze schyłku starszej epoki kamiennej (ok. 10 tysięcy lat p.n.e.). Przez ziemie te przebiegały szlaki handlowe ku Wielkopolsce i na Śląsk. Jako szlak komunikacyjny wykorzystywana była przede wszystkim rzeka Wisła, a miejsce jej rozwidlenia na Leniwkę i Nogat miało przez stulecia znaczenie strategiczne (obecnie rejon wsi Biała Góra i Piekło w gminie Sztum). W tym miejscu Wisła była prawdopodobnie bardzo rozgałęziona. Późniejsze znaleziska z epoki neolitu (4200 - 1700 lat p.n.e.) w postaci naczyń i ornamentyką grzybową odkryto w Białej Górze.

W ostatnim stuleciu przed początkiem naszej ery wytworzyła się na Pomorzu kultura zwana oksywską, od wielkiego cmentarzyska odkrytego na Oksywiu, dzisiejszym przedmieściu Gdyni. Objęła ona tereny Pomorza Nadwiślańskiego, a więc i ziemię sztumską. W okresie rzymskim (początek n.e. – 375 r.) na obszarach tych zaszły pewne zmiany kulturowe dotyczące sposobów grzebania zmarłych i wyposażania ich grobów. Kulturę z tego okresu wykształconą w pełni pod koniec I w. n.e. nazwano wielbarską, od wielkiego cmentarzyska (700 grobów) w Wielbarku, dzisiejszym przedmieściu Malborka.

W czasach prehistorycznych ziemie położone na wschód od Wisły i Nogatu zamieszkiwane były przez Prusów bałtyjskich, zgodnie z przynależnością plemienną. Nazwy pruskich krain, pochodzące od nazw zamieszkujących je plemion: Ziemia Chełmińska (Kulmerland), Pomezania (Pomesanien), Pogezania (Pogesanien), Galindia (Galindien), Sasinia (Sassen), Warmia (Warmien/Ermland), Barcja (Barten), Sambia (Sambia/Samland), Natangia (Natangen), Nadrowia (Nadrauen), Skalowia (Schalauen) Sudawia (Sudowia, Jaćwież) (Sudauen).

źródło: <https://pl.wikipedia.org>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Na północny wschód od Dolnego Powiśla, za rzeką Pastęką mieszkały do VI w. n.e. plemiona zachodnio-bałtyckie. Plemiona te przesuwały się ku zachodowi i na przełomie X i XI w. aż dotarły do Wisły i Nogatu. Ziemię sztumską we wczesnym średniowieczu zamieszkiwała ludność pruska oraz Słowianie. Ziemia sztumska wchodziła w obszar Pomezanii, której nazwa pochodzi od Pamede (kraj pod lasami).

Na początku XIII wieku, w latach 1222-1223 książęta: Władysław Odonic (Wielkopolska), Konrad mazowiecki, Mściwój I (książę gdański), Leszek Biały (książę krakowski) i Henryk Brodaty (książę śląska) prowadzili akcję chrystianizacyjną na terenach Prus. Akcję misyjną prowadził opat zakonu cystersów w Łeknie Chrystian i zakon rycerski braci dobrzyńskich, powołany w tym celu przez księcia Konrada. Akcje nie przyniosły jednak spodziewanych efektów. Wielkie zaangażowanie w chrystianizację Prus książąt polskich - Konrada Mazowieckiego i Henryka Brodatego, inspirowane było przez papieża, który chciał założyć w Prusach państwo kościelne. Cel ten chciał osiągnąć z pomocą cystersów i księcia gdańskiego Świętopełka, popierając go w jego dążeniach uniezależnienia się od Polski.

Wyświęcony przez papieża Innocentego III Mnich cysterski Chrystian z opactwa w Oliwie założył klasztor cystersów Zantyr. Gród Zantyr, prawdopodobnie zlokalizowany w rejonie rozwidlenia Wisły na Leniwkę i Nogat, na wyspie Ścięż, do 1236 r. był siedzibą kasztelanii obejmującej Wielkie Żuławy i siedzibę misyjnego biskupstwa cystersa Chrystiana. Chrystian założył również na ziemi sztumskiej parafię w Postolinie.

Prusowie często napadali na miasta i wsie polskie w celu grabieży, więc w roku 1225 książę Konrad Mazowiecki wezwał rycerzy Zakonu Szpitala Najświętszej Maryi Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie, zwanego często zakonem niemieckim lub krzyżackim, do pomocy przeciwko nim. Na przełomie lat 1233-1234 na ziemi Pomezanów w okolicy Dzierzgonia trafili Krzyżacy, którzy prowadzili politykę podboju ziem pruskich.

Prawdopodobnie w tych czasach został zniszczony gród obronny Stumo zlokalizowany na wyspie otoczonej wodami dzisiejszych jezior Sztumskiego, nazywanego także Zajezierskim i Barlewickiego, prawdopodobnie Gród ten był ośrodkiem ziemi Aliem, wchodzącej w skład Pomezanii i powstał dzięki położeniu na trasie lądowego szlaku handlowego.

Od 1230 do 1249 r. zakon, dzięki stale napływającemu wsparciu i posiłkom przysyłanym przez Fryderyka II, zdołał całkowicie zająć i spacyfikować dawne tereny Prusów aż do rzeki Pastęki. System walki Krzyżaków polegał na stopniowym eliminowaniu rozproszonych gniazd oporu Prusów i umacnianiu dopiero co zdobytej władzy terrorem prowadzonym z systemu błyskawicznie budowanych fortyfikacji.

Podbijanie Pomezanii spowodowało wybuch I powstania Prusów, których poparł książę pomorski Świętopełk, wypowiedając wojnę Krzyżakom w 1242 r. W związku z porwaniem przez zakonników jego syna Mściwoja, książę Świętopełk podpisał pokój na Kowalowym Ostrowie w 1248 r., na mocy którego m.in. utracił na rzecz Krzyżaków gród Zantyr i Pień oraz prawo pobierania od nich cła. Zdecydowało to o klęsce powstania i zmusiło Prusów do podpisania w 1249 r. układu w Dzierzgoniu. Prusowie uznali władzę zwierzchnią zakonu i przenieśli się według jego postanowień za Pastękę. Świeżo zdobyte tereny zakonne zostały skolonizowane przez chłopów sprowadzanych z Mazowsza, Czech i Niemiec.

Na ziemi sztumskiej znalazło się w ten sposób wiele żywołów etnicznych, w tym: polskich, napływowych w czasach od IX lub X do XIII w., pruskich (Pomezanie) oraz niemieckich, sprowadzanych sukcesywnie przez Krzyżaków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Podstawową jednostką podziału państwa krzyżackiego była komtura, ona z kolei dzieliła się na komory (niem. Kammeraemter). Komturstwo dzierzgońskie powstało już w 1239 r. Jego granice sięgały Wisły, Pasłęki i Mazowsza. Sąsiadowało z komturstwem elbląskim i malborskim. W latach trzydziestych XIV w. zostało utworzone wójtostwo sztumskie, obejmujące część dzisiejszego powiatu sztumskiego.

Gród Zantyr, w okresie panowania krzyżackiego, funkcjonował jako jeden z zamków w stworzonym systemie obronnym dolnej Wisły i Żuław. System ten opierał się na zamkach leżących wzdłuż Wisły na przemian na jej prawym i lewym brzegu (Gniew – Kwidzyn – Nowe – Grudziądz – Świecie). Trójkąta żuławskiego broniły zamki w Malborku i Tczewie oraz Zantyr. Gród Zantyr odegrał pewną rolę jeszcze w czasie wojny trzynastoletniej, zanim został zburzony przez Krzyżaków. W miejscu zburzonego grodu Stumo, na wyspie, Krzyżacy założyli folwark, a na sąsiedniej wyspie, w latach 1326 – 1331 zbudowali zamek pełniący funkcję przyczółka osłaniającego od południa twierdzę malborską.

Zamek w Sztumie funkcjonował również, jako letnia rezydencja Wielkiego Mistrza Zakonu Krzyżackiego. W XV w. założono tu zwierzyniec. Po wzniesieniu zamku, dawny folwark pełnił funkcję podzamcza, które otoczono murami.

Jagiello na skutek ciągłych walk podjazdowych na Kujawach i na Litwie prowadzonych przez zakon, zdecydował się ostatecznie na rozpoczęcie wielkiej wojny (1409-1411), której kulminacyjnym momentem była bitwa pod Grunwaldem, a uwięzieniem pokój w Toruniu (1411). Pokój ten został mimo zwycięskiej kampanii wojskowej wymuszony na Jagielle ogólną sytuacją polityczną Polski, gdyż w obronie zakonu stanęła koalicja władców z dynastii Luksemburskiej – Jana, ks. zgorzeleckiego, Wacława, króla Czech oraz króla Węgier Zygmunta. Pokój ten nie oddał ponownie Pomorza Gdańskiego ani ziemi chełmińskiej, zmusił jednak zakon do zaprzestania ataków na Litwę i Polskę. Zakon zaczął od tego czasu tracić na sile, a jego sytuacja ekonomiczna pogorszyła się na skutek blokady wymiany handlowej prowadzonej przez Polskę i Litwę.

Prawa miejskie nadał Sztumowi Wielki Mistrz Michael Kuchmeister von Sternberg w 1416 r. Do roku 1514 miastem zarządzali wójtowie podlegli bezpośrednio Wielkiemu Mistrzowi w Malborku. Potem prawa do zarządzania miastem wykupili mieszczanie.

6 lutego 1454 wybuchło wewnątrz państwa zakonnego powstanie mieszczan, które wsparł król Kazimierz Jagiellończyk (wojna trzynastoletnia), stosując przeciw zakonowi taktykę wojen podjazdowych, którą prowadził niegdyś sam zakon. Wojna ta przyniosła w efekcie kolejny pokój toruński (1466) – zakon oddał Pomorze Gdańskie, ziemię chełmińską i michałowską, a także część Warmii łącznie ze stolicą zakonu – Malborkiem. Oprócz tego wielki mistrz zgodził się być lennikiem króla Polski i przeniósł swoją stolicę do Królewca.

W wyniku wojny trzynastoletniej (1454 - 1466) północna Pomezania z wójtostwem sztumskim i ziemią dzierzgońską weszły w skład utworzonego wówczas województwa malborskiego, część tzw. Prus Królewskich. W 1454 r. powstało starostwo sztumskie z 27 osadami, a dzierzgońskie (kiszporskie) składało się z 10 osad. Miasta Sztum i Dziergoń były w posiadaniu dużych obszarów ziemi. W zamku sztumskim rezydowali starostowie.

Mimo ustaleń pokoju toruńskiego zakon, co jakiś czas, organizował łupieżcze wypadki na tereny Warmii i Mazur, jednak już bez większych rezultatów. Od 1501 wielcy mistrzowie krzyżacy odmawiali składania hołdu lennego władcom Polski, co stało się powodem wojny polsko-krzyżackiej 1519-1521. Po przegranej wojnie, zmuszony przez koneksje rodzinne oraz dla zachowania pokoju wewnętrznego, wielki mistrz zakonu Albrecht Hohenzollern przeszedł na luteranizm, co położyło kres istnieniu państwa zakonnego. Państwo zarządzane przez Albrechta, mimo że wciąż dość silne

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

militarnie, znalazło się w próżni politycznej, co wykorzystał król polski Zygmunt I Stary i zmusił Albrechta do hołdu lennego w 1525, jako wieczystego lennika Królestwa Polskiego.

W okresie od poł. XV w. do lat osiemdziesiątych XVIII w. ziemia sztumska, w szczególności na terenach wiejskich, spolszczyła się w wysokim stopniu. Sztum w XVI-XVIII wieku był miejscem obrad sejmików szlacheckich województwa malborskiego.

W roku 1553 król Polski Zygmunt August potwierdził przywilej lokacyjny miasta Sztumu nadany przez Krzyżaków, dodając przywilej organizowania drugiego jarmarku. W tym czasie wybudowany został w Sztumie ratusz. Sztum stał się miejscem posiedzeń szlacheckich sądów ziemskich, a od początku XVI w. odbywały się w Sztumie sejmiki szlacheckie. Reformacja na ziemi sztumskiej zyskała wielu zwolenników. W 1570 r. Zygmunt August pozwolił na swobodne wyznawanie wiary protestanckiej. W Sztumie protestanci otrzymali wówczas kościół Św. Ducha, który w niedługim czasie zmuszeni byli zwrócić katolikom. Nabożeństwa ich odbywały się od tej pory w ratuszu.

W latach 1626 - 1629 trwała między Szwecją, a Polską wojna o ujście Wisły, będąca jednym z rozdziałów Wojny Trzydziestoletniej [1618 - 1648]. W okresie wojen szwedzkich rozegrały się na ziemi sztumskiej i w okolicach ważne wydarzenia historyczne, a więc bitwy w Straszewie, Pułkowicach, Trzcianie oraz rozejmy w Starym Targu i Sztumskiej Wsi. Wojna ta zakończyła się podpisaniem 26 września 1629 roku w Starym Targu sześciolatniego rozejmu. Nie był on korzystny dla Polski między innymi z uwagi na pozostawienie w rękach Szwedów pomorskich portów za wyjątkiem Królewca, Gdańska i Pucka. Król polski Władysław IV od początku swego panowania (1632) szykował się do rozprawy ze Szwedami. Wewnętrzne problemy Szwecji oraz niechęć polskiej szlachty do finansowania dalszej wojny sprawiły, że rozmowy podjęte już w styczniu 1635 roku w Pasłęku, a kontynuowane latem w Sztumskiej Wsi zakończyły się przedłużeniem rozejmu o dalsze 26 lat. Na mocy podpisanego 12 września 1635 roku w Sztumskiej Wsi rozejmu Polacy odzyskali zajęte przez Szwedów tereny w Prusach Królewskich, stracili natomiast Inflanty. Ponownie Szwedzi uderzyli na Prusy Królewskie w 1656 r. Sztum był okupowany przez Szwedów do 1660 r. (pokój w Oliwie). Z okresu wojen szwedzkich pozostały na ziemi sztumskiej ślady szańców, natomiast nie istnieją umocnienia na cyplu Mątawskim.

Nieszczęścia wojen powtórzyły się podczas wojny północnej (1700-1721) kiedy wojska szwedzkie Karola XII a także rosyjskie i polskie Augusta II Sasa, grabieżami, kontrybucjami, często przy pomocy tortur wymuszały daniny od chłopów i szlachty. W następstwie tych gwałtów większość wsi opustoszała.

Wiek XVII przyniósł generalnie znaczne zubożenie miasta. Wyniknęło to głównie z wprowadzenia gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej i wojen szwedzkich. Równocześnie następowało znaczne ograniczenie rynku wewnętrznego i związany z tym zastój w gospodarce. W 1639 r. miasto oddano na sześć lat w sekwestr elektorowi brandenburskiemu. W XVII w. miasto strawiły trzy pożary, ostatni z nich w 1683 r. zniszczył miasto doszczętnie. Mieszczanin Peter Mogge oddał swój dom przy rynku gminie ewangelickiej na odprawianie modłów. Dom ten pełnił również funkcję ratusza. Peter Mogge podarował również miastu na cmentarz teren położony na przedmieściu.

W 1767 r. potwierdzony został ponownie przywilej lokacyjny miasta Sztumu przez króla Stanisława Augusta.

Autor hymnu Józef Wybicki organizował między innymi w Sztumie konfederację barską wśród szlachty województwa malborskiego. Konfederacja barska, to jest zbrojny związek szlachty polskiej (1768-1772) miał miejsce w Barze na Podolu 29 lutego 1768 roku z zaprzysiężeniem aktu założycielskiego w obronie wiary katolickiej i niepodległości Rzeczypospolitej. Skierowany był

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

przeciwko: kurateli Imperium Rosyjskiego, królowi Stanisławowi Augustowi Poniatowskiemu i popierającym go wojskom rosyjskim. Celem konfederacji było zniesienie ustaw narzuconych przez Rosję, a zwłaszcza dających równouprawnienie innowiercom.

W wyniku I rozbioru Polski w 1772 r. Prusy anektowały Warmię i Prusy Królewskie (Pomorze Gdańskie) bez Gdańska i Torunia (36 tys. km² oraz 600 tys. mieszkańców). Ziemia sztumską weszła w skład Regencji Kwidzińskiej pod panowaniem inicjatora pierwszego rozbioru Polski, króla pruskiego Fryderyka II, którego marzeniem było zrealizować państwo na jednolitym obszarze od Niemna do Łaby. Rozpoczął się ponad półwiekowy okres ucisku polskiej ludności.

W 1818 r. decyzją władz rejencyjnych przeniesiono siedzibę urzędu powiatowego do Sztumu i nadano powiatowi nazwę „Powiat Sztumski”. Pierwszym starostą (landratem) został Ksawery Łyskowski. Następuje uwłaszczenie wsi i majątków. W tym samym roku wzniesiono na rynku w Sztumie kościół ewangelicki, natomiast już w 1835 przeprowadzono rozbiórkę murów miejskich.

W drugiej połowie XIX wieku ukształtował się zachowany do dzisiaj układ przestrzenny dwóch przedmieść miasta Sztumu: wschodniego i zachodniego.

Rozwojowi miasta sprzyjało w tym czasie uruchomienie linii kolejowej Malbork – Kwidzyn (1880). W Sztumie, w 1885 r. znajdował się Urząd Pocztowy II klasy, szkoły państwowa i prywatna, sąd obwodowy, dwa kościoły katolicki i ewangelicki oraz synagoga, a zamek był siedzibą radcy ziemiańskiego i urzędu poborczego.

W latach 1831-1832 internowani powstańcy listopadowi zostali rozlokowani w mieście i powiecie sztumskim. Żołnierzy rozlokowano między największymi miastami Gdańskiem, Malborkiem, Tczewem i Elblągiem oraz na Żuławach Wiślanych. Zgodnie z rozkazem rządu pruskiego kwatery miały znajdować się w miejscowościach, gdzie przeważała ludność niemiecka, co miało na celu względne odizolowanie powstańców od germanizowanej ludności polskiej i niemożność przenikania świadomości patriotycznych w jej szeregi. Jasne stanowisko żołnierzy i oficerów, co do postaw patriotycznych i chęci kontynuacji dalszej walki, było trudne do zdławienia. Żołnierze doświadczali szykan, prowokacji i nieprzyjemności. Sukcesem Polaków było jednak zachowanie godnych podziwu i wartych naśladowania postaw. Większość powstańców wyemigrowała na Zachód. Część żołnierzy pozostała w parafii Postolin krzewiąc wśród miejscowej ludności patriotyczne treści. Niektórzy mieli mniej szczęścia i zginęli pod Fiszewem lub w Elblągu, bądź też pracowali w nieludzkich warunkach w pruskich twierdzach.

Na przełomie wieków XIX i XX miała miejsce silna rozbudowa miasta Sztum. Zabudowa, jaka powstawała w tym okresie, to kamienice mieszczkańskich oraz budowle o charakterze użyteczności publicznej. Wzniesienie kilku hoteli i wykorzystywanie wielu innych domostw na kwatery o podobnej funkcji świadczyło o charakterze miejscowości wypoczynkowej.

W latach dziewięćdziesiątych XIX w. wykonano instalację wodociągową do poboru wody z jeziora Sztumskiego i odwiert głębinowy na rynku. Instalację wodociągową dla całego miasta z wieżą ciśnień wykonano w 1913 r. Kanalizację wykonano w mieście w 1914 r. Natomiast dopiero w 1924 r. miasto zostało wyposażone w instalację elektryczną.

Klęska Niemiec na froncie zachodnim, upadek cesarstwa i rewolucja oraz powstanie odrodzonej Polski, to wydarzenia, które w listopadzie 1918 r. w znaczny sposób wpłynęły na postawy Polaków na Powiślu oraz na stosunek nowych władz niemieckich do sprawy polskiej.

W połowie listopada 1918 r. powstał Komitet Wyborczy w powiecie sztumskim pod przewodnictwem Witolda Donimirskiego z Czernina. W ostatnim dniu miesiąca odbyły się zebrania w Starym Targu,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Sztumie, Postolinie i Mikołajkach. Wsie w kierunku Dzierzgonia były pod opieką hr. Stanisława Sierakowskiego z Waplewa i Szelińskiego z Krasnej Łąki. Wsiami w kierunku Prabut opiekował się Kazimierz Donimirski z Małych Ramz, a w pobliżu Sztumu Gustaw i Witold Donimirski z Zajezerza. Podobnie jak Komitet Wyborczy, tak i powiatowa Polska Rada Ludowa powstała najwcześniej w Sztumie, bo już w połowie grudnia 1918 r. Jej pierwszym prezesem został Stanisław Sierakowski z Waplewa (XII.1918 - I.1919). Od stycznia 1919r. prezesem był Paweł Nawrocki. Z jego inicjatywy powstały szkoły, w których nauczano języka polskiego w Starym i Nowym Targu, Postolinie, Straszewie, Trzcianie, Dąbrówce. Z inicjatywy Heleny Sierakowskiej i przy pomocy Joanny Glińskiej, Amelii Skórzewskiej i Ewy Wielowiejskiej powstało szereg ochronek polskich - w Sztumskim Polu, Nowej Wsi, Postolinie, Białej Górze i Mikołajkach. Przygotowanie do plebiscytu po obu stronach (polskiej i niemieckiej) rozpoczęły się na kilka tygodni przed podpisami traktatu wersalskiego.

12 kwietnia 1920 r. Komisja Kwidzińska ogłosiła regulamin plebiscytowy. Głosowanie miało się odbyć w niedzielę w przeciągu 3-ch miesięcy poczynając od 15.4.1920 r. Wyniki głosowania miały być obliczone dla każdej gminy. W każdej gminie miała być utworzona Komisja Plebiscytowa składająca się z 4 członków. W powiecie sztumskim, w niektórych wsiach w komisjach plebiscytowych zasiadało po dwóch, a nawet czterech członków Polaków. Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami Komisja kwidzińska i olsztyńska wyznaczyły datę plebiscytu na 2 lipca 1920 r. Najwięcej, bo około 65 %, głosów polskich uzyskano w powiecie sztumskim i w skrawku kwidzińskiego oraz w południowej części pow. suskiego.

Po I wojnie światowej, w wyniku plebiscytu, ziemia sztumska pozostała przy państwie niemieckim. Powiat sztumski stał się wówczas powiatem położonym przy granicy z Polską (przez Wisłę) i z Wolnym Miastem Gdańsk (przez Nogat). Społeczeństwo polskie nie załamało się po klęsce plebiscytowej. Wprawdzie część Polaków opuściła Niemcy, część zajęła postawę bierną lub przeszła do szeregów wroga, ale pozostało tylu wiernych swojej narodowości, że udało się podjąć walkę o zachowanie polskości na ziemi sztumskiej.

W walce tej wzięły udział nauczyciele polskich szkół i ochronek oraz wielki zastęp działaczy, wywodzących się z miejscowej ludności rodzinnej i inteligencji ze Sztumu. Ostatecznie, jeszcze przed wybuchem wojny w 1939 r. zdławiono działalność polskich organizacji. Do końca wytrzymało jedynie szkolnictwo dzięki prawdziwie bohaterskiej postawie nauczycieli w szkołach i przedszkolach oraz dzięki nieustępliwości najbardziej patriotycznej części rodziców.

W 1937 r. rozpoczęły się aresztowania i wtrącanie do więzień. Masowe akcje represyjne rozpoczęły się 1 września 1939 r. Zamordowano takich wielkich działaczy jak Stanisława i Helenę Sierakowskich z Waplewa, Witolda Donimirskiego z Czernina, Maksymiliana Golisza. Wiosną 1945 r. przyszło wyzwolenie ziemi sztumskiej. Ludność niemiecka opuściła kraj. Miejsce Niemców zajęli polscy osadnicy z różnych części przedwojennego kraju. Historię powojenną Miasta i Gminy Sztum tworzyli Polacy w warunkach ustroju socjalistycznym a następnie demokratycznym.

W latach dwudziestych XX wieku został zbudowany w Sztumie istniejący do dzisiaj Zakład Karny, oraz zespół koszar wojskowych; a w latach trzydziestych Sztum ogłoszono miastem emerytów i rencistów powracających z Rzeszy. Dla nich, na obrzeżach miasta, wybudowano również obecnie istniejące osiedle małych substandardowych domów tzw. „Siedlungi”.

Liczne przebudowania i rozbudowy prowadzone zwłaszcza na początku XX wieku w obrębie starego miasta, powodowane potrzebami natury handlowej i gospodarczej w ogóle, są świadectwem przystosowywania zabudowy do występujących wówczas potrzeb, ale jednocześnie zaświadcza o przykładaniu dużej wagi do wartości estetycznych, czysto formalnych, a w końcu do zachowania ładu urbanistycznego.

Miasto Sztum, rozbudowując się z różnym nasileniem od okresu krzyżackiego, poprzez okresy polskiej i niemieckiej administracji, zachowało swoją zwartą zabudowę do roku 1945.

W czasie działań wojennych miasto Sztum zostało zniszczone w około 50% (zabudowa miasta wokół rynku, zakłady pracy i urządzenia komunalne). Zniszczenia miasta były konsekwencją wandalizmu żołnierzy radzieckich wkraczających w 1945 roku na Pomorze. Zniszczenia te zasadniczo naruszyły założenie urbanistyczne miasta do tego stopnia, że poszczególne jego kwartały przestały spełniać swoją pierwotną funkcję.

Po wojnie miasto i zakłady pracy odbudowano, wzniesiono nowe bloki mieszkalne, zaadaptowano pruskie koszary na szpital, założono duży stadion sportowy, uruchomiono powiatowy dom kultury, kino, bibliotekę, kilka szkół i szereg placówek handlowych.

Rozwój miasta następował zgodnie z panującymi wówczas warunkami ustrojowymi. Często doraźność rozwiązań społecznych, miała wpływ na aktualny kształt układu przestrzennego dzisiejszego Sztumu i przemieszanie różnych form architektonicznych, zniekształcenie historycznej tkanki miejskiej. Obok zabudowy XIX-wiecznej lub na jej miejscu pobudowano bloki wielopłytowe i wolnostojące konstrukcje bez stylistycznego związku z otoczeniem, naruszające rytm istniejącej architektury lub założenie urbanistyczne. Pomimo ogromnych zmian w obrębie historycznych granic miasta Sztum pozostał nienaruszony układ placów i ulic w obrębie Starego Miasta, co jest dużą wartością dającą w dalszym ciągu możliwość przywrócenia miastu, chociaż w części jego pierwotnego charakteru dokonując jego częściowej restauracji.

Po II wojnie światowej, dawne dwory i folwarki stały się siedzibami Państwowych Gospodarstw Rolnych. Państwowe gospodarstwa były rozbudowywane o obiekty gospodarcze i przekształcane na potrzeby rolnictwa. Na terenie gminy Sztum istniały nieliczne zakłady przetwórcze produktów rolnych jak: olejarnia (Czernin) i gorzelnie, oraz zakłady wydobywcze złóż surowców mineralnych np. cegielnie.

W wyniku reformy administracyjnej w 1975 r. zlikwidowano powiaty, a miasto i gmina Sztum znalazły się w utworzonym wówczas województwie elbląskim. Od tego czasu miasto Sztum pełni funkcję lokalnego ośrodka administracyjnego, gospodarczego i usługowego a także ośrodka turystycznego.

W latach osiemdziesiątych, na obszarze miasta funkcjonowały następujące większe zakłady pracy: Zakład Karny i związane z nim zakłady przemysłu metalowego i odzieżowego, zakłady papiernicze, mleczarnia, bazy transportowe oraz bazy magazynowe i budownictwa rolniczego. Natomiast na obszarze gminy podstawową funkcją była w dalszym ciągu gospodarka rolna z dużym udziałem gospodarstw wielkoobszarowych.

5.2. Charakterystyka całości dziedzictwa kulturowego gminy na tle zarysu historii obszaru gminy

5.2.1. Krajobrazu kulturowego

Krajobraz kulturowy rozumiany, jako ogół obiektów i cech fizycznych, obserwowalne wzrokowo wyrażenie kultury ludzkiej na powierzchni ziemi, łączy elementy środowiska przyrodniczego i kulturowego. Krajobraz kulturowy jest wynikiem przekształcania krajobrazu naturalnego przez grupę lub kilka grup kulturowych i nakładania zróżnicowanych elementów kulturowych różnego wieku na ten sam teren. Przestrzeń przyrodnicza, która znajduje się w sferze oddziaływań człowieka przyjmuje formę kulturową, wyrażoną w postaci krajobrazu kulturowego. Krajobraz ten stanowi

antropogenicznie ukształtowany fragment przestrzeni geograficznej, powstały w wyniku zespolenia oddziaływań środowiskowych i kulturowych, tworzących specyficzną strukturę, objawiającą się regionalną odrębnością, postrzeganą, jako swoistą fizjonomię (Myga-Piątek, 2001, Nita, Myga-Piątek, 2006). W grupie krajobrazów kulturowych (antropogenicznych) można wyróżnić podtypy związane z dominującym rodzajem działalności człowieka i stopniem przeobrażenia środowiska geograficznego. Najczęściej wyróżnia się podtypy krajobrazów: krajobraz rolniczy, przemysłowy, miejski, pogórnicy itp. (źródło: <http://www.krajobraz.kulturowy.us.edu.pl/index.php>)

Krajobraz przyrodniczy zdefiniowany jest poprzez położenie geograficzne. Miasto i gmina Sztum zlokalizowana jest w większości na obszarze Pojezierza Iławskiego. Jedynie północno – zachodni fragment gminy znajduje się w obrębie Żuław Wiślanych. Przez obszar gminy przebiega wyraźna granica między tymi różnymi krajobrazowo regionami geograficznymi. Pojezierze Iławskie rozdziela od Żuław dolina rzeki Wisły i Nogatu oraz duże połacie lasów zaczynające się na wzniesieniach doliny Nogatu. Pojezierze Iławskie charakteryzuje się ukształtowaniem terenu powstałym w wyniku działania lodowców. W ukształtowaniu terenów dominuje krajobraz morenowy z rynnymi wypełnionymi przez jeziora. Do najważniejszych jezior należą:

- jezioro Dąbrówka, położone w północno- wschodniej części obszaru Gminy (267 ha),
- jeziora typu rynnowego: Sztumskie lub Zajezierskie (50 ha), Barlewickie (64 ha), Kaniewskie (19 ha) i Parlety (26 ha). Głębokość tych jezior nie przekracza 12 m,
- Białe (30 ha).

Występują również mniejsze jeziora:

- Karpiarnia (2 ha),
- Czarne (1 ha).

Na obszarze gminy występują rzeki i kanały melioracji podstawowej:

- Struga Postolińska,
- Kanał Postoliński,
- Kanał Uśnicki,
- Młynówka Malborska (Kanał Juranda) - kanał został zaprojektowany i wykonany w latach 1280–1320 przez Krzyżaków. Dostarczał niezależnie wodę do zamku w Malborku,
- Struga Orleca.

Żuławy Wiślane stanowią rozległą równinę wznoszącą się niewiele ponad poziom morza. Powierzchnia Żuław u nasady delty przy rozgałęzieniu Leniwki i Nogatu, w tak zwanej Mątowskiej Głowie, znajduje się nieco powyżej 10 m n.p.m.

Na terenie Miasta i Gminy Sztum można wyróżnić kilka typów krajobrazów kulturowych:

- rolniczy Pojezierza Iławskiego,
- rolniczy międzyrzecza Wisły-Leniwki i Nogatu,
- leśny,
- miejski.

Krajobraz rolniczy dominuje na obszarze gminy Sztum i występuje w dwóch odmianach wynikających z położenia w innym regionie geograficznym. Na Pojezierzu Iławskim krajobraz jest odmienny z uwag na inny charakter występujących gleb i związanych z tym form użytkowania gruntów rolnych. Na Pojezierzu Iławskim są to głównie grunty orne, na Żuławach łąki, pastwiska, tereny podmokłe i nieużytki.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Krajobraz rolniczy na Pojezierzu Iławskim kształtują:

- równomiernie rozłożone, odległe od siebie o kilka kilometrów wsie zbudowane w większości w oparciu o dawne majątki ziemskie (założenia dworsko-parkowe i zespoły folwarczne),
- struktura pól o dużych areałach powstałych z dawnych majątków ziemskich, następnie wielkoobszarowych gospodarstw państwowych, które aktualnie funkcjonują jako wielkoobszarowe gospodarstwa rolne;
- niewielkie obszary leśne tworzące strukturę mozaikową z gruntami uprawnymi.

Krajobraz rolniczy na Żuławach kształtują:

- niewielki procent terenów zabudowanych, skoncentrowanych wokół miejscowości Biała Góra i Piekło,
- podmokłe, niedostępne obszary łąk, pastwisk i nieużytków;
- pasmowe obszary zadrzewione i leśne, biegnące wzdłuż brzegu rzeki (charakterystyczna roślinność terenów podmokłych: las łęgowy jesionowo-wiązowy, las wierzbowo-topolowy,
- urządzenia wodne, w szczególności wały przeciwpowodziowe, umocnienia brzegowe rzeki, śluzy itp.

Na obszarach rolniczych ustanowione zostały między innymi formy ochrony przyrody:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Białej Góry,
- Obszar Chronionego Krajobrazu rzeki Nogat,
- rezerwat Biała Góra.

Na całokształt poszczególnych rodzajów krajobrazów kulturowych rolniczych wpływ mają wszystkie zabytki nieruchome znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków. Na krajobraz kulturowy, jako ważny element dziedzictwa kulturowego, składają się:

- zespoły dworsko-parkowe, folwarczne i zabudowa z nimi związana (dwory, parki, ogrody, budynki mieszkalne pracowników, folwarczne zabudowania gospodarcze),
- obiekty architektury wiejskiej (domy mieszkalne, budynki gospodarcze),
- zabytki techniki,
- kościoły,
- cmentarze,
- małe obiekty architektury sakralnej-kapliczki,
- historyczne układy ruralistyczne (układy rozplanowania wsi i zespołów wiejskich),
- historyczne układy rozplanowania zagród i usytuowania budynków,
- tradycyjne formy budynków.

Istotnym w krajobrazie są również sylwety miejscowości widoczne często z dużych odległości.

Krajobraz leśny, Powierzchnia lasów na obszarze miasta i gminy Sztum wynosi około 48 ha, co stanowi ok. 27,3% powierzchni ogólnej gminy. Zdecydowana większość tych terenów leśnych stanowi jeden duży kompleks leśny, położony w centralnej części gminy, między miejscowościami Białą Górą, Sztum, Gościszewo, Parpary i Uśnice. Praktycznie jest to obszar pozbawiony jakiegokolwiek zabudowy, za wyjątkiem dwóch leśniczówek: Wydry i Benowo. Dominują lasy iglaste.

Na obszarach leśnych ustanowione zostały między innymi formy ochrony przyrody:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Białej Góry,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- Obszar Chronionego Krajobrazu rzeki Nogat,
- rezerwat Las Mątawski,
- rezerwat Parów Węgry.

Krajobraz miejski tworzy struktura miasta Sztum. Pierwotna osada, przekształcana w przeciągu dziejów osiągnęła dzisiejszy miejski kształt w wyniku głównie:

- działań rycerstwa Krzyżackiego w XIV w. które doprowadziło do lokalizacji letniej rezydencji Wielkiego Mistrza zakonu Krzyżackiego w Sztumie,
- nadania praw miejskich w XV wieku,
- zniszczeń w wyniku wojen szwedzkich w XVII wieku,
- rozwoju gospodarczego i technicznego w XIX wieku, w wyniku którego powstały dwa przedmieścia wschodnie i zachodnie,
- rozwoju infrastruktury technicznej, w tym elektryfikacji na początku XX w. oraz budowy koszar,
- zniszczeń w wyniku II wojny światowej,
- odbudowy Polski po II wojnie światowej, w tym budowa zakładów pracy, mieszkań itp.,
- aktywizacji gospodarki w warunkach demokratycznych.

Miasto Sztum stanowi nieduże miasto, atrakcyjnie położone pomiędzy dwoma jeziorami Barlewickim i Sztumskim. Istotną centrotwórczą rolę miasta pełni najstarsza część, to jest układ urbanistyczny Starego Miasta z XIV w. wraz z murami, kościołami i dawnym zespołem zamkowym. W strukturze miasta dominuje zabudowa mieszkaniowa wielorodzinną w formie bloków bezpośrednio sąsiadujących z zabytkową strukturą miasta.

5.2.2. Charakterystyka układu urbanistycznego miasta Sztumu

Układ urbanistyczny Starego Miasta Sztumu powstał na skutek lokacji miasta na prawie chełmińskim w XIV wieku. Ograniczony jest od północy wodami jeziora Barlewickiego, od wschodu linią przechodzącą o 20m na wschód od osi dawnej fosy, od południa wodami jeziora Sztumskiego i od zachodu linią przechodzącą przez wschodnią ścianę stacji rozdzielczej wysokiego napięcia przy ulicy Mickiewicza, prostopadle do ul. Mickiewicza i Władysława IV, równolegle do ul. Strzeleckiej (obecnie ulica Baczyńskiego), która łączy oba jeziora. Do układu urbanistycznego przynależą dawne mury obronne i kościoły: kościół filialny p.w. NMP Wspomożenia Wiernych, Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Anny i dawny zespół zamkowy. Kościoły i obszar je otaczający zachowały się w dobrym stanie. Przedwojenne liczne przebudowania i rozbudowy prowadzone zwłaszcza na początku XX wieku w obrębie starego miasta powodowane potrzebami natury handlowej i gospodarczej w ogóle, są świadectwem przystosowywania zabudowy do występujących wówczas potrzeb, ale jednocześnie zaświadcza

o przykładaniu dużej wagi do wartości estetycznych, czysto formalnych, a w końcu do zachowania ładu urbanistycznego. Ta spójna i jednolita struktura ulega zniszczeniu dopiero w 1945 roku na skutek wandalizmu żołnierzy radzieckich szczególnie obejmując zabudowę Starego Miasta wokół jego rynku (w skali całego miasta nawet w 50%). Zniszczenia te zasadniczo naruszyły założenie urbanistyczne miasta do tego stopnia, że poszczególne jego kwartały przestały spełniać swoją pierwotną funkcję. Odbudowa miasta postępowała zgodnie z panującymi wówczas warunkami ustrojowymi. Często doraźność rozwiązań społecznych, miała wpływ na aktualny kształt układu przestrzennego dzisiejszego Sztumu i przemieszanie różnych form architektonicznych, zniekształcenie historycznej tkanki miejskiej. Obok zabudowy przedwojennej lub na jej miejscu pobudowano bloki

wielkopłytowe i wolnostojące konstrukcje bez stylistycznego związku z otoczeniem, naruszające skalę i rytm istniejącej zabudowy lub same założenie urbanistyczne. Pomimo ogromnych zmian w obrębie historycznych granic miasta Sztum pozostał nienaruszony układ placów i ulic w obrębie Starego Miasta, co jest dużą wartością dającą w dalszym ciągu możliwość przywrócenia miastu, chociaż w części jego pierwotnego charakteru dokonując jego częściowej reintegracji.

5.2.3. Charakterystyka układów ruralistycznych gminy Sztum

Krajobraz kulturowy gminy Sztum stanowić może jeden z większych walorów dziedzictwa historycznego gminy. W dużej mierze nie uległ on jeszcze zniszczeniu ani nie został zdominowany przez formy współczesne. Nadal czytelne i dobrze zachowane są układy ruralistyczne wielu miejscowości – układy rozplanowania wsi oraz historyczne formy zabudowy wiejskiej.

Układy ruralistyczne wsi:

- **Barlevice**, dawniej Barlewitz (niem.). Barlevice to teren dawnego folwarku krzyżackiego Wargels. W wiekach późniejszych wybudowano tutaj około 1880 roku dwór, który zachował się do dzisiaj wraz z parkiem dworskim i zabudowaniami folwarku. W 1774 roku, kiedy to ziemie powiatu sztumskiego weszły w skład państwa pruskiego właścicielem dóbr został Jacob Muench. W 1874 roku właścicielem folwarku był kapitan D. Hugo Philipsem. W 1924 roku majątek był w ręku niejakiego Ortmana z Górek, a w 1934 roku gospodarza rolnego z Czernina Gottlieba Sender. Ostatnim posiadaczem majątku w Barlewicach, do 1945 roku był tutejszy gospodarz Artur Kerber. Po wojnie dwór i folwark przejęło Państwowe Gospodarstwo Rolne. Aktualnie układ ruralistyczny nieznacznie przekształcony nie uległ urbanizacji. Stanowi niewielką enklawę czy przysiółek.
- **Barlewiczk**i, osada powstała w oparciu o zespół folwarczny datowany na XIX/XX w. Obecnie dwór datowany na koniec XIX w. nie istnieje. Układ zieleni sprowadza się do terenu małego parku oraz lipowej alei na linii południowej. Przestrzennie Barlewiczkę łączą się z miejscowością Sztum.
- **Biała Góra**, dawniej Weissenberg (niem.). Dawna osada słowiańska położona w pobliżu rozwidlenia Wisły na Leniwkę i Nogat. U jej podnóża, w rozwidleniu Wisły i Nogatu, prawdopodobnie został założony w XII w. gród Zantyr. We wczesnym średniowieczu miejscowość ta należała do książąt gdańskich. W latach 1251-1280 Zantyr był siedzibą krzyżackiego komtura. Rywalizacja o ziemie pruskie, stanowiące enklawę pogaństwa pomiędzy cystersami, a zakonem krzyżackim została wygrana przez tych ostatnich. Przenosząc komturstwo do Malborka Krzyżacy zburzyli gród. Obecnie po legendarnym Zantyrze nie pozostał żaden ślad. W okresie XIX i XX wieku wybudowano w sąsiedztwie Białej Góry zespół śluz na Nogacie i Liwie. Do 1 września 1939 śluza stanowiła granicę pomiędzy Wolnym Miastem Gdańskiem i Niemcami. Wieś ma charakter wsi wielodrożnicowej.
- **Cygusy**, dawniej Cyguss (niem.). Osada powstała w oparciu o zespół dworsko – parkowy z XVIII-XIX w. Znajduje się tu dwór, park z przełomu XVIII-XIX w., kuźnia z wiatą z ok. 1900 r. oraz domy mieszkalne z drugiej połowy XIX w.
- **Czernin**, dawniej Cernynen (niem.). Osada wymieniona po raz pierwszy w 1295 r. Nazwa wywodzi się od urodzajnej czarnej ziemi. W 1440 r. wieś należała do rodu Osterode, potem Brantów, Szelińskich, Puttkamerów, aż w 1840 r. stała się własnością Donimirskich. Właśnie im

Czernin zawdzięcza swój rozwój i rozkwit. W skład majątku wchodzi barokowy dwór z XVII w., przebudowany w XX w., domy mieszkalne i budynki gospodarcze z początku XX w., kaplica grobowa (obecnie w ruinie), park krajobrazowy ze starymi i cennymi drzewami. Kompleks dóbr czernińskich obejmował również Ramzy Wielkie i Małe. W 1440 r. dobra czernińskie znalazły się w posiadaniu Hansa von Osterode, a następnie, na początku XVI w. rodziny von Brandt, która dzieliła się na dwie linie: von Hohendorf i von Kontken. Znanym z Brantów czernińskich był Ahasverus, dyplomata, członek w Radzie Księcia Albrechta Hohenzollerna, znany z licznych poselstw między innymi do cesarza i króla polskiego. Po Brantach dobra przejmują w 1648 r. Szeliscy, w 1788 Kczewscy, następnie radca wojenny króla Prus Schlemmer, który mrocznie zapisał się w pamięci przedwojennych mieszkańców Czernina dzięki masońskim praktykom. Majątek posiadał w dalszej kolejności von Haiński, a w 1810 roku rodzina von Puttkamer. Klęska sięgnęła dobra czernińskie w latach 1768 – 1772, kiedy to w czasie konfederacji barskiej stacjonujące na tych terenach oddziały carskie obrabowały i zdewastowały dwory i okolicę. Około roku 1840 Czernin i Ramzy przejęła rodzina Donimirskich, która przybyła na te tereny z Donimierza. Zapisała się ona trwale w historii regionu w związku z nieugiętą postawą patriotyczną w czasach prześladowań Polaków przez nazistów. Ostatni z Donimirskich, zarządzający Czerninem, Witold został zamordowany w obozie w Sachsenhausen 6 grudnia 1939 r. Po II wojnie światowej pałac czerniński został zajęty przez PGR i mocno zdewastowany. Obecnie znajduje się w rękach ANR. Zespół dworsko parkowy zlokalizowany jest w południowo zachodniej części wsi. Wieś ma charakter przestrzenny wsi wielodrożnicowej, ukształtowanej współcześnie. Występuje tu zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna (bloki) powstała na potrzeby dawnego gospodarstwa państwowego.

- **Goraj**, dawniej Gorrey (niem.) Nazwa Goraj pochodzi od nazwy dawnego jeziora Goreje. Wieś pierwotnie należała do starostów sztumskich. Zespół dworsko parkowy z poł. XIX w., sąsiaduje z kilkoma zabudowaniami mieszkaniowymi. Całość ma charakter przysiółka.
- **Gościszewo**, dawniej Braunsvalde (niem.). Wieś założona przez zakon krzyżacki w 1248 r. We wsi znajduje się dawny zespół folwarczny. Wieś ma charakter wsi owalnicowej, w wyniku rozwoju przekształconej w wielodrożnicową.
- **Górki**, dawniej Gurken (niem.). Przed II wojną światową wieś wraz z dworem i budynkami folwarcznymi należała do rodziny Donimirskich. Dwór wraz z zabudową folwarczną po wojnie został wykorzystany na potrzeby państwowego ośrodka maszynowego. Po historycznym założeniu nie pozostało nic, miejscowość ma charakter ośrodka obsługi rolnictwa. Zabudowa mieszkaniowa występuje w mniejszości.
- **Gronajny**, dawniej Grünhagen (niem.). Osada powstała w oparciu o zespół folwarczny datowany na XIX – XX w. W zespole zachowały się wszystkie murowane obiekty z początku XX w. Zieleń stanowiły nieliczne obsadzenia od strony zachodniej dworu, obecnie niezachowane.
- **Grzępa**, dawniej Neu Hakenberg (niem.). Obecnie nieczynna stacja kolejowa z kolejowym domem mieszkalnym dróżnika z początku XX w.
- **Kępina**, dawniej Antonienhof (niem.). Osada powstała w oparciu o zespół folwarczny datowany na XIX – XX w. Do najstarszych budynków należą murowany dwór z ok. 1850r., murowany spichlerz z końca XIX w. oraz murowana obora (później owczarnia). Drewniana stodoła oraz budynek murowany rozebrane zostały w końcu lat 60- tych.
- **Koniecwałd**, dawniej Conradswalde (niem.) mianem tym określana jest rozproszona zabudowa oraz odrębna osada (Koniecwałd PGR) związana z dawnym zespołem folwarcznym. Teren dawnego zespołu folwarcznego datowany na XIX- XX w. w skład, którego wchodził: dwór,

- magazyn (d. spichlerz), owczarnia (d. obora), owczarnia (d. stodoła), warsztaty, dom mieszkalny (d. dwojak), stacja paliw, magazyn smarów. Założenie folwarczne założone zostało na niewielkim wzniesieniu, na planie zbliżonym do kwadratu. Założenie zieleni ma niewielkie rozmiary, istnieje w formie luźnych, brzegowych obsadzeń o przewadze klonów i jesionów. W 1847 r. zarządzał majątkiem porucznik Dewiz. W latach 1912-1934 kolejnymi właścicielami byli: Albert Störmer, Emil Becker, Walter Biber i Otto Timreck z Gościszewa. W roku 1945 dwór posiadał Bruno Ewert z Gronajna. Pozostała część zabudowań wsi Koniecwałd to zabudowa zagrodowa zlokalizowana w sposób ekstensywny głównie wzdłuż drogi do Gronajna.
- **Koślinka**, dawniej Kisselin (niem.) i wywodzi się od „kiesel” – z niemieckiego krzemień. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1319 r. Wieś została lokowana przed 1350 r. na prawie chełmińskim. Przed 1939 r. Koślinka posiadała 909 ha i 351 mieszkańców. Koślinka położona była nad jeziorem Koślińskim. W miejscowości istniał kościół, który w wyniku wojny ze Szwecją został rozgrabiony oraz spalony. Dziś upamiętnia to jedynie mała tabliczka na zabytkowym cmentarzu. W miejscowości istniał zespół folwarcznego datowany na XIX/XX w. w skład, którego wchodził: dwór, chlew (d. stajnia), szopa, stodoły, obory, owczarnia, chlewnia, dom mieszkalny pracownika folwarcznego. Zachowane zostały jedynie ruina dworu oraz jednego z budynków gospodarczych (spichlerz). Zespół założony na planie zbliżonym do kwadratu z dworem w pierzei południowej. Usytuowany ok. 300m na wschód od głównej drogi. Do zespołu przynależało rozlewisko kanału Juranda. Dziś miejscowość ma charakter niewielkiej osady skupionej w dwóch oddalonych od siebie obszarach. Zabudowania zagrodowe, zlokalizowane są przy głównej drodze w sposób nieregularny.
  - **Michorowo**, dawniej Micherau (niem.). Nazwa Michorowo pojawiła się po raz pierwszy w opisie granicy wsi w dokumencie dla Postolina z 1295 r. (Gut Michelins). W 1406 w dokumentach wspomniany został Jacob von Mikosch, czyli Jakub Michors z Michorowa. W 1483 r. posiadają Michorowo bracia Lawe (Lewe). Na początku XVI w. dobra przejmuje Schmoltz Zubrzyc, który odtąd każe się nazywać Michorowskim. W latach 1700 – 1800 majątek posiadali: Kruszyński, Wilczewski, Kochanowski, Chrzastowski, Orłowski. Pod koniec XIX wieku właścicielem Michorowa była rodzina Wałdowskich.
  - **Nowa Wieś**, dawniej Königlich Neudorf (niem.) lub Nova Villa. Po raz pierwszy wymieniona jest w 1295 r. Ponownie wzmiankowana w 1317 r. W 1326 r. urząd sołecki otrzymał Konrad von Vrankenham od komtura dzieżgońskiego Lutera Von Braushweig. W 1565 r. wieś posiadała 51 włók ziemi (średniowieczna miara powierzchni: 30 morg = 17,955 ha), dwa młyny i zamieszkiwało ją 18 gburów, zamożnych chłopów. W 1918 r. została uruchomiona biblioteka, którą prowadził Lisiecki, a następnie Konrad Smoliński i Maria Wabesiakówna. Na krótko w 1920 r. została otwarta ochronka, a w 1930 r. szkoła Polska. W latach 1930-1945 Niemcy usunęli z nazwy przymiotnik „Königlich” królewski wskazujący na wcześniejsze związki wsi z Koroną Polską. Obiektem sakralnym w Nowej Wsi jest zabudowana w latach 1986-1990 kaplica poświęcona 14 października 1990 r. W Nowej Wsi istniała cegielnia. Do dzisiaj we wsi można zobaczyć ruiny zakładu produkującego cegły w okresie przed i powojennym. Cegły wyprodukowane w tym zakładzie posłużyły do renowacji zamku krzyżackiego w Malborku. Dla pracowników cegielni wybudowano osiedle domków jednorodzinnych (tzw. czworaki). Domy te stoją do dzisiaj, w pewnym oddaleniu od wsi.
  - **Parowy**, dawniej Heinen (niem.) istnieje dom mieszkalny z II poł. XIX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- **Parpary**, dawniej Parpahren (niem.). We wsi mieści się kościół filialny pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy (zbudowany i konsekrowany w 1937), ponadto nieopodal kaplicy wciąż stoi budynek dawnego urzędu celnego.
- **Piekto**, dawniej Pieckel (niem.). Pierwsze wzmianki o miejscowości sięgają 1570 roku. Kolejny dokument ukazał się w 1707 roku, który wspominał o istniejącej tu karczmie i określał wielkość wsi. Od 1772 wieś znajdowała się pod administracją zaboru pruskiego, a od 1920 r. do 1 września 1939 r. na terytorium Wolnego Miasta Gdańska. Dzięki staraniom miejscowych Polaków 16 lipca 1936 roku rozpoczęto budowę "Domu Polskiego", w którym miały mieścić się: szkoła, ochronka, mieszkania i kaplica. Uroczyste otwarcie placówki nastąpiło 4 lipca 1937 roku. W latach 1942-1945 niemieckie władze nazistowskie zmieniły nazwę wsi na Nogathaupt. Część wsi skoncentrowana jest wzdłuż kilku ulic, część zabudowań położonych jest przy jednej drodze lecz w dużym od siebie oddzieleniu.
- **Pietrzwałd**, dawniej Peterswalde (niem.). We wsi znajduje się ceglany kościół gotycki, zbudowany w drugiej połowie XIV w. Osada funkcjonowała w oparciu o zespół folwarczny datowany na XIX-XX w. Układ przestrzenny założenia został zaburzony poprzez rozbiórkę części obiektów oraz powiększenie w kierunku zachodnim i wschodnim. Układ zieleni pierwotnie stanowiła aleja dojazdowa oraz nasadzenia graniczne od południa w postaci lip drobnolistnych, klonów i jesionów. W związku ze zmianami w komunikacji system zieleni został przekształcony.
- **Polaszki**, dawniej Paleschken (niem.). Osada powstała w oparciu o zespół folwarczny datowany na XVIII/XIX w. oraz lata 20 XX w. Na terenie zespołu można wyróżnić trzy podstawowe części: dawne budynki pracowników folwarcznych z lat 20 XX w. oraz nowe PGR-owskie, zespół rezydencjalno-parkowy (część środkowa i wschodnia) do którego prowadzi aleja lipowa oraz folwark z nowymi budynkami i stawem gospodarczym na wschodzie, usytuowany przy drodze lokalnej ze Sztumu do Straszewa.
- **Postolin**, dawniej Pestlin (niem.). Wieś leżąca nad Postolińską Strugą. Pierwsze wzmianki na temat założenia Postolina datują się na rok 1236. Wieś została lokowana w 1295 r. na prawie chełmińskim przez komtura malborskiego Heinricha von Wilnowe. Prawdopodobnie w XIII w. biskup Chrystian założył tu parafię, a za czasów krzyżackich kościół był parafialny również dla Sztumu. Od 1772 r. pod administracją zaboru pruskiego trwającego do 1918 r. Miejscowość po przegranej przez Polskę plebiscycie na Powiślu (w Postolinie oddano 83% głosów na Polskę) pozostawała w dwudziestoleciu międzywojennym silnym ośrodkiem polskości na terenie Niemiec. Działały tu polska szkoła i przedszkole oraz filia Związku Polaków w Niemczech. W 1936 r. w Postolinie powstał również Klub Sportowy. Ćwiczenia sportowe do dzisiaj cieszą się wysokim zainteresowaniem, przykładem jest działalność piłkarskiego klubu sportowego „Błyskawica”. Zabytkową budowlą jest kościół gotycki, ceglany, zbudowany w poł. XIV w., rozbudowany w 1672 r., kolejna przebudowa – sklepienia lata 1867-69. Halowy, z neogotycką wieżą frontową i trójbocznie zamkniętym prezbiterium. Istniejąca zabudowa parafialna pochodzi z początku XX w. Przy parafii funkcjonował dom zakonny sióstr Elżbietanek. Miejscowość po przegranej przez Polskę plebiscycie na Powiślu (w Postolinie oddano 83% głosów na Polskę) pozostawała w dwudziestoleciu międzywojennym silnym ośrodkiem polskości na terenie Niemiec. Działały tu polska szkoła i przedszkole oraz filia Związku Polaków w Niemczech.
- **Ramzy Małe**, dawniej Klein Ramsen (niem.). Powstały jako folwark Ramzów Wielkich w XVIII w. Na przełomie XVIII i XIX w. folwark usamodzielniał się przechodząc z czasem w ręce rodziny Donimirskich (1840 r.). W latach 20-tych i 30-tych XX w. były obok Waplewa głównym ośrodkiem

- polskości na ziemi sztumskiej. Miało to związek z osobą ówczesnego właściciela tych dóbr Kazimierza Donimirskiego długoletniego prezesa Okręgu Ziemi Malborskiej IV Dzielnicę Związku Polaków w Niemczech i prezesa Rady Nadzorczej Banku Ludowego w Sztumie. Obecnie mieści się tam zabytkowy zespół dworski, który przypomina chwalebny historię tej rodziny.
- **Ramzy Wielkie**, dawniej Groß Ramsen (niem.). Obszar po zespole folwarcznym datowanym na XIX/XX w. Obecnie po założeniu pozostał tylko zespół parkowy zamknięty w formie trójkąta, zróżnicowany (lipy, dęby, klony, jesiony i graby).
  - **Szpitalna Wieś**, dawniej Hospitalsdorf (niem.). Wieś założona przez Krzyżaków (jako „przysiężnik” dla emerytowanych braci zakonnych, stąd nazwa) przy drodze z Czernina do Mikołajek Pomorskich. Osada funkcjonowała w oparciu o zespół folwarczyński datowany na XIX/XX w. Zespół, ukształtowany w formie wydłużonego prostokąta, który okalają dwa stawy zewnętrzne, natomiast na zieleni składa się niewielkie założenie parkowe oraz sad. Drzewostan, kształtowany swobodnie, składa się głównie z klonów, świerków i lip. W latach 60-tych wymieniono większość zabudowy, wprowadzając park maszyn i nowe osiedle mieszkaniowe. W zbliżonej formie zachował się jedynie zespół dworsko-parkowy z dworem i z piękną olbrzymią lipą.
  - **Sztumska Wieś**, dawniej Stuhmsdorf (niem.). Niewątpliwie sławna miejscowość w dziejach nie tylko Pomorza, ale całego kraju, gdyż właśnie tu podpisano ostateczny, korzystny dla Polski rozejm, kończący wieloletnie wojny i konflikty Polski ze Szwecją. Miejscowość lokowana pierwotnie na prawie chełmińskim, której najstarszy przywilej osadniczy zaginął podczas wojny szwedzkiej (kolejny został wystawiony w 1641 roku). Według księgi czynszów zamku malborskiego dopiero ok. 1400 r. występuje nazwa Stuhmsdorf, odnosząca się do dzisiejszej Sztumskiej Wsi. W polskim przekazie z 1565 r. zapisano Stuhmsdorf alias Sztumska Wieś. Posiadała ona wówczas 53 włóki ziemi, z których 48 czynszowych należało do 20 gburów. Istniały 2 karczmy, był też kościół zbudowany za pieniądze mieszkańców wsi. Wojny szwedzkie doprowadziły Sztumską Wieś do ruiny materialnej. W roku 1635, kończył się rozejm sześciolatek zawarty w Starym Targu. Aby uniknąć wybuchu nowych działań wojennych podjęto pertraktacje mające doprowadzić do nowej ugody. Obrady trwały blisko 4 miesiące- od 24 maja do 12 września 1635 r. Zakończono je podpisaniem 26-letniego rozejmu. We wsi znajduje się dwór zbudowany z cegły. Wzniesiony został w 2 poł. XIX wieku. Jest on typową rezydencją wiejską zintegrowaną z zabudowaniami folwarku. Wejście do budynku poprzedzone jest drewnianym gankiem. Za dworem rozciąga się dawny park dworski z drzewostanem liczącym około 100 lat.
  - **Sztumskie Pole**, dawniej Stuhmerfelde (niem.) przypuszczalnie w czasach nowożytnych XVI-XVIII w. ziemie należące do mieszczan sztumskich utrzymujących się z pracy na roli były zlokalizowane właśnie na gruntach wsi Sztumskie Pole. Od 1772 r. pod administracją zaboru pruskiego trwającego do 1918 r. Miejscowość po przegranej przez Polskę plebiscycie na Powiślu pozostawała w dwudziestoleciu międzywojennym silnym ośrodkiem polskości na terenie Niemiec. Po pierwszej wojnie światowej działało tu polskie przedszkole oraz filia Związku Polaków w Niemczech (znana rodzina Osińskich, Włodarczaków).
  - **Uśnice**, dawniej Usnitz (niem.). Wieś położona na wysokości Kanału Uśnickiego w miejscu w którym przechodził on w dawne koryto Nogatu. Od nazwy miejscowości pochodzi nazwa kanału..
  - **Węgry**, dawniej Wengern (niem.). Osada z 1411 r., w której znajduje się XIX-wieczny dworek wraz z parkiem oraz rezerwat krajobrazowy „Parów Węgry” o powierzchni 23 ha, utworzony w 1968 r. Jest to jar o stromych zboczach, na dnie którego płynie strumyk wpadający do Nogatu. Za rezerwatem znajduje się osada z okresu rzymskiego I-IV w., odkryta w 1961 r. – grodzisko

„Bronki”. Znajduje się tutaj okazały drzewostan, m.in. dęby szacuje się na 300 - 400 lat. Grodzisko „Bronki” w Węgrach to nie Zantyr. Gród ten funkcjonujący na pograniczu pomorsko-pruskim w XI-XII wieku przestał istnieć ok. 1170 r., zniszczony przez pożar, prawdopodobnie w wyniku najazdu Prusów, a więc jeszcze przed przybyciem Krzyżaków do Pomezanii.

- **Wygoda.** Osada leśna w której znajduje się leśniczówka „Benowo” z pierwszej ćw. XX w.
- **Zajezerze,** dawniej Hintersee (niem.). Pierwotnie osada pruska o nazwie Wenelanks, a od 1565 r. Zajezerze. W XVI wieku należała do Cemów. W XVIII wieku Zajezerze należało też do Konopackich i Wilczewskich, a w I połowie XIX wieku przeszło w ręce rodu Donimirskich, polonijnych działaczy. To właśnie na ich zaproszenie w dworku zagościł Stefan Żeromski, Jan Kasprówic i Władysław Kozicki, w ramach akcji plebiscytowej na Powiślu. Na folwarku dworskim hodowano bydło holenderskie oraz konie wyścigowe i wierzchowe.

5.2.4. Charakterystyka cmentarzy

5.2.4.1. Cmentarze w Sztumie:

- cmentarz położony pomiędzy ulicami Kochanowskiego, Nowowiejskiego i Słowackiego, datowany na XVII/ XVIII w. Cmentarz założony na planie prostokąta, na łagodnym stoku schodzącym w stronę jeziora. Podzielony alejami i szpalerami na regularne kwatery. Zieleń trawiasta oraz drzewa liściaste; zabytkowy starodrzew. Zachowane nagrobki w stanie złym; pośrodku cmentarza zachowana kapliczka w złym stanie (brak dachu). Od strony ulicy Kochanowskiego zachowana brama wejściowa w złym stanie.
- cmentarz katolicki, położony w narożniku ulic Domańskiego i Pieniężnego, datowany na XX w. Cmentarz o kształcie nieregularnym, zbliżonym do prostokąta. Zieleń trawiasta oraz drzewa. Zachowane nagrobki w stanie złym; pośrodku cmentarza zachowana kapliczka w złym stanie.

5.2.4.2. Cmentarze na terenie gminy Sztum:

Są to cmentarze wiejskie, przykościelne (ewangelickie i katolickie) i pojedyncze przypadki cmentarzy przydworskich. Do najstarszych zachowanych cmentarzy należą cmentarze w Pietrzwałdzie i Postolinie – XIV wiek oraz w Gościszewie – XVII wiek. Głównie zachowały się cmentarze z początku, II połowy XIX wieku lub początku XX wieku.

Biała Góra:

- cmentarz rzymsko-katolicki, dawniej ewangelicki, datowany na początek XIX w. Założenie regularne o powierzchni 0,52 ha oparte na rzucie zbliżonym do odwróconej litery L. Od bramy pochodzącej z początku XX w. prowadzi główna aleja lipowa, w połowie długości aleja poprzeczna tworząca cztery duże kwatery. Nagrobki w większym stopniu są zniszczone lub zaniedbane.
- cmentarz ewangelicki datowany na II poł. XIX w. Założenie o kształcie zbliżonym do prostokąta o powierzchni 0,14 ha. Granice cmentarza obsadzone rzędem lip drobnolistnych, z wyjątkiem północnej granicy biegnącej wzdłuż drogi gruntowej. Nieregularnie rozmieszczone we wnętrzu pojedyncze egzemplarze dębu. Teren porośnięty samosiewami. Nagrobki orientowane były wschód - zachód w rzędach. Opuszczony od 1945 r. ulega stopniowej destrukcji. Zachowany układ przestrzenny, to jest kształt działki oraz obsadzenie granic.

Czernin – cmentarz przydworski datowany na pocz. XIX w. Położony w północnym narożniku założenia parkowego, na północnym skraju polany parkowej, o powierzchni 0,01 ha i nieregularnym kształcie. Najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z II poł. XIX w. W centralnym miejscu jest kaplica grobowa rodziny Donimirskich. Drzewostan o charakterze parkowym z przewagą jesionu.

Gościszewo:

- o cmentarz katolicki, parafialny datowany na XVII w. i użytkowany przypuszczalnie do początku XX w. Położony na działce zbliżonej do prostokąta, ogrodzonej płotem z kutych żelaznych krat między murowanymi słupkami. Zajmował obszar 0,27 ha. Obecnie brak jest nagrobków. Teren parkowy z porośniętymi lipami i jesionami.
- o cmentarz katolicki datowany na koniec XIX w. Od 1971r. Istnieje jako cmentarz parafialny. Położony na planie prostokąta o wydłużonym północnym narożniku, o powierzchni 0,78 ha. Otoczony ogrodzeniem z drucianej siatki na żelaznych słupkach. Nagrobki usytuowane w rzędach. Zadrzewienie rzędowe wzdłuż alei i granic działki. W północno- zachodniej części działki współczesna kaplica cmentarna.

Gronajny – cmentarz ewangelicki datowany na II poł. XIX w. Nieliczne zachowane fragmenty nagrobków w bardzo złym stanie, większość z nich została usunięta w wyniku prac porządkowych po roku 1962. Usytuowany na planie prostokąta o powierzchni 0,11 ha. Obecnie zachowany wyłącznie jako założenie przestrzenne oraz układ zieleni. Młodsze egzemplarze drzewostanu pochodzą z okresu bieżących konserwacji założenia zielonego.

Koniecwałd – cmentarz ewangelicki datowany na II poł. XIX w. Założony na nieregularnym wzniesieniu o powierzchni 0,15 ha, wejście prowadziło przez małą, drewnianą bramę od zachodu. Obecnie cmentarz bardzo zniszczony, nagrobki porozbijane, brak ogrodzenia. Założenie zielone zachowane stosunkowo dobrze.

Koślinka – cmentarz ewangelicki datowany na koniec XIX w., zamknięty w 1961r. Posadowiony na działce w kształcie czworoboku, usytuowanej na wzgórzu, o powierzchni ok. 0,17 ha. Zieleń trawiasta i szczątkowy drzewostan. Wzdłuż granic płn. pód. i zach. porośnięty krzakami lilaka, natomiast część działki porośnięta krzakami bzu. Cmentarz zachowany w złym stanie, pozostały jedynie dwa nagrobki i ślady po grobach. W osi działki współcześnie ustawiony krzyż przydrożny.

Uśnice – cmentarz ewangelicki datowany na II połowę XIX w. Na planie trójkąta usytuowany na rozwidleniu dróg. Uprzątnięty z nagrobków. Pozostał jedynie drzewostan (lipa, świerk, buk).

Piekło – cmentarz katolicki datowany na 1923 r. Położony na wschodnim skraju wsi przy bocznej drodze. Historycznie i przestrzennie cmentarz podzielony na dwie części - północną nieznacznie wyniesioną nad poziom terenu oraz południową opartą na głównej alei lipowej i alei poprzecznej. Cmentarz na planie prostokąta. Nieliczne zachowane nagrobki ewangelickie z poł. XIX w., dobrze zachowana część katolicka. Nieliczne noszą ślady stałej opieki. Drzewostan zdominowany przez lipę drobnolistną, pojedyncze nasadzenia świerku zwyczajnego.

Pietrzwałd – cmentarz rzymsko-katolicki datowany na poł. XIV w. położony w centrum wsi, o kształcie nieregularnym. Założony wokół kościoła, ograniczony murem. Zadrzewienie terenu cmentarza stosunkowo skromne, o niewielkich rozmiarach i wieku, z przewagą lip drobnolistnych. Zachowane nagrobki pochodzą z początku XX w. oraz współczesne z okresu po roku 1945. Większość nagrobków w formie steli, tablicy na wsporniku lub niewielkich postumentów.

Postolin:

- o cmentarz katolicki datowany na połowę XIV w. Na planie zbliżonym do kwadratu, o powierzchni 0,39 ha. Zlokalizowany wokół kościoła, otoczony wysokim, kamiennym murem z bramami od

wschodu i północy. Nagrobki w większości pochodzą z okresu po roku 1945 oraz kilka z II połowy XIX w. Po północnej stronie przy murze kościelnym krzyż misyjny z 1948r. Bramy cmentarne pochodzą z lat 1867- 69. Najstarszy neoklasycyżny krzyż żeliwny pochodzi z 1853r. Istniejący kiedyś pomnik poległych w I wojnie światowej został zdewastowany.

- o cmentarz katolicki (parafialny) datowany na początek XX w. Na planie zbliżonym do kwadratu, otoczony betonowym ogrodzeniem z powtarzalnych ażurowych elementów, z bramą i furtką. Nagrobki w stanie dobrym, z przewagą nowych pochówków. Istniejące nagrobki sprzed II wojny światowej. Podłużna aleja lipowa, przy której widnieje krzyż.

Szpitalna Wieś – cmentarz wiejski datowany na I poł XIX w. Położony po wschodniej stronie drogi prowadzącej z Górek do Szpitalnej Wsi. Usytuowany przy drodze polnej. Oparty o formę trójkąta, o powierzchni 0,07 ha. Nagrobki całkowicie usunięte. Wokół obsadzenia graniczne w postaci lip.

Uśnice - cmentarz ewangelicki datowany na XIX w. Usytuowany na wielobocznej działce, wydłużonej nieco na wschód - zachód, o powierzchni 0,38 ha. Drzewostan zachowany częściowo. Częściowo młode drzewa, dużo samosiewów i krzewów. Nagrobki zachowane szczątkowo, mocno zdewastowane, wykonane głównie z lastryko i betonu.

Węgry:

- o cmentarz przydworowski datowany na pocz. XX w. Kształt nieregularny, o powierzchni ok. 0,01 ha. Dwa pomnikowe egzemplarze dębu szypułkowego, dodatkowo lipa i jesion. Zachowane fragmenty nagrobków oraz ogrodzenia z siatki.
- o cmentarz katolicki datowany na pocz. XX w. Układ nieczytelny o powierzchni 0,09 ha. W zachodniej części krzyż cmentarny. Brak nagrobków i alei. Występowanie lipy oraz gęstych krzewów bzu i śnieguliczki.

Parpary – cmentarz katolicki datowany na II połowę XIX w. z istniejącymi nagrobkami w części środkowej. Posadowiony na planie trójkąta o powierzchni ok. 0,54 ha. Południowa część działki dziko zarosnięta, występują też dwie aleje drzew krzyżujące się na działce. Zachowanych kilka nagrobków z lat 1913-1944. Teren cmentarza ogrodzony metalową siatką z bramą przy zachodniej granicy.

Sztumska Wieś – czynny cmentarz katolicki w centrum wsi, położony w sąsiedztwie dawnej szkoły. Datowany na pocz. XX w.

5.2.5. Charakterystyka parków, ogrodów i innych form zaprojektowanej zieleni

Istotny element krajobrazowy stanowią także obszary terenów zieleni urządzonej. Stanowią je głównie parki, będące elementami zespołów dworsko-parkowych oraz zabytkowe aleje drzew nasadzone wzdłuż ważnych szlaków komunikacyjnych. Do najcenniejszych zaliczyć można:

5.2.5.1. Założenia parkowe

- o **Barlewice** – teren dawnego folwarku datowany na XIX/ XX w. Zespół położony w odległości ok. 1,5 km na północny- wschód od Sztumu, usytuowany przy drodze. Pierwotnie złożony z trzech zasadniczych części: folwark z dworem, grupa czworaków folwarcznych oraz zespół dawnej wsi. Posiadał formę prostokąta. Pierwotny układ zieleni sprowadzał się do dwóch części: zachodniej- przy wjeździe do zespołu oraz na wschód i północ od dworu. Pierwsza część stanowiła zwarty drzewostan o charakterze pasa izolacyjnego z przewagą klonów i lip. Druga część przypuszczalnie związana z ogrodem istniała przy dworze. Układ wodny związany z zespołem to staw gospodarczy, usytuowany w południowym narożniku dawnego folwarku.
- o **Barlewicki** – teren dawnego folwarku datowany na XIX/ XX w. Zespół położony ok. 0,6 km na zachód od Barlewic. Zespół składał się z trzech zasadniczych części: prostokątnego folwarku

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- z otaczającymi go obiektami, położonego na południu zespołu dworu z niewielkim parkiem oraz wysuniętego na północ zgrupowania starych i nowych domów mieszkalnych. Układ zieleni sprowadza się do terenu małego parku oraz lipowej alei na linii południowej.
- **Cygusy** – teren dawnego folwarku datowany na XVII- XX w. Zespół folwarczny z dworem i parkiem zlokalizowany jest po południowej stronie głównej drogi, natomiast zabudowa wiejska po stronie północnej. Zieleń w postaci luźnych obsadzeń wokół stawu oraz na wschód od dworu. W przewadze występują tu dęby, klony, jesiony. Staw z parkiem został zaniedbany i zdegradowany w wyniku budowy hydroforni.
  - **Czernin** – teren dawnego folwarku datowany na XVIII- XX w. Usytuowany w południowej części obecnego założenia przestrzennego Czernina, przy drodze Sztum-Stary Targ. W zespole istnieją dwa elementy wodne: duży staw gospodarczy oraz niewielka struga. Na terenie folwarku istnieje park z rosnącą swobodnie zielenią wysoką. Wyróżnić w nim można dwie aleje grabowe, z czego obecnie widoczna jest północna.
  - **Goraj** – zespół dworsko – parkowy.
  - **Górki** – teren dawnego zespołu folwarcznego datowany na XVIII w. Nieznaczny stopień zachowania zieleni w postaci lipy drobnolistnej sugerują obsadzenia na granicy folwarku.
  - **Gronajny** – teren dawnego zespołu folwarcznego datowany na XIX- XX w. Zespół opiera się na kwadratowym planie dziedzica, otoczony z trzech stron budynkami gospodarczymi a od zachodu budynkiem dawnego dworu. Położony w północnej części wsi, po wschodniej stronie drogi wiejskiej. Zieleń stanowiły nieliczne obsadzenia od strony zachodniej dworu, obecnie niezachowane.
  - **Kępina** – teren dawnego zespołu folwarcznego datowany na XIX- XX w. Założenie folwarczne założone zostało na niewielkim wzniesieniu, na planie zbliżonym do kwadratu. Założenie zieleni ma niewielkie rozmiary, istnieje w formie luźnych, brzegowych obsadzeń o przewadze klonów i jesionów. Układ wodny bardzo skromny: mały staw po stronie wschodniej i rów odwadniający po przeciwnej stronie.
  - **Koniecwałd** – teren dawnego zespołu folwarcznego datowany na koniec XIX w. Wpisem do rejestru objęte są następujące elementy: dwór z podjazdem, bryła budynku przylegającej do dworu oficyny, budynek spichlerza oraz park z zachowanym układem zieleni wysokiej. Zespół usytuowany, jako samodzielne założenie w odległości ok.1 km na wschód od szosy Malbork-Sztum. Kompozycja parku dworskiego obejmuje zielenią wysoką i zbiornik wodny. Drzewostan składa się z ok. stuletnich dębów, klonów i jesionów. Zachodnia część zespołu dotyczy zabudowy mieszkaniowej.
  - **Koślinka** – teren dawnego zespołu folwarcznego datowany na XIX/ XX w. Zespół założony na planie zbliżonym do kwadratu z dworem w pierzei południowej. Usytuowany ok. 300m na wschód od głównej drogi. Układ zieleni sprowadza się do dawnych obsadzeń (pojedyncze egzemplarze modrzewia, topoli oraz kasztanowca białego); obecnie zaniedbane i zarośnięte. Do zespołu przynależało rozlewisko kanału Juranda.
  - **Michorowo** – teren dawnego folwarku datowany na XIX/XX w. Zespół składa się z trzech części w formie trójkąta: zespół dworu z parkiem i stawami, część gospodarcza z dawnym folwarkiem oraz wieś. Zespół usytuowany przy lokalnej drodze z Postolina do Mikołajek Pomorskich. W latach 70/ 80- tych dokonano rewaloryzacji terenu wokół dawnego dworu. Dawny park rozciągał się wzdłuż północnej i wschodniej strony zespołu. Obecnie zachowana centralna część parku (klony, lipy, dęby, jesiony). Układ zieleni naruszony został przez wprowadzenie na jego

- teren zabudowy. Pierwotnie na terenie znajdowały się cztery stawy, z czego obecnie pozostał jeden.
- **Pietrzwałd** – teren dawnego folwarku datowany na XIX-XX w. Usytuowany na północ od szosy ze Sztumu do Starego Targu. Układ przestrzenny założenia został zaburzony poprzez rozbiórkę części obiektów oraz powiększenie w kierunku zachodnim i wschodnim. Wydzielić można było trzy podstawowe części: dawny folwark z dworem i pozostałościami założenia zielonego, usytuowany na wschód zespół warsztatów i dawnego dwojaka oraz tereny nowe (park maszyn, współczesne budynki inwentarskie). Układ zieleni pierwotnie stanowiła aleja dojazdowa oraz nasadzenia graniczne od południa w postaci lip drobnolistnych, klonów i jesionów. W związku ze zmianami w komunikacji system zieleni został przekształcony.
  - **Polaszki** – teren dawnego zespołu dworsko- parkowego datowany na XVIII/XIX w. oraz lata 20 XX w. Na terenie zespołu można wyróżnić trzy podstawowe części: dawne budynki pracowników folwarcznych oraz nowe PGR-owskie, zespół rezydencjalno- parkowy (część środkowa i wschodnia) oraz folwark z nowymi budynkami i stawem gospodarczym na wschodzie usytuowany przy drodze lokalnej ze Sztumu do Straszewa. W części zachodniej parku wyróżnić można aleję lipową. Park po stronie zachodniej komponowany jest swobodnie z luźną zielenią wysoką (głównie gatunki rodzime z przewagą dębów i klonów). Główny maszyni zieleni znajdował się za strugą przecinającą zespół, obecnie poszerzony do formy stawu.
  - **Ramzy Małe** – teren dawnego zespołu folwarcznego datowany na XVIII w. oraz XIX/XX w. Układ przestrzenny składa się z trzech części: dwór z niewielkim założeniem parkowym, folwark oraz domy mieszkalne. Zespół powiększony został o teren na wschód od folwarku i na południe od wjazdu głównego (park maszyn, ciąg domów mieszkalnych). Układ wodny sprowadza się do stawu gospodarczego (na południe od dworu) pełniącego funkcję zbiornika przeciwpożarowego. Układ zieleni oparty o formę prostokąta w północnej części założenia, z centralnie zlokalizowanym dworem. Obsadzenia prowadzone głównie po granicach oraz od strony wjazdu (głównie klony, lipy, jesiony).
  - **Ramzy Wielkie** – teren dawnego zespołu dworsko-parkowego datowany na XIX/ XX w. Zespół usytuowany jest przy lokalnej drodze z Czernina do Ramz Małych i Sadułek. Składał się z trzech podstawowych części: zespołu dworsko- parkowego z założeniem zielonym na planie trójkąta, folwarku, domów pracowników folwarcznych. Zespół parkowy zamknięty w formie trójkąta, zróżnicowany (lipy, dęby, klony, jesiony i graby), w części północnej podjazd z powierzchnią trawiastą przed dworem. Układ wodny sprowadzał się do dużego stawu na wschód od folwarku a na północ od domów pracowników folwarcznych.
  - **Szpitalna Wieś** – teren dawnego zespołu folwarcznego datowany na przełom XIX/XX w. Zlokalizowany jest po wschodniej stronie drogi lokalnej prowadzącej z Górek do wsi Cygusy. Zespół, ukształtowany w formie wydłużonego prostokąta, składał się z następujących części; kwadratowego folwarku, zespołu dworsko-parkowego, oraz fragmentu, na którym usytuowane były czworaki. W zbliżonej formie zachował się jedynie zespół dworsko-parkowy z dworem. Zespół okalają dwa stawy zewnętrzne, natomiast na zieleni składa się niewielkie założenie parkowe oraz sad. Drzewostan, kształtowany swobodnie, składa się głównie z klonów, świerków i lip.
  - **Sztumska Wieś** – zespół folwarczy datowany na XIX/XX w. Zlokalizowany jest po zachodniej stronie drogi Sztum-Kwidzyn. Pierwotnie w założeniu znajdowały się dwa stawy gospodarcze, z czego zachował się jeden, pełniący funkcję zbiornika przeciwpożarowego. Zieleni kształtuje się

wokół dworu w formie obsadzeń granicznych, w postaci takich gatunków, jak: lipy, klony, jesiony oraz wiązy. Została zachowana, jednak w złym stanie.

- **Węgry** – teren zespołu dworsko-parkowego z folwarkiem i wsią, datowany na XIX-XX w. Zespół zlokalizowany jest ok. 3 km na pd.-zach. od wsi Gościszewo i składa się z trzech części: zespołu dworu z układem zieleni przy parowie, prostokątnego folwarku oraz wsi. Zabudowa w znacznej części zachowana, wzbogacona o nowe budynki. Na terenie znajdują się dwa elementy wodne: parów ze strumieniem i staw gospodarczy. Zieleń, w postaci drzewostanu naturalnego i nasadzeń w rejonie dworu, składa się z dębów, buków, grabów a także lip. Teren naruszony poprzez wprowadzenie nowej zabudowy i zaniedbany.
- **Zajezerze** – park przy dworze w Sztumie-Zajezerzu, tzw. Park przy Dworku Żeromskiego. W obrębie parku występują następujące gatunki drzew: jesiony, świerki, dęby, lipy, kasztanowce. W poszyciu śnieguliczka. Na terenie parku znajduje się pomnik przyrody Jesion Wyniosły ustanowiony, jako pomnik 17/03/1995r rozporządzeniem wojewody Elbląskiego z dnia 17.03.1995 nr rejestru 24/95. Drzewa nasadzone są wzdłuż granic parkowych i alej a także swobodnie w kępach na terenie całego parku.

5.2.5.2. *Zabytkowe aleje drzew*

Na obszarze Miasta i Gminy Sztum istnieje ujęta w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków aleja:

- Sztum – aleja lip wzdłuż ulicy Kochanowskiego, odcinek od ul. Mickiewicza do miejscowości Kępina.

Pozostałe aleje drzew, występujące na terenie Miasta i Gminy Sztum, nie są objęte formalnie ochroną prawną. W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wyznaczone są aleje o walorach historycznych i krajobrazowych:

- **Sztumskie Pole** – aleja wzdłuż drogi 603 na odcinku między jeziorami Białym a Parleta,
- **Koniecwałd** – aleja wzdłuż fragmentu drogi krajowej nr 55 na wysokości jeziora Kaniewo,
- **Gościszewo** – aleja wzdłuż drogi pomiędzy torami kolejowymi a drogą krajową nr 55,
- **Gościszewo** – Węgry, aleja wzdłuż drogi położonej między miejscowościami,
- **Gronajny** – aleja wzdłuż drogi przecinającej centrum miejscowości Gronajny i częściowo w kierunku Nowej Wsi Malborskiej,
- **Gronajny** – fragment alei wzdłuż drogi w kierunku Malborka (odcinek pomiędzy torami kolejowymi),
- **Biała Góra** – aleja wzdłuż drogi 603 na zachód od Śluzy Biała Góra,
- **Sztumska Wieś** – aleja wzdłuż drogi krajowej nr 55, na północ od centrum miejscowości Sztumska Wieś,
- **Barlewice** – aleja wzdłuż drogi na Pietrzwałd,
- **Barlewice** – aleja prowadząca do zabytkowego zespołu dworkowo-parkowego,
- **Czernin** – Górki, aleja wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 517 na odcinku pomiędzy miejscowościami
- **Pietrzwałd – Powibe**, aleja wzdłuż drogi na odcinku między miejscowościami,
- **Pietrzwałd** – aleja wzdłuż drogi na Kalwę,
- **Szpitalna Wieś** – aleja wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 522 na odcinku w miejscowości Szpitalna Wieś,
- **Cygusy** – aleja wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 522 na wschód i zachód od centrum miejscowości,
- **Ramzy Wielkie** – aleja wzdłuż drogi przechodzącej przez centrum miejscowości Ramzy Wielkie, zabytkowego zespołu dworsko-parkowego,

- **Postolin** – aleja wzdłuż drogi prowadzącej na północ-zachód z Postolina w kierunku Sztumu,
- **Postolin** – aleja wzdłuż drogi prowadzącej na południowy-zachód w kierunku wsi Pułkowice od drogi pomiędzy Postolinem a Polaszkami.

5.2.6. Charakterystyka miejsc upamiętniających wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji

- Dworek Żeromskiego na Zajezerzu. Od I połowy XIX wieku majątek przeszedł w ręce rodu Donimirskich, polonijnych działaczy. To właśnie na ich zaproszenie w dworku zagościł Stefan Żeromski, Jan Kasprowicz i Władysław Kozicki, w ramach akcji plebiscytowej na Powiślu. Przygotowanie do plebiscytu po obu stronach (polskiej i niemieckiej) rozpoczęły się na kilka tygodni przed podpisaniem traktatu wersalskiego. Głosowanie odbyło się w niedzielę 2 lipca 1920 roku. Najwięcej, bo około 65 %, głosów polskich uzyskano w powiecie sztumskim i w skrawku kwidzyńskiego oraz w południowej części pow. suskiego. Po I wojnie światowej, w wyniku plebiscytu, ziemia sztumską pozostała jednak przy państwie niemieckim. Powiat sztumski stał się wówczas powiatem położonym przy granicy z Polską (przez Wisłę) i z Wolnym Miastem Gdańsk (przez Nogat). Społeczeństwo polskie nie załamało się po klęsce plebiscytowej. Wprawdzie część Polaków opuściła Niemcy, część zajęła postawę bierną lub przeszła do szeregów wroga, ale pozostało tylu wiernych swojej narodowości, że udało się podjąć walkę o zachowanie polskości na ziemi sztumskiej.
- Pamiątkowy głaz granitowy upamiętniający podpisanie rozejmu polsko-szwedzkiego na 26 lat zawartym w Sztumskiej Wsi w dniu 16 września 1635 roku. W roku 1635, kończył się rozejm sześćdziesięcioletni zawarty w Starym Targu. Aby uniknąć wybuchu nowych działań wojennych podjęto pertraktacje mające doprowadzić do nowej ugody. Obrady trwały blisko 4 miesiące – od 24 maja do 12 września 1635 r.
- Słupki graniczne na granicy Wolnego Miasta Gdańska w Węgrach.

5.2.7. Charakterystyka dzieł architektury i budownictwa

5.2.7.1. *Obiekty sakralne*

Sztum

- Kościół parafialny p.w. Św. Anny w Sztumie, zbudowany w latach 1899-1901 w stylu neogotyckim na średniowiecznych murach starego kościoła z XVI w. Fragmenty starych gotyckich murów pozostają do dzisiaj widoczne w zachodniej części świątyni. Pierwsza świątynia została wybudowana na skutek nadania praw miejskich w 1416 roku Sztumowi, z czym wiązało się utworzenie na jego obszarze parafii. Kościół ten został zniszczony w czasie wojny trzynastoletniej (1454 – 1466), następnie odbudowany w latach 1490 – 1500. W 1589 roku świątynia została przejęta przez protestantów. W 1599 roku król Zygmunt III Waza oddał świątynię katolikom, ale w 1626 roku luterkańscy Szwedzi oddali go ponownie protestantom. Kościół posiadał jedną nawę oraz zakrytą od strony północnej. Od strony zachodniej mieściła się wieża (naprawiona w 1687 roku). W 1899 roku kościół w Sztumie postanowiono częściowo rozebrać i przedłużyć o 10 metrów w stronę wschodnią według projektu Reimbotha z ławy ze względu na jego duże zniszczenie. Prace zostały zakończone w 1901 roku.
- Kościół filialny p.w. Wspomożenia Wiernych w Sztumie, zbudowany w latach 1816-1818 na miejscu dawnego ratusza miejskiego. Ufundowany jako kościół ewangelicki (luterkański) przez króla Fryderyka Wilhelma III Pruskiego. Nabożeństwa protestanckie były odprawiane w nim do stycznia 1945. Po zakończeniu II wojny światowej budowla popadała w ruinę i używana była tylko jako kaplica grobowa. W 1999 roku została odnowiona elewacja zewnętrzna świątyni,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

a w późniejszych latach przeprowadzono prace konserwacyjne sklepienia. Po wyremontowaniu świątynia pełni odtąd rolę placówki kulturalnej i muzealnej, jako Centrum Kultury Chrześcijańskiej pod opieką Bractwa Rycerzy Ziemi Sztumskiej. Na chórach świątyni jest prezentowana Wystawa Regionalna o Sztumie i Ziemi Sztumskiej.

- Kapliczka zbudowana z czerwonej cegły z XIX/XX wieku w Sztumie, naprzeciwko ul. Reja 11.
- Kapliczna zbudowana z drewna z początku XX wieku w Sztumie, obok ul. Żeromskiego 8b.
- Kapliczka przedwojenna zbudowana z cegły w Sztumie, ul. Domańskiego.

Gmina Sztum

- Kościół filialny p.w. Trzech Króli i Przenajświętszej Trójcy **w Pietrzwałdzie**, gotycki, ceglany z poł. XIV wieku. Najprawdopodobniej przed 1350 rokiem wybudowano tutaj kościół Świętej Trójcy. W 1470 roku powiększono świątynię od strony wschodniej na drewniano – murowaną, przebudowany na przełomie XVII i XVIII w. od strony zachodniej i ponownie w poł. XVIII w. dopiero w 1888 roku rozebrano drewnianą wieżę. Cały kościół przebudowano w latach 1921-1922. Kościół halowy, z wieżą frontową i wypełnionym blendami szczytem wschodnim. Do 1945 roku ten kościół był filią parafii postolińskiej a ewangeliccy mieszkańcy tego okręgu byli obsługiwani przez pastora ze Sztumu. W lutym 1945 roku Armia Czerwona zamordowała tutejszego duszpasterza ks. Rahmela Engelberta. Później kościół został nieformalnie przydzielony do obsługi księżom ze Sztumu, a od 1 lipca 1990 roku włączono go jako filię do nowej parafii w Czerninie.
- Kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej, obecnie p.w. Św. Michała Archanioła, gotycki, ceglany, zbudowany w poł. XIV w. **w Postolinie**. Parafia w Postolinie pochodzi z około 1216 roku, przy czym pierwsza o niej wzmianka pochodzi z około 1236 roku. Obecnie istniejący kościół zbudowano w połowie XIV wieku, ale wielokrotnie go odbudowywano, dokonując zmian w jego wyglądzie. Rozbudowany w 1672 r., przebudowany (m.in. sklepienia) w latach 1867-69. Halowy, z neogotycką wieżą frontową i trójbocznie zamkniętym prezbiterium. Istniejąca zabudowa parafialna pochodzi z początku XX wieku. Przy parafii funkcjonował dom zakonny sióstr Elżbietanek. Źródło: Kościoły i kaplice na terenie diecezji pomezjańskiej 1243 – 1821.
- Kościół parafialny p. w. Św. Józefa **w Gościszewie**, bez stylu, drewniany, zbudowany w latach 1926-1928. Dawniej prawdopodobnie na tym miejscu istniał zbudowany jeszcze przez krzyżaków w XV wieku kościół p.w. Św. Waleriana, spalony w czasie potopu szwedzkiego.
- Kościół filialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego **w Sztumskiej Wsi**, neogotycki, ceglany, zbudowany w latach 1867-1868.
- Kościół pw. Chrystusa Króla **w Piekle**, zbudowany w latach 1925-1926 z czerwonej cegły. Wzniesiony z inicjatywy Polaków zamieszkałych w tejże miejscowości, leżącej wówczas na terenie Wolnego Miasta Gdańska. Poświęcenia świątyni dokonał 29 czerwca 1928 roku biskup Edward O'Rourke. Dopiero 1 września 1988 roku erygowano parafię Chrystusa Króla.
- Kościółek filialny pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy **w Parparach** zbudowany ok. 1930 r.
- Kapliczka zbudowana z kamienia w XIX/XX wieku **w Ramzach Małych**
- Kapliczka (figura Chrystusa) zbudowana w XIX/XX wieku **w Ramzach Małych**,
- Kapliczka przydrożna zbudowana z cegły w XIX/XX wieku **w Nowej Wsi**.
- Kapliczka przydrożna zbudowana z cegły w 1900 roku **w Postolinie**, naprzeciw szkoły.
- Kapliczka przydrożna zbudowana z cegły z pocz. XX wieku **w Postolinie**,
- Krzyż drewniany **w Gronajnych** z II ćw. XX wieku.

5.2.7.2. *Obiekty rezydencjonalne*

Istniejące dwory ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków:

- **Barlewice**, ok. 1880r. (decyzja nr 83/85 z dn. 1.08.1985 r.);
- **Cygusy**, XIX w.;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- **Czernin**, II poł. XVIII w., XIX/XX w. (decyzje nr 498/96 z dn. 17.05.1996 r. i nr 18/77 z dn. 29.12.1977 r.);
- **Goraj**, poł. XIX w., II poł. XIX w. (decyzje nr 76/84 z dn. 6.06.1984 r. i 505/96 z dn. 23.04.1996 r.);
- **Gościszewo** (2 kilometry od miejscowości), XIX/XX w. Budynek na planie prostokąta z wysuniętym balkonem. Dach dwuspadowy z dwiema lukarnami. Kąt nachylenia połaci dachowych około 40 stopni. Bogate zdobienia elewacji z elementami rzeźbiarskimi – nadproża i zwieńczenia okienne;
- **Gronajny**, XIX/XX w.;
- **Michorowo**, XVIII/XIX w.;
- **Pietrzwałd**, pocz. XX w.;
- **Polaszki**, XIX/XX w.;
- **Postolin**, pocz. XX w.;
- **Ramzy Małe**, XVIII/XIX w., k. XIX w. (decyzja nr 392/94 z dn. 9.09. 1994 r.). Zespół dworsko-parkowy datowany na XVIII-XX w. w skład którego wchodzi dwór, magazyn zboża i chlewnia, budynek gospodarczy, budynek mieszkalny, chlewnia macior, stodoła, dom mieszkalny, chlewik, warsztaty, magazyn części, miejsce po spalonej owczarni. W rejestrze znajduje się dwór wraz z otaczającym go parkiem. Dwór dobrze zachowany, odnowiony. Dwór usytuowany w centrum dawnego założenia Ramzy Małe, pomiędzy małym parkiem a folwarkiem;
- **Sztumska Wieś**, k. XIX w. (decyzja nr 393/94 z dn. 9.09. 1994 r.);
- **Węgry**, 1818 r.;
- **Zajezerze** (Dworek Żeromskiego), II poł. XVIII w. Budynek murowany, tynkowany założony na planie prostokąta, ze szczytami o konstrukcji szkieletowej- w obu elewacjach, z dwoma alkierzami przy narożnikach: północnym i południowym. Typ dworku polskiego z alkierzami na narożach i dachem mansardowym.

5.2.7.3. *Obiekty użyteczności publicznej*

- Kino "Powiśle", Sztum, ul. Reja 13 z lat 30. XX wieku. Budynek ceglany tynkowany, dawniej hala sportowa.
- Budynek Szkoły Podstawowej nr 2, ul. Reja 15 z 1955 roku. Budynek ceglany tynkowany.
- Szkoła (ob. dom mieszkalny), Biała Góra 27 z pocz. XX wieku. Budynek ceglany.
- Szkoła, Gościszewo 75 z pocz. XX wieku. Teren szkoły ogrodzony. Ogród zadbane z placem zabaw dla dzieci. Budynek przebudowany w sposób zaplanowany. Brak zmian w kompozycji elewacji - otwory okienne i drzwiowe zachowane. Podziały na elewacji, obramowania okien, gzymsy, narożniki - podkreślone zróżnicowanym kolorem.
- Szkoła (ob. świetlica i dom mieszkalny), Gronajny 8 z pocz. XX wieku. Budynek ceglany.
- Szkoła (ob. warsztat terapii zajęciowej), Koniecwałd 1 z pocz. XX wieku. Budynek ceglany.
- Szkoła, Piekło 30 z 1937 roku. Budynek ceglany.
- Szkoła (ob. budynek mieszkalny) Sztumskie Pole, ul. Polanka 3 z pocz. XX wieku. Budynek ceglany.
- Szkoła, Nowa Wieś 60 z 1926 rok. Budynek ceglany tynkowany.
- Szkoła, Nowa Wieś 60 z 1936 rok. Budynek ceglany tynkowany.
- Szkoła, Postolin 14 z I ćw. XX wieku. Budynek ceglany.
- Wojewódzki zespół szkół policealnych, Sztum, Reja 8 z II ćw. XX wieku. Budynek ceglany tynkowany.
- Poczta (ob. dom mieszkalny), Biała Góra 40 z I ćw. XX wieku. Budynek ceglany.
- Poczta (ob. dom mieszkalny), Gościszewo 81 przedwojenny. Budynek na planie prostokąta. Dach dwuspadowy o kątach nachylenia połaci dachowych - około 45 stopni. Zachowany bogaty detal

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

architektoniczny - gzymsy, nadproża ceglane. Przybudówka murowana od strony ogrodu - element wtórny. Ganek drewniano - szklany od frontu budynku - element wtórny.

- Poczta (ob. dom mieszkalny i gospodarczy), Nowa Wieś 47 z pocz. XX wieku. Budynek ceglany.
- Budynek przychodni NFZ, Sztum, Sienkiewicza 8, przedwojenny. Budynek ceglany tynkowany.
- Budynek komisariatu policji, Sztum, Sienkiewicza 7 z II ćw. XX wieku. Budynek ceglany tynkowany.
- Budynek straży pożarnej, Biała Góra 43 z pocz. XX wieku. Budynek ceglany.
- Garaż Ochotniczej Straży Pożarnej, Sztumska Wieś 39a z I poł. XX wieku. Budynek ceglany.
- Straż Graniczna (ob. dom mieszkalny), Biała Góra 10,11 pocz. XX wieku. Budynek ceglany.
- Budynek sądu, Sztum, ul. Mickiewicza 17 z II poł. XIX wieku. Budynek ceglany.
- Zakład karny, Sztum, ul. Nowowiejskiego 14 z 1910-1914 roku. Budynek ceglany tynkowany.

5.2.7.4. *Obiekty obronne*

- Zespół zamkowy w Sztumie z XIV/XV i XVI w. złożony z obiektów z czasu budowy zamku średniowiecznego: 1) mury obronne, 2) brama wjazdowa z mostem, 3) skrzydło południowe, 4) pd. część skrzydła wschodniego, 5) wieża więzienna, 6) relikw. pn.-wsch. wieży czworobocznej, 7) studnia zamkowa na dziedzińcu oraz obiektów z czasu rozbudowy w XIX w. 8) pn. część skrzydła wsch., 9) budynek sądu i prokuratury, 10) willa wraz z terenem.
- Mury miejskie w Sztumie z XIV/XV w. okalające miasto fragmentarycznie od południa i zachodu (na odcinku wzdłuż północno zachodniego fragmentu ulicy Młyńskiej, ulicy Ludwika Osiańskiego oraz południowego fragmentu ulicy Władysława IV), częściowo poddane wraz z obszarem dawnej fosy rewitalizacji.
- Koszary w Sztumie z II ćw. XX w. Budowę zespołu koszar pomiędzy dzisiejszymi ulicami Sienkiewicza (Marienburgerstrasse) i Reja (Bahnhofstrasse) rozpoczęto w 1913 roku z inicjatywy ówczesnego starosty – dr Waltera Auwersa. Zostały ukończone jeszcze w tym samym roku i już jesienią utworzono III Batalion 152. Królewsko-Pruskiego Pułku Piechoty Zakonu Niemieckiego (żołnierzy tymczasowo zakwaterowano w drewnianych barakach do czasu aż nowe koszary nie zostały całkowicie ukończone i wyposażone). W październiku roku 1934, otwarto w koszarach Narodowo-Polityczny Ośrodek Wychowawczy (NPEA) przygotowujący do służby w strukturach partyjnych i wojskowych III Rzeszy. W czerwcu roku 1941 w koszarach zakwaterowano żołnierzy niemieckiej dywizji piechoty „Greif”, skąd zostali wysłani na front wschodni. W roku 1944, w hali sportowej należącej do NPEA (dzisiejsze kino „Powiśle”), umieszczono - ewakuowany ze wschodu - szpital polowy (Feldlazarett 916).
- Dzieło Piechoty nr 1 Twierdzy Malbork (niem. Festung Marienburg). Twierdza Malbork została wzniesiona po wschodniej stronie Nogatu w latach 1899-1903 i później była rozbudowywana. Na obszarze Gminy Sztum znajduje się wysunięte najdalej na południe, pierwsze na wschód od Nogatu Dzieło Piechoty nr 1 (niem. Infanteriewerk 1 Brückenkopf). Zbudowany w roku 1903 fort składa się z ceglano-betonowego schronu głównego z 6 komorami, latryną i powojenną dobudówką oraz z jednokomorowej wartowni. Fort był użytkowany przez wojsko do lat 90. XX wieku.

5.2.7.5. *Zabytki techniki*

- Kanał Uśnicki, pozostałości żeglugowego kanału łączącego Nogat z Wisłą. Kanał wytyczony od Wisły na północ od miejscowości Piekło i poprowadzony dalej na północny-wschód w kierunku miejscowości Uśnice gdzie przechodził on w dawne koryto Nogatu.
- Zespół śluz w Białej Górze, czyli zespół śluz na Nogacie (geodezyjnie śluza zlokalizowana jest w obrębie Piekło, chociaż potocznie mówi się o Białej Górze) zrealizowanych w latach 1852-1916. Zespół składa się z obiektów: 1) śluza wałowa na Liwie - Renawie, 2) śluza komorowa na Nogacie, 3) jaz na Nogacie, 4) jaz na Liwie - Renawie, 5) śluza komorowa na Liwie - Renawie, 6) most,
- Zespół młyna wodnego wraz z tamą i kanałem młyńskim w Koniecwałdzie z XIV w. i pocz. XX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- Dawny Młyn przy ul. Młyńskiej w Sztumie z XIX/XX w. wzniesiony z białej (ściany) i czerwonej (detal) cegły.
- Wieża ciśnień przy ul. Kochanowskiego w Sztumie z początku XX w. wzniesiony z czerwonej cegły.
- Pompa w Grzędzie z okresu przedwojennego.
- Gorzelnia, Gościszewo 116 z ok. 1920 roku. Budynek o bryle złożonej. Dach wielospadowy. Komin ceglany.
- Dom mieszkalny (kolejowy) w Zajezierzu z początku XX w.
- Dworzec w Sztumie z II ćw. XX w.
- Magazyn w Sztumie przedwojenny.
- Spichlerz w Sztumie z początku XX w.
- Wieża ciśnień w Sztumie przy ul. Kochanowskiego. Została wzniesiona w 1911 roku na planie koła z czerwonej cegły.
- Transformatorownia w Sztumie, ulica Kochanowskiego, budynek przedwojenny.
- Transformatory – najczęściej wolnostojące, ceglany budynek na planie prostokąta, czasami w całości lub tylko częściowo otynkowany, bardzo często przykryty dachem kopertowym o spadku 40-50 stopni, czasami też dachem płaskim. Często występuje detal w formie np. gzymsów, narożników czy nadproży ceglanych etc.:
  - Gościszewo (przedwojenny).
  - Gościszewo (folwark - przedwojenny).
  - Górki (folwark – I poł. XX w.).
  - Gronajny (biała cegła – I poł. XX w.).
  - Gronajny (czerwona cegła – I poł. XX w.).
  - Koniecwałd (przedwojenny).
  - Michorowo (folwark – I poł. XX w.).
  - Sztum, ulica Mickiewicza (przedwojenny).
  - Sztum, ulica Kościuszki (przedwojenny).
  - Sztumskie Pole (I ćw. XX w.).
  - Nowa Wieś (I poł. XX w.).
  - Postolin (I poł. XX w.).
  - Szpitalna Wieś (I poł. XX w.).
  - Sztumska Wieś (I poł. XX w.).

5.2.8. Charakterystyka dziedzictwa niematerialnego

5.2.8.1. *Nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne,*

Przeważająca większość współczesnych nazw wszystkich miejscowości na obszarze Gminy i Miasta Sztum w okresie przedwojennym funkcjonowała w swojej niemieckojęzycznej formie. Warto tu przywołać takie nazwy jak: Barlevice (niem. Barlewitz); Biała Góra (niem. Weissenberg); Cygusy (niem. Cyguss); Czernin (niem. Cernynen) nazwa wywodzi się od urodzajnej czarnej ziemi; Goraj (niem. Gorrey) nazwa ta pochodzi od nazwy dawnego jeziora Goreje; Gościszewo (niem. Braunsvalde); Górki (niem. Gurken); Gronajny (niem. Grünhagen); Grzędza (niem. Neu Hakenberg); Kępina (niem. Antonienhof); Koniecwałd (niem. Conradswalde); Koślinka (niem. Kisselin) nazwa wywodzi się od „kiesel” – z niemieckiego krzemień; Michorowo (niem. Micherau); Nowa Wieś (niem. Königlich Neudorf lub Nova Villa) w latach 1930-1945 Niemcy usunęli z nazwy przymiotnik „Königlich” królewski wskazujący na wcześniejsze związki wsi z Koroną Polską; Parowy (niem. Heinen); Parpary (niem. Parpahren); Piekło (niem. Pieckel) w latach 1942-1945 niemieckie władze nazistowskie zmieniły nazwę wsi na Nogathaupt; Pietrzwałd (niem. Peterswalde); Polaszki (niem. Paleschken); Postolin (niem. Pestlin); Ramzy Małe (niem. Klein Ramsen); Ramzy Wielkie (niem. Groß Ramsen); Szpitalna Wieś (niem. Hospitalsdorf) wieś założona przez Krzyżaków, jako „prztyłek” dla emerytowanych braci zakonnych, stąd nazwa; Sztumskie Pole (niem. Stuhmerfelde) przypuszczalnie

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

w czasach nowożytnych XVI-XVIII w. ziemie należące do mieszczan sztumskich; Sztumska Wieś (niem. Stuhmsdorf); Uśnice (niem. Usnitz); Węgry (niem. Wengern); Zajezerze (niem. Hintersee) pierwotnie osada pruska o nazwie Wenelanks, a od 1565 r. Zajezerze. Niektóre nazwy nie miały swojego niemieckojęzycznego odpowiednika: Barlewiczki; Wygoda.

5.2.8.2. Przekazy ustne

Na oficjalnej stronie Gminy i Miasta Sztum (<http://gmina.sztum.pl/historie-mowione.html> data wyświetlenia 10.12.2015) zebrano już aż 34 historie jej mieszkańców, które pozostają unikalnym i bardzo wartościowym zapisem historii tego obszaru.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami opieki

5.3.1. Obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków

nr rejestru zabytków województwa pomorskiego	nr dawnego rejestru zabytków	organ wpisujący do rejestru zabytków	data wpisu do rejestru zabytków	obiekty	adres	miejsowość
113	82	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku	1959-07-16	układ urbanistyczny Starego Miasta Sztumu z zespołem zamkowym	Sztum	Sztum
180	107	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku	1960-04-08	zespół dworsko-parkowy /dwór, park/	Ogrodowa	Sztum
180	139/90	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1990-01-29	***	Sztum	Sztum
323	245	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku	1962-09-10	kościół parafialny p. w. Matki Boskiej Szkaplerznej, ob. p. w. Św. Michała Archanioła	Postolin	Postolin
877	18/77	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1977-12-29	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	Czernin	Czernin
877	498/96	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1996-05-17	***	Czernin	Czernin
906	26/78	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1978-02-25	park	Cygusy	Cygusy

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

973	55/79	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1979- 08-08	zespół śluz na Nogacie	Biała Góra	Biała Góra
1055	76/84	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1984- 06-06	zespół dworsko-parkowy /dwór, park, stajnia/	Goraj	Goraj
1055	505/96	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1996- 04-23	***	Goraj	Goraj
1242	83/85	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1988- 08-01	dwór	Barlevice	Barlevice
1343	177/90	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1991- 01-23	zespół młyna wodnego wraz z tamą i kanałem młyńskim	Koniecwałd	Koniecwałd
1381	265/93	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1993- 05-04	wieża ciśnień	Kochanowskiego	Sztum
1382	266/93	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1993- 05-11	cmentarz	Domańskiego/ Pieniężnego	Sztum
1384	269/93	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1993- 05-20	cmentarz wraz z ogrodzeniem; kaplicą; zachowanymi nagrobkami i układem zieleni wysokiej	Kochanowskiego	Sztum
1391	278/93	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1993- 06-17	kościół parafialny p.w. Św. Józefa	Gościszewo	Gościszewo
1414	303/93	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1993- 09-10	kościół parafialny p.w. Św. Anny	Sztum	Sztum
1415	304/93	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1993- 09-10	kościół filialny p.w. Wspomożenia Wiernych	Sztum	Sztum
1453	354/94	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Elblągu	1994- 04-16	dom z ogrodem	Jagiełły	Sztum

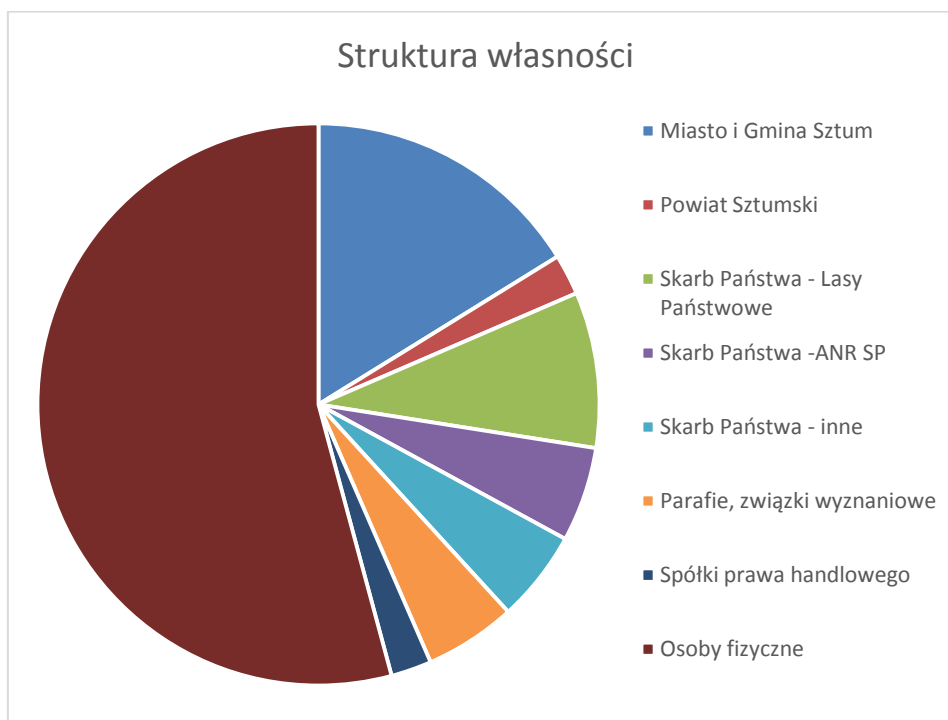
PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

1480	392/94	Wojewódzki Konservator Zabytków w Elblągu	1994- 09-09	zespół dworsko-parkowy /dwór, park/	Ramzy Małe	Ramzy Małe
1481	393/94	Wojewódzki Konservator Zabytków w Elblągu	1994- 09-09	dwór wraz z nasadzeniami zieleni przydomowej	Sztumska Wieś	Sztumska Wieś
1564	470/95	Wojewódzki Konservator Zabytków w Elblągu	1995- 09-22	kościół filialny p.w. Trzech Króli i Przenajświętszej Trójcy wraz z układem przestrzennym cmentarza, zachowanymi historycznymi nagrobkami i wysoką zielenią cmentarną	Pietrzwałd	Pietrzwałd
1583	494/96	Wojewódzki Konservator Zabytków w Elblągu	1996- 03-14	zespół dworsko-parkowy: dwór z podjazdem; oficyna; spichlerz; park	Koniecwałd	Koniecwałd
1864		Wojewódzki Konservator Zabytków w Gdańsku	2010- 07-23	zespół zamkowy w Sztumie złożony z obiektów z czasu budowy zamku średniowiecznego: 1. mury obronne, 2. brama wjazdowa z mostem, 3.skrzydło południowe, 4.pd część skrzydła wschodniego, 5.wieża więzienna, 6.relikt pn-wsch wieży czworobocznej, 7.studnia zamkowa na dziedzińcu oraz obiektów z czasu rozbudowy w XIX w.: 8.pn część skrzydła wsch, 9.budynek sądu i prokuratury, 10.willa wraz z terenem	Sztum	Sztum
1892		Wojewódzki Konservator Zabytków w Gdańsku	2013- 03-27	kościół filialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego wraz z działką oraz pamiątkowym głazem związanym z rozejmem polsko-szwedzkim w Sztumskiej Wsi	Sztumska Wieś	Sztumska Wieś

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń

6.1. Struktura własności

Na obszarze Miasta i Gminy Sztum przeważająca większość obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków to obiekty należące do osób fizycznych (54 procent). Znaczny udział w tym zestawieniu ma także Miasto i Gmina Sztum (16 procent). Już mniejszy udział mają Skarb Państwa: ANR (5 procent), Lasy Państwowe (9 procent) i inne (5 procent). Znikomy udział należy zaś do parafii i związków wyznaniowych (5 procent), Powiatu Sztumskiego (2 procent) oraz spółek prawa handlowego (2 procent).

6.2. Stan zachowania

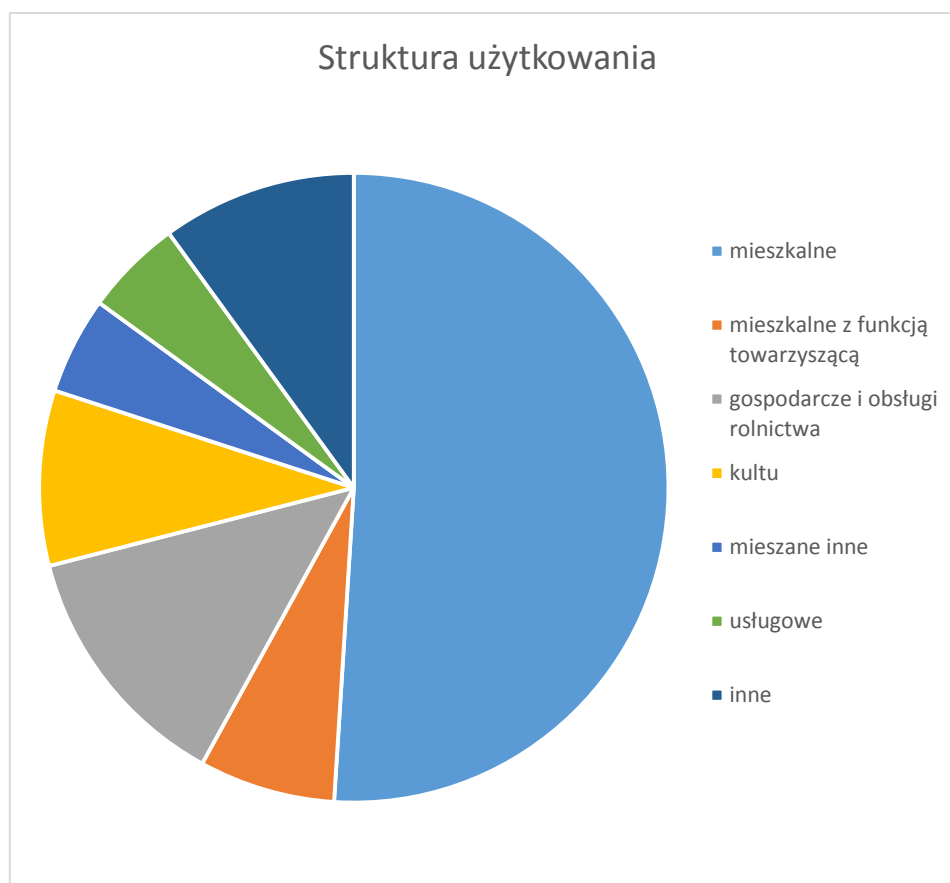
Zasób obiektów zabytkowych jak i charakterystycznych cech krajobrazu kulturowego na obszarze Miasta i Gminy Sztum należy uznać za bogaty, cenny i atrakcyjny. Niemniej jednak stan techniczny wielu obiektów zabytkowych na obszarze Miasta i Gminy Sztum jest niejednorodny. Największa grupa obiektów niedoinwestowanych to budynki mieszkalne i przynależące do nich budynki gospodarcze. Niedoinwestowane są również cmentarze i parki. W dość dobrym stanie zachowania są kościoły, zabytkowe budynki szkół i nieliczne obiekty w zespołach dworsko – parkowych czy folwarcznych (jak np.: wybrane obiekty w miejscowościach Goraj, Koniecwałd, Czernin, Zajezierze czy Gościszewo). Zdecydowana większość obiektów zabytkowych, w szczególności domów mieszkalnych, wymaga przeprowadzenia prac konserwatorskich i remontowo – budowlanych. Z uwagi na zasobność mieszkańców oraz niedostateczny dostęp do dobrych wzorców i specjalistycznych rozwiązań konserwatorskich, nawet w przypadku przeprowadzonych prac remontowo – budowlanych stan tych zabytków często bywa niezadowolający.

6.3. Użytkowanie zasobów dziedzictwa kulturowego

Aktualnie na obszarze Miasta i Gminy Sztum przeważająca większość obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków to obiekty użytkowane, jako budynki mieszkalne (51 procent) i budynki mieszkalne z funkcją towarzyszącą (7 procent). Duża część stanowi zabudowę gospodarczą i obsługi rolnictwa (13 procent) oraz obiekty kultu (9 procent). Budynki zabytkowe użytkowane są także, jako budynki usługowe (5 procent) oraz inne o funkcjach mieszanych (15 procent).

Dla lokalnej społeczności istotny jest sposób użytkowania ważniejszych zabytków Miasta i Gminy Sztum:

- Zamek w Sztumie – ze względu na zły stan techniczny, budynek użytkowany jest wyłącznie w części, na funkcje usługowe;
- Zespół łąz w Białej Górze jest użytkowany zgodnie ze swoją funkcją techniczną, z uwagi na atrakcyjność dla celów turystyki wodnej stanowi kluczowy fragment Pętli Żuławskiej i ośrodek obsługi ruchu turystycznego.
- Pałace i dwory są wykorzystywane na cele:
  - o turystyczne (pensjonaty, hotele, restauracje);
  - o mieszkalno-administracyjne - w dużych gospodarstwach rolnych;
  - o mieszkalne.

6.4. Analiza SWOT

Uwzględniając zasób zabytków w gminie oraz uwarunkowania regionalne i lokalne należy stwierdzić, że Miasto i Gmina Sztum posiada warunki do budowania atrakcyjnej oferty opartej na dziedzictwie kulturowym. Położenie gminy, wyjątkowy krajobraz Pojezierza Iławskiego i Żuław, zachowany historyczny układ Sztumu oraz układy ruralistyczne wsi, jak również szereg zachowanych obiektów budownictwa stanowią o wartości tej gminy. Do słabych stron gmin związanych z ochroną zabytków należy niedostateczny stan techniczny wielu obiektów, w szczególności zabudowy zagrodowej oraz jakość renowacji obiektów zabytkowych i prowadzonych remontów. Niedostatecznie wykorzystany jest potencjał gminy. Poniżej, w ujęciu syntetycznym, zostały przedstawione mocne i słabe strony gminy w zakresie dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz szanse i zagrożenia dla zachowania, ochrony i wykorzystania zasobu zabytkowego w gminie.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ❑ położenie na ważnych historycznie obszarach ❑ położenie gminy na trasach szlaków turystycznych o znaczeniu lokalnym i regionalnym ❑ wybitne walory krajobrazowe Pojezierza Iławskiego i Żuław ❑ obiekty zabytkowe o istotnym znaczeniu w skali regionu i kraju (zespół zamkowy, Stare Miasto, obiekty inżynierii lądowej: zespół śluz, Kanał Postoliński, Kanał Uśnicki) ❑ Różnorodność zabytków: założenia dworkowo-parkowe, obiekty sakralne, zespół zamkowy, zespół staromiejski, budynki użyteczności publicznej, budynki gospodarcze, zabytki inżynierii lądowej ❑ Niewielka liczba obiektów wymagających dużych nakładów finansowych na ich odbudowę lub roboty konserwatorskie ❑ Duży potencjał dla rozwoju funkcji turystycznych i krajoznawczych w oparciu o zabytki ❑ Atrakcyjne i niezniszczone walory środowiska naturalnego - Obszar Chronionego Krajobrazu Białej Góry, Obszar Chronionego Krajobrazu rzeki Nogat, rezerwat Las Mątawski, rezerwat Parów Węgry. ❑ Bliskość Wisły i Nogatu, ❑ Bliskość Malborka, Trójmiasta i Elbląga ❑ potencjał Starego Miasta Sztumu i zespołu zamkowego, jako miejsca stanowiącego ośrodek identyfikacji i kształtowania tożsamości regionu 	<ul style="list-style-type: none"> ❑ słaba ekspozycja obiektów zabytkowych ❑ niedostateczna promocja walorów zabytkowych ❑ zły stan techniczny dużej ilości budynków mieszkalnych (brak bieżących remontów i prac konserwatorskich) ❑ brak wystarczającej ochrony prawnej części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków – brak dostatecznej ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ❑ niska świadomość społeczna lokalnych walorów środowiska kulturowego ❑ położenie w regionie o nierozwiniętej marce i infrastrukturze turystycznej ❑ trudny dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania opieki nad zabytkami przez osoby prywatne ❑ zbyt mała wiedza turystów o walorach turystycznych i kulturowych Gminy ❑ brak dostatecznej promocji regionu

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

<ul style="list-style-type: none"> ☐ aktywna polityka w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych na zadania związane z rewitalizacją zabytków ☐ aktywna działalność gminy ukierunkowana na wspieranie renowacji zabytków 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ☐ rozwój funkcji turystycznych i krajoznawczych w oparciu o obiekty zabytkowe i walory krajobrazowe ☐ tworzenie kompleksowego produktu turystycznego w oparciu o dziedzictwo kulturowe i środowisko przyrodnicze ☐ tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych ☐ współpraca regionalna i międzynarodowa w zakresie dobrych praktyk ochrony, kształtowania i wykorzystania dziedzictwa kultury ☐ promowanie przykładów dobrej architektury kontynuującej miejscową regionalną tradycję budowlaną ☐ popularyzacja wiedzy o walorach kulturowych gminy wśród społeczności lokalnej ☐ rozwój inicjatyw zmierzających do poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych ☐ uwidocznienie obiektów zabytkowych w krajobrazie gminy ☐ pozyskanie środków zewnętrznych, w tym funduszy Unii Europejskiej na przedsięwzięcia związane z zabytkami ☐ promocja zabytków gminy na poziomie regionu, kraju, Unii Europejskiej ☐ zaangażowanie lokalnej społeczności w opiekę nad zabytkami ☐ powstawanie nowych i rozwój istniejących organizacji pozarządowych, stowarzyszeń działających na rzecz dziedzictwa kulturowego ☐ zwiększenie wiedzy o walorach gminy wśród potencjalnych turystów ☐ promowanie tworzenia gospodarstw agroturystycznych na terenach wiejskich gminy 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ brak funduszy na właściwe utrzymanie i konserwację zabytków ☐ pogorszenie stanu zachowania obiektów zabytkowych w przypadku braku bieżących prac remontowych i konserwatorskich ☐ niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych ☐ niewłaściwe zarządzanie obiektami / zespołami zabytkowymi ☐ prowadzenie prac bez zezwoleń, niezgodnie ze sztuką budowlaną oraz zasadami konserwatorskimi ☐ rozwój form zagospodarowania terenów (w szczególności zabudowy) w sposób - dysharmonizujący z krajobrazem kulturowym gminy ☐ zastępowanie starej zabudowy lub uzupełnianie jej nowymi obiektami o obcych dla regionu formach architektonicznych ☐ budowa nowych elementów stwarzających dysonans w krajobrazie kulturowym, np. maszty i stacje bazowe telefonii komórkowej, obiekty handlowe wielkopowierzchniowe, nośniki reklamowe itp. ☐ wzrost liczby nieużytkowanych obiektów o walorach historyczno-kulturowych ☐ obniżenie społecznego szacunku dla walorów środowiska kulturowego

<ul style="list-style-type: none"> ❑ dążenie do kompleksowej odnowy Starego Miasta w Sztumie ❑ kontynuacja działań na rzecz włączenia dziedzictwa kulturowego w budowanie tożsamości społeczności lokalnej 	
--	--

7. Założenia programowe

7.1. Priorytety programu opieki

Jako podstawę wytyczenia strategii Miasta i Gminy Sztum w dziedzinie ochrony zabytków przyjmuje się następujące priorytety działań:

Priorytet I

Wzrost znaczenia zabytków i dziedzictwa kulturowego w życiu społeczności lokalnej

Priorytet II

Poprawa stanu zachowania zabytków

Priorytet III

Wykorzystanie zabytków i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społeczno – gospodarczego i podniesienia jakości życia mieszkańców

7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki

Priorytet	
1	Wzrost znaczenia zabytków i dziedzictwa kulturowego w życiu społeczności lokalnej
Kierunki działań	Zadania
1.1. Poznanie dziedzictwa kulturowego i gromadzenie informacji w ramach opieki nad zabytkiem sprawowanej przez jego właściciela, która polega na naukowym badaniu i dokumentowaniu zabytku oraz w ramach ochrony prawnej, która polega na zapewnieniu przez organy warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie administracji publicznej działań	1.1.1. sukcesywne zbieranie zagadnień i tematów istotnych dla ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków
	1.1.2. zachęcanie do podejmowania prac na rzecz dziedzictwa: organizacja konkursów, nagrody, publikacje prac, prowadzenie bloga, zajęcia szkolne, itp.
	1.1.3. zainteresowanie studentów, doktorantów i naukowców zagadnieniami, problemami i tematami z zakresu zabytków i ich ochrony - istotnych dla Miasta i Gminy Sztum (wydziały humanistyczne: geografia kultury, historia oraz techniczne: architektura, gospodarka przestrzenna)
	1.1.4. budowanie bazy gminnej, ogólnodostępnej danych dotyczącej zabytków
	1.1.5. kontynuacja kolekcjonowania historii mówionych - archiwizowanie i dokumentowanie dziedzictwa niematerialnego
	1.1.6. wspieranie instytucji i organizacji zajmujących się dokumentowaniem historii, tradycji, miejsc

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

1.2.	Popularyzacja, promocja i ekspozycja dziedzictwa kulturowego w ramach opieki nad zabytkiem sprawowanej przez jego właściciela, która polega na: popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury oraz w ramach ochrony prawnej, która polega na zapewnieniu przez organy warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie administracji publicznej działań	1.2.1.	opracowanie atrakcyjnej i w sposób zrozumiały podanej informacji o zabytkach oraz o obowiązkach i przywilejach właścicieli zabytków
		1.2.2.	włączenie tematyki lokalnego dziedzictwa kulturowego do zajęć prowadzonych przez domy kultury i inne jednostki zajmujące się działalnością kulturalną
		1.2.3.	wzbogacanie i uzupełnianie mapy turystycznej o informacje na temat zabytków na stronie www.sztum.e-geoportal.pl
		1.2.4.	popularyzacja wiedzy o zabytkach w procedurze sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w trakcie wyłożenia i dyskusji publicznej
		1.2.5.	prezentacja i popularyzacja sukcesywnie zbieranych informacji o zabytkach w lokalnej prasie, jako cykliczne publikacje, czasowe wystawy
		1.2.6.	wspieranie popularyzacyjnych działań miejscowych pasjonatów historii i zabytków
		1.2.7.	oznakowanie zabytków, rozmieszczenie tablic informacyjnych dotyczących zabytków i ich historii
1.3.	Kultywowanie i kontynuacja tradycji kulturowych	1.3.1.	poprawa dostępności do kultury poprzez udostępnienie obiektów i obszarów zabytkowych na cele prowadzenia działalności kulturalnej
		1.3.2.	angażowanie młodzieży na rzecz ochrony zabytków – np. akcja porządkowania cmentarzy
		1.3.3.	włączenie dziedzictwa kulturowego w programy organizowanych imprez lokalnych

<i>Priorytet</i>		
2	Poprawa stanu zachowania zabytków	
<i>Kierunki działań</i>	<i>Zadania</i>	
2.1. Ochrona prawna	2.1.1.	informowanie wszystkich właścicieli zabytków o ujęciu zabytków w gminnej ewidencji zabytków oraz o prawach i przywilejach właściciela zabytków [patrz punkt 1.2.1]
	2.1.2.	uwzględnienie potrzeb ochrony zabytków w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
	2.1.3.	sukcesywnie przygotowanie dokumentacji i wymaganych decyzji administracyjnych na potrzeby rewitalizacji cmentarzy stanowiących własność Miast i Gminy
	2.1.4.	okresowy przegląd i ocena stanu zachowania zabytków oraz weryfikacja i aktualizacja obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków
	2.1.5.	pozyskiwanie i udzielanie informacji dotyczących możliwości pozyskania funduszy zewnętrznych na prace konserwatorskie i restauratorskie, publikacja na stronach internetowych Urzędu Miasta i Gminy Sztum

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

2.2.	Konserwacja	2.2.1.	określenie zakresu niezbędnych prac rewitalizacyjnych (w pierwszej kolejności przy obiektach najcenniejszych dla dziedzictwa kulturowego) oraz określenie szacunkowej wartości kosztów ich przeprowadzenia
		2.2.2.	sukcesywne podejmowanie działań przygotowawczych i rewitalizacyjnych
		2.2.3.	przewodzenie robót konserwatorskich i remontowo – budowlanych przy zabytkach będących własnością Miasta i Gminy Sztum
		2.2.4.	inicjowanie, realizacja, wspieranie i promocja różnych zamierzeń inwestycyjnych zmierzających do wykorzystania zabytków dla potrzeb turystycznych w celu włączenia dziedzictwa kulturowego w produkt turystyczny gminy, powiatu, regionu, na przykład rozwój kolei wąskotorowej
		2.2.5.	realizacja, wspieranie i promocja działań inwestycyjnych, a w szczególności konserwatorskich i rewitalizacyjnych związanych z zabytkami – (w tym finansowe): <ul style="list-style-type: none"> ▪ kościoły ▪ dwory i pałace ▪ inne budynki o walorach historycznych ▪ zabytkowe cmentarze

<i>Priorytet</i>			
3	Wykorzystanie zabytków i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społeczno – gospodarczego i podniesienia jakości życia mieszkańców		
<i>Kierunki działania</i>		<i>Zadania</i>	
3.1.	Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego i podnoszenia jakości życia mieszkańców	3.2.1.	wspieranie rozbudowy koncepcji regionalnych szlaków turystycznych (pieszych i rowerowych) z udziałem mieszkańców
		3.2.2.	promocja realizacji inwestycji i wykorzystania obiektów zabytkowych w sposób trwale zachowujący ich wartości
		3.2.3.	inicjowanie, realizacja, wspieranie i promocja różnych zamierzeń inwestycyjnych zmierzających do wykorzystania zabytków dla potrzeb turystycznych w celu włączenia dziedzictwa kulturowego w produkt turystyczny gminy, powiatu, regionu
		3.2.4.	rewitalizacja parków i historycznych cmentarzy na potrzeby kształtowania przestrzeni publicznych i miejsc budujących tożsamość lokalną

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowa parków kulturowych,

wnoskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków);

- instrumentów finansowych (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich i krajowych oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, kontynuacja wspierania ochrony zabytków poprzez dotacje gminne);
- instrumentów koordynacji (m.in. poprzez realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami);
- instrumentów społecznych (m.in. poprzez działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami);
- instrumentów kontrolnych (m.in. aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, sprawozdania z wykonania programu opieki nad zabytkami).

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt/ burmistrz/ prezydent ma obowiązek sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji przez Radę Gminy.

Wyniki osiągnięte przy realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami powinny być oceniane na podstawie stopnia realizacji działań wyszczególnionych powyżej, tzn. w sprawozdaniu winno następować enumeratywne wyliczenie zaplanowanych w programie zadań wraz z opisem sposobu, zakresu i stopnia realizacji.

Bezpośrednimi dokumentami odniesienia dla oceny stopnia realizacji zadań gminy wymienionych w programie winny być opracowania strategiczne gminy, a w szczególności wieloletnia prognoza finansowa i roczne budżety gminy.

Kryteriami oceny realizacji programu mogą być:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów,
- wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych w/w pracom;
- liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej,
- liczba osób zwiedzających muzea, skanseny, izby regionalne itp.,
- liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.
- liczba utworzonych parków kulturowych,

- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba wniosków o uznanie obiektów i obszarów za pomniki historii,
- liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego),
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych,
- liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników itp.),
- liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Podstawowym źródłem finansowania zabytków w Polsce, poza funduszami własnymi właścicieli zabytków, jest budżet państwa, samorządów terytorialnych i służb konserwatorskich. Finansowanie zabytków ze środków publicznych odbywa się na zasadzie współfinansowania prac przy obiektach zabytkowych, w oparciu o zapisy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Dysponentami powyższych środków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków,
- organ stanowiący gminy, powiatu, samorządu województwa.

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej, będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów.

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru realizowane ze środków w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, realizowane są głównie w ramach programu „Dziedzictwo kulturowe” priorytet „Ochrona zabytków”. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego corocznie ogłasza (od 2005 r.) programy, w ramach których są finansowane zadania z zakresu kultury. Ochronie i opiece nad zabytkami dedykowany jest program „Dziedzictwo kulturowe”. Celem poszczególnych priorytetów programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Poniżej aktualne priorytety:

1. priorytet „Ochrona zabytków”, w ramach którego są dofinansowywane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.
2. priorytet „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”, w ramach którego można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań realizowanych poza granicami i na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:
  - rewaloryzacji oraz prac remontowych i konserwatorskich w zabytkach polskich lub z Polską związanych, znajdujących się poza granicami kraju;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- rewaloryzacji, konserwacji, ochrony i zachowania zabytkowych cmentarzy i miejsc pamięci narodowej poza granicami kraju;
  - dokumentowania utraconego i rozproszonego polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą, w tym badań naukowych, kwerend bibliotecznych, archiwalnych i inwentaryzacji;
  - publikacji oraz promocji badań naukowych nad dziedzictwem narodowym poza granicami kraju;
  - upamiętniania wybitnych osób lub zdarzeń historycznych związanych z dziedzictwem narodowym poza granicami kraju;
  - pomocy instytucjom stowarzyszonym w Stałej Konferencji Muzeów, Bibliotek i Archiwów Polskich poza Krajem oraz innym instytucjom emigracyjnym i organizacjom polonijnym, prowadzącym działalność w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego.
3. priorytet „Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego, w ramach którego można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:
- digitalizacja zasobów kultury i dziedzictwa narodowego uwzględniająca przeprowadzenie niezbędnych prac konserwatorskich;
  - udostępnianie cyfrowych zasobów za pośrednictwem urzędzeń multimedialnych lub/oraz sieci rozległych (Internetu) poprzez portale internetowe;
  - przechowywanie zasobów cyfrowych z zapewnieniem trwałości i bezpieczeństwa danych cyfrowych.
4. priorytet „Ochrona zabytków archeologicznych, w ramach którego dofinansowywane są następujące rodzaje zadań:
- ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
  - nieinwazyjne badania archeologiczne, niezwiązane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
  - opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

Innym źródłem finansowania zabytków są fundusze przydzielane w ramach strategii rozwoju realizowanych na poziomie województwa. Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020. Całość działań jest podzielona na sześć obszarów tematycznych, czyli tzw. Regionalne Programy Strategiczne. W ramach RPO możliwe są dofinansowania na rewaloryzację zabytków z obszaru działań „8.3. Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe”. Celem szczegółowym tego działania jest: zwiększona atrakcyjność turystyczna miejsc o szczególnych walorach kulturowych i przyrodniczych.

Interwencją objęte zostaną przedsięwzięcia obejmujące ratowanie, przywracanie wartości i ochronę charakterystycznych zabytków lub ich zespołów wraz z otaczającym je kontekstem krajobrazowym. Realizowane to ma być m.in. poprzez prace rehabilitacyjne i modernizacyjne służące nadaniu im nowych funkcji (usług turystyki lub kultury), przy możliwym jednoczesnym zachowaniu funkcji dotychczasowych, jak również poprzez wdrażanie nowych form zarządzania (na przykład tworzenie parków kulturowych). Ponadto interwencją objęte zostaną projekty ukierunkowane na podnoszenie jakości przestrzeni publicznej obejmujące realizację prac służących estetyzacji i podkreśleniu walorów kulturowych tej przestrzeni w ramach układów urbanistycznych i ruralistycznych wpisanych do rejestru zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Wsparciem objęte będą również projekty umożliwiające bezpieczną eksploatację zasobów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu, w tym w zakresie dokumentowania, popularyzacji, inwentaryzacji i udostępniania zasobów kultury z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (w szczególności digitalizacja zasobów, tworzenie nowych treści cyfrowych).

Wszystkie projekty w ramach Działania 8.3. powinny przyczyniać się do poprawy jakości przestrzeni oraz zapewniać zgodność z ustaleniami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego.

Ukierunkowanie terytorialne:

Preferowane są projekty zlokalizowane na obszarach o wysokim potencjale turystyczno rekreacyjnym środowiska kulturowego, w szczególności w:

- 1) miastach o najwyższej koncentracji nieruchomości i ruchomych elementów dziedzictwa kulturowego: Gdańsk, Gdynia, Sopot, Słupsk, Malbork,
- 2) strefach koncentracji charakterystycznych dla regionu elementów dziedzictwa kulturowego, określonych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego tj. Żuławy, Powiśle, ziemia puckska, bytowska, oraz obszar kartuski – mirachowski.

Typy projektów kwalifikowanych:

- 1) prace restauratorskie, prace konserwatorskie oraz adaptacja budynków, budowli i innych obiektów o znaczeniu historycznym (w tym obiektów archeologicznych, z wyłączeniem budynków administracji publicznej), nadanie im nowych ogólnodostępnych funkcji użytkowych kulturowych oraz turystycznych, w tym także zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń,
- 2) prace restauratorskie, prace konserwatorskie oraz adaptacja zespołów fortyfikacyjnych oraz budowli obronnych i nadanie im nowych ogólnodostępnych funkcji użytkowych kulturowych oraz turystycznych,
- 3) prace restauratorskie, prace konserwatorskie i zagospodarowanie zabytkowych, ogólnodostępnych założeń parkowych oraz zabytków sztuki inżynierskiej, kompleksowych założeń przemysłowych i folwarcznych wraz z nadaniem im nowych ogólnodostępnych funkcji kulturowych i turystycznych,
- 4) prace restauratorskie, prace konserwatorskie zabytkowych budynków sakralnych stanowiących atrakcję turystyczną,
- 5) kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznych wraz z małą architekturą i infrastrukturą towarzyszącą w ramach układów urbanistycznych i ruralistycznych wpisanych do rejestru zabytków,
- 6) udostępnianie zasobów kultury z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno komunikacyjnych (w szczególności digitalizacja zasobów, tworzenie nowych treści cyfrowych).

Preferowane projekty:

1. w zakresie dziedzictwa kulturowego:
  - sieciowe, stanowiące element produktu turystycznego o skali ponadlokalnej, będące efektem trwałej współpracy wielu podmiotów (w tym gospodarczych) oraz społecznej akceptacji,
  - przyczyniające się do wzrostu zatrudnienia,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

- obejmujące nowe i niestandardowe rozwiązania z zakresu użycia nowych technologii lub rozwiązań organizacyjnych, które w sposób istotny wpływają na rozwój gospodarczy regionu,
  - obejmujące działania wynikające bezpośrednio z zapisów powiatowych/gminnych programów opieki nad zabytkami,
  - zapewniające całoroczną ofertę,
  - uzgodnione w ramach ZPT.
2. w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych: realizowane na obszarach ponadprzeciętnego wykluczenia społecznego, identyfikowane i realizowane z wykorzystaniem elementów podejścia oddolnego, integrującego aktywności wielu podmiotów w ujęciu wielosektorowym w oparciu o wspólną strategię działania, zakładające uspołecznienie wypracowania koncepcji i szczegółowych założeń oraz włączenie lokalnej społeczności zarówno na etapie planowania, jak i realizacji.

Typ beneficjenta:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- organizacje pozarządowe,
- instytucje kultury,
- instytucje edukacyjne,
- szkoły wyższe,
- przedsiębiorcy (w tym organizatorzy turystyczni),
- kościoły i związki wyznaniowe,
- ROT/LOT.

Wartość projektu:

- Minimalna wartość – 2 mln PLN
- Maksymalna wartość – 20 mln PLN
- Poziom dofinansowania 85%

Program Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 został przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2014 r., oraz zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dnia 16 grudnia 2014 r. Głównym celem założonym w programie jest szeroko pojęty rozwój zrównoważony.

Według programu dziedzictwo kulturowe jest zasobem, który należy chronić i wzmacniać dla efektywnego osiągnięcia celów rozwoju zrównoważonego kraju. Jako czynnik rozwoju ma duże znaczenie dla wzmacniania atrakcyjności i konkurencyjności miast oraz regionów. Zgodnie z „Konwencją UNESCO” przez dziedzictwo kulturowe rozumie się dziedzictwo materialne, na które składają się zabytki nieruchome i ruchome oraz dziedzictwo niematerialne. Istotnym czynnikiem upowszechnienia, a także ochrony kultury jest digitalizacja zasobów i ułatwienie dostępu do nich za pomocą nowych technologii, których kosztu większość instytucji kultury w kraju nie jest w stanie sfinansować, w oparciu o posiadane środki. Rozwój dziedzictwa kulturalnego oraz zasobów kultury ma pozytywny wpływ na osiągnięcie celów rozwoju zrównoważonego poprzez ich komplementarność oraz powiązania z szeroko rozumianymi zasobami dziedzictwa naturalnego. Przestrzenie publiczne, na które składają się obiekty zabytkowe oraz nowoczesne instytucje kultury przystosowane do

Świadczenia wysokiej jakości usług kulturalnych, stanowią o wzroście konkurencyjności ośrodków miejskich jako miejsc atrakcyjnych dla potencjalnych inwestorów, turystów i twórców. Ponadto dziedzictwo kulturowe stanowi istotny czynnik stymulujący rozwój sektory turystyki, mający duże znaczenie dla polskiej gospodarki.

Program ten wyznacza następującą oś priorytetową, odnoszącą się bezpośrednio do dziedzictwa kulturowego:

Oś priorytetowa VIII: Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury

Dana oś priorytetowa jest przeznaczona do finansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Priorytetem inwestycji jest:

- zachowanie,
- ochrona,
- promowanie
- rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparciem objęte będą kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Przewiduje się również realizację projektów dotyczących rozwoju zasobów kultury jako miejsc prezentacji dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez poprawę standardów funkcjonowania instytucji kultury, pełniących rolę kulturotwórczą i rolę ośrodków życia kulturalnego w wielu miastach Polski. W ramach inwestycji odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego wspierane będą projekty z zakresu ochrony, zachowania i udostępnienia, w tym turystycznego, zabytkowych obiektów o znaczeniu ponadregionalnym, dotyczące renowacji zabytków nieruchomych wraz z otoczeniem, konserwacji zabytków ruchomych i ich digitalizacji. Efektem interwencji programu operacyjnego będzie poprawa warunków eksponowania i propagowania kluczowych elementów dziedzictwa kulturowego Polski oraz zasobów kultury. Dbałość o obiekty dziedzictwa kulturowego będzie sprzyjać zachowaniu tradycji kulturowych mieszkańców, sprzyjać rozwojowi turystyki i wspomagać proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów, przyczyniając się do społeczno-gospodarczego rozwoju kraju. Potencjalnymi beneficjentami, oraz grupami docelowymi w ramach priorytetu inwestycyjnego będą instytucje kultury, archiwa państwowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły i uczelnie artystyczne prowadzone i nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Dziedzictwa UNESCO.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Planowane i prowadzone przez gminę inwestycje związane z ochroną zabytków w ciągu obowiązywania przedmiotowego gminnego programu opieki nad zabytkami stanowią będą zadania inwestycyjne wprowadzane sukcesywnie do wieloletniego programu inwestycyjnego.

Dotychczas zadania inwestycyjne z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami nie zostały wprowadzone do gminnych programów przyjętych uchwałami rady gminy (programy rewitalizacji, rozwoju lokalnego, ochrony środowiska czy gospodarki komunalnej itp.).

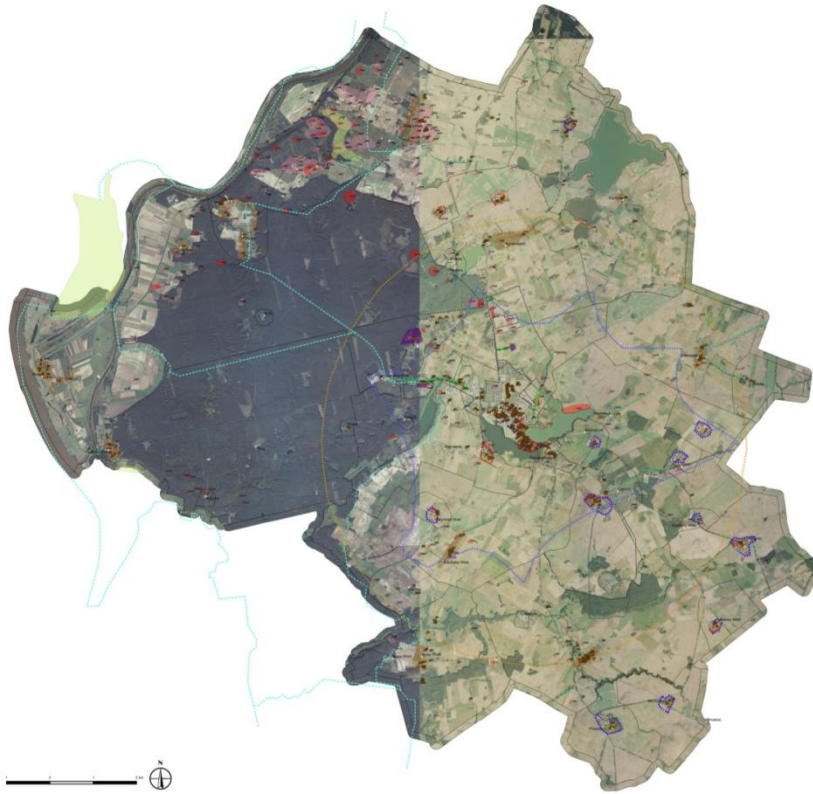
Planowane są działania z zakresu prace studialnych, dokumentacyjnych i projektowych oraz z zakresu działań edukacyjnych, promocyjnych itp.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Poziom wysokości finansowania planowanych przez gminę zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego jest zróżnicowany w zależności od przyjętych do realizacji zadań. W roku 2011 poziom nakładów poniesionych przez gminę na ochronę zabytków sięgnął 49 850,36 złotych. W roku 2012 na ochronę zabytków i popularyzację dziedzictwa kulturowego wydano 176 260,20 złotych. W 2013 roku kwota ta wyniosła 110 000,00 złotych, natomiast w 2014 roku 285 301,51 złotych. Ponadto na zabytki przeznaczono też pieniądze pochodzące spoza budżetu gminy, m.in. z funduszy europejskich. Dodatkowo co roku gmina przeznaczała fundusze na promocję dziedzictwa kulturowego w postaci publikacji. W 2011 roku kwota wydana na publikacje wyniosła 12 000,00 złotych, w 2012 roku 49 518,90 złotych, w 2013 roku 7 749,00 złotych oraz w 2014 roku 48 579 złotych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020
 OCHRONA ZABYTKÓW W DOKUMENTACH PLANISTYCZNYCH

Załącznik nr 1. Załącznik graficzny	
Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Sztum na lata 2016-2020	
Ochrona zabytków w dokumentach planistycznych	
LEGENDA	
001	002 003 004 005 006 007 008 009 010 011 012 013 014 015 016 017 018 019 020 021 022 023 024 025 026 027 028 029 030 031 032 033 034 035 036 037 038 039 040 041 042 043 044 045 046 047 048 049 050 051 052 053 054 055 056 057 058 059 060 061 062 063 064 065 066 067 068 069 070 071 072 073 074 075 076 077 078 079 080 081 082 083 084 085 086 087 088 089 090 091 092 093 094 095 096 097 098 099 100
001	zabudowa cmentarna (cmentarz)
002	zabudowa cmentarna (cmentarz)
003	zabudowa cmentarna (cmentarz)
004	zabudowa cmentarna (cmentarz)
005	zabudowa cmentarna (cmentarz)
006	zabudowa cmentarna (cmentarz)
007	zabudowa cmentarna (cmentarz)
008	zabudowa cmentarna (cmentarz)
009	zabudowa cmentarna (cmentarz)
010	zabudowa cmentarna (cmentarz)
011	zabudowa cmentarna (cmentarz)
012	zabudowa cmentarna (cmentarz)
013	zabudowa cmentarna (cmentarz)
014	zabudowa cmentarna (cmentarz)
015	zabudowa cmentarna (cmentarz)
016	zabudowa cmentarna (cmentarz)
017	zabudowa cmentarna (cmentarz)
018	zabudowa cmentarna (cmentarz)
019	zabudowa cmentarna (cmentarz)
020	zabudowa cmentarna (cmentarz)
021	zabudowa cmentarna (cmentarz)
022	zabudowa cmentarna (cmentarz)
023	zabudowa cmentarna (cmentarz)
024	zabudowa cmentarna (cmentarz)
025	zabudowa cmentarna (cmentarz)
026	zabudowa cmentarna (cmentarz)
027	zabudowa cmentarna (cmentarz)
028	zabudowa cmentarna (cmentarz)
029	zabudowa cmentarna (cmentarz)
030	zabudowa cmentarna (cmentarz)
031	zabudowa cmentarna (cmentarz)
032	zabudowa cmentarna (cmentarz)
033	zabudowa cmentarna (cmentarz)
034	zabudowa cmentarna (cmentarz)
035	zabudowa cmentarna (cmentarz)
036	zabudowa cmentarna (cmentarz)
037	zabudowa cmentarna (cmentarz)
038	zabudowa cmentarna (cmentarz)
039	zabudowa cmentarna (cmentarz)
040	zabudowa cmentarna (cmentarz)
041	zabudowa cmentarna (cmentarz)
042	zabudowa cmentarna (cmentarz)
043	zabudowa cmentarna (cmentarz)
044	zabudowa cmentarna (cmentarz)
045	zabudowa cmentarna (cmentarz)
046	zabudowa cmentarna (cmentarz)
047	zabudowa cmentarna (cmentarz)
048	zabudowa cmentarna (cmentarz)
049	zabudowa cmentarna (cmentarz)
050	zabudowa cmentarna (cmentarz)
051	zabudowa cmentarna (cmentarz)
052	zabudowa cmentarna (cmentarz)
053	zabudowa cmentarna (cmentarz)
054	zabudowa cmentarna (cmentarz)
055	zabudowa cmentarna (cmentarz)
056	zabudowa cmentarna (cmentarz)
057	zabudowa cmentarna (cmentarz)
058	zabudowa cmentarna (cmentarz)
059	zabudowa cmentarna (cmentarz)
060	zabudowa cmentarna (cmentarz)
061	zabudowa cmentarna (cmentarz)
062	zabudowa cmentarna (cmentarz)
063	zabudowa cmentarna (cmentarz)
064	zabudowa cmentarna (cmentarz)
065	zabudowa cmentarna (cmentarz)
066	zabudowa cmentarna (cmentarz)
067	zabudowa cmentarna (cmentarz)
068	zabudowa cmentarna (cmentarz)
069	zabudowa cmentarna (cmentarz)
070	zabudowa cmentarna (cmentarz)
071	zabudowa cmentarna (cmentarz)
072	zabudowa cmentarna (cmentarz)
073	zabudowa cmentarna (cmentarz)
074	zabudowa cmentarna (cmentarz)
075	zabudowa cmentarna (cmentarz)
076	zabudowa cmentarna (cmentarz)
077	zabudowa cmentarna (cmentarz)
078	zabudowa cmentarna (cmentarz)
079	zabudowa cmentarna (cmentarz)
080	zabudowa cmentarna (cmentarz)
081	zabudowa cmentarna (cmentarz)
082	zabudowa cmentarna (cmentarz)
083	zabudowa cmentarna (cmentarz)
084	zabudowa cmentarna (cmentarz)
085	zabudowa cmentarna (cmentarz)
086	zabudowa cmentarna (cmentarz)
087	zabudowa cmentarna (cmentarz)
088	zabudowa cmentarna (cmentarz)
089	zabudowa cmentarna (cmentarz)
090	zabudowa cmentarna (cmentarz)
091	zabudowa cmentarna (cmentarz)
092	zabudowa cmentarna (cmentarz)
093	zabudowa cmentarna (cmentarz)
094	zabudowa cmentarna (cmentarz)
095	zabudowa cmentarna (cmentarz)
096	zabudowa cmentarna (cmentarz)
097	zabudowa cmentarna (cmentarz)
098	zabudowa cmentarna (cmentarz)
099	zabudowa cmentarna (cmentarz)
100	zabudowa cmentarna (cmentarz)

GRAPH3I

OWSALCOWA
 ul. 111, 81-840 Sztum, woj. pomorskie, 78-1000000
 ul. 111, 81-840 Sztum, woj. pomorskie, 78-1000000
 ul. 111, 81-840 Sztum, woj. pomorskie, 78-1000000
 ul. 111, 81-840 Sztum, woj. pomorskie, 78-1000000

Biuro Głównego
 Projektanta

DANE KONTAKTOWE
 ul. 111, 81-840 Sztum, woj. pomorskie, 78-1000000
 Biuro Głównego
 Projektanta
 Tel. +48 89 611 881 projekt@graph3i.pl

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Załącznik nr 2

ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW (SZTUM 2016)									
LP	Nr w Rejestrze Woj. Kons. Zabytków	Nr karty GEZ	Obiekt	Miejscowość	Adres				Uwagi
					ulica	nr budynku	działka	obręb	
1	76/A	1294	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			138/1	Biała Góra	
2	77/A	1299	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			137/1	Biała Góra	
3	78/A	1300	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			136/2	Biała Góra	
4	78/C (53/A)	1139	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	NOVA WIEŚ			211/16	Koniecwałd	
5	79/A	1053	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZEW O			20, 21/2	Gościszewo	
6	83/C (61/A)	1213	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			295, 296, 297, 298, 299	Uśnice	
7	84/C (62/A)	1224	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/33, 1/1	Gościszewo	
8	91/C (69/A)	1236	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/15	Gościszewo	
9	92/C (70/A)	1241	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/26	Gościszewo	
10	93/C (71/A)	1225	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/33	Gościszewo	
11	102/C (80/A)	1135	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECWAŁD			192/14 Koniecwałd, lub 510/1 Uśnice, 52/8 Uśnice, 33/2 Uśnice	Koniecwałd lub Uśnice	
12	113 (82)	2001	UKŁAD URBANISTYCZNY STAREGO MIASTA SZTUMU Z ZESPOŁEM ZAMKOWYM	SZTUM			W obrębie terenu T1	Obręb 2-Sztum	
13	138/C (101/A)	1181	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			627/4	Sztum Obręb 2	
14	180 (107)	248	DWOREK ŻEROMSKIEGO	SZTUM-ZAJEZIERZE	Zajezierze	38	6/1, 8/1	Obręb 3-Sztum	
15	180 (139/90)	247	PARK PRZY DWORKU ŻEROMSKIEGO	SZTUM-ZAJEZIERZE	Zajezierze	38	6/1, 8/1	Obręb 3-Sztum	
16	227/C (172/A)	1028	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			184, 185, 294	Biała Góra	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

17	287/C (229/A)	1267	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	U Ś N I C E - P O L A N K A			52/6	Uśnice	
18	288/C (230/A)	1268	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	U Ś N I C E - P O L A N K A			33/2	Uśnice	
19	323 (245)	80	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. MATKI BOSKIEJ SZKAPLERZNEJ, ob.p.w. Św. Michała Archanioła	P O S T O L I N	Postolin	11	126	Postolin	
20	877 (18/77)	323	PARK PRZYDWORSKI	C Z E R N I N	Akajowa	6	109/164	Barlevice	
21	877 (498/96)	322	DWÓR	C Z E R N I N	Akacyjowa	6	109/164	Barlevice	
22	906 (26/78)	70	PARK	C Y G U S Y	Cygusy	1	10/8	Cygusy	
23	973 (55/79)	42	ZESPÓŁ ŚLŹ NA NOGACIE	P I E K Ł O	Piekło	54	315, 236	Piekło	
24	1055 (505/96)	278	BUDYNEK STAJNI przy dworku w Goraju	G O R A J	Goraj	3	42/7	Koniecwał d	
25	1055 (76/84)	276	DWÓR	G O R A J	Goraj	3	42/7	Koniecwał d	
26	1055 (76/84)	277	PARK	G O R A J	Goraj	3	42/7	Koniecwał d	
27	1055 (76/84)	2006	ZESPÓŁ DWORSKO- PARKOWY	G O R A J	Goraj	3	42/7	Koniecwał d	
28	1242 (83/85)	307	DWÓR Z PARKIEM	B A R L E W I C E	Barlevice	14	29/1, 29/3, 30, 34/4, 100/2, 32/1, 32/2, 34/3, 32/3, 31, 33/1, 33/2	Barlevice	
29	1343 (177/90)	583	ZESPÓŁ MŁYNA WODNEGO WRAZ Z TAMĄ I KANAŁEM MŁYŃSKIM	K O N I E C W A Ł D			259, 185, 146/1, 174/1, 117/1, 181, 182, 183	Koniecwał d	
30	1381 (265/93)	138	WIEŻA CIŚNIEŃ	S Z T U M	Kochanowskieg o		481/2	Obręb 2- Sztum	
31	1382 (266/93)	531	CMENTARZ KATOLICKI	S Z T U M	Domańskiego		214/3	Obręb 3- Sztum	
32	1384 (269/93)	435	CMENTARZ WRAZ Z OGRODZENIEM; KAPLICĄ; ZACHOWANYMI NAGROBKAMI I UKŁADEM ZIELENI WYSOKIEJ	S Z T U M	Kochanowskieg o		483	Obręb 2- Sztum	
33	1391 (278/93)	146	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. JÓZEFA	G O Ś C I S Z E W O	Gościszewo	76	96	Gościszew o	
34	1414 (303/93)	472	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. ANNY	S Z T U M	Związku Jaszczurczego	5	618	Obręb 2- Sztum	
35	1415 (304/93)	467	KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. WSPOMOŻENIA WIERNYCH	S Z T U M	Plac Wolności		602	Obręb 2- Sztum	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

36	1453 (354/94)	534	DOM MIESZKALNY Z OGRODEM	SZTUM	Jagiełły	23	47	Obręb 3- Sztum	
37	1480 (392/94)	325	DWÓR I PARK DWORSKI	RAMZY MAŁE	Ramzy Małe	1	384/26, 384/1, 384/2, 384/3, 384/9, 384/4, 384/5, 384/6, 384/7, 384/8, 384/24, 384/29, 384/30	Postolin	
38	1481 (393/94)	350	DWÓR WRAZ Z NASADZENIAMI ZIELENI PRZYDOMOWEJ	SZTUMSKA WIEŚ	Sztumska Wieś	208	365	Sztumska Wieś	
39	1564 (470/95)	293	KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. TRZECH KRÓLI I PRZENAJŚWIĘTSZEJ TRÓJCY	PIETRZWA ŁD	Pietrzwałd	23	84	Pietrzwałd	
40	1564 (470/95)	294	CMENTARZ- UKŁAD PRZESTRZENNY I NAGROBKI HISTORYCZNE	PIETRZWA ŁD	Pietrzwałd	23	84	Pietrzwałd	
41	1583 (494/96)	194	Oficyna	KONIECW AŁD	Koniecwałd	101	251/54, 251/50	Koniecwał d	
42	1583 (494/96)	203	Dwór wraz z parkiem	KONIECW AŁD	Koniecwałd	101	251/54	Koniecwał d	
43	1583 (494/96)	584	Spichlerz	KONIECW AŁD	Koniecwałd	101	251/55, 251/42	Koniecwał d	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

44	1583 (494/96)	2011	TEREN D.ZESPOŁU FOLWARCZNEGO (dwór z podjazdem w zespole dworsko- parkowym; oficyna, spichlerz w zespole dworsko-parkowym; park w zespole dworsko-parkowym)	K O N I E C W A ł D	Koniecwałd	101	278/4, 278/1, 251/59, 251/43, 251/44, 251/45, 251/46, 251/47, 251/48, 251/49, 251/50, 251/42, 251/55, 251/54, 278/3, 251/24, 251/25, 251/26, 251/27, 251/28, 251/29, 251/30, 251/31, 251/32, 251/35, 251/36, 251/23, 251/21, 251/38, 251/39, 251/14, 251/15, 251/16, 251/17, 251/18, 251/10, 251/11, 251/12, 251/13, 251/22, 251/20, 251/1, 251/2, 251/3, 251/4, 251/5, 251/6, 251/7, 251/8, 251/9	Koniecwał d
----	------------------	------	---	------------------------	------------	-----	---	----------------

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

45	1864	356	ZESPÓŁ ZAMKOWY W SZTUMIE ZŁOŻONY Z OBIEKTÓW Z CZASU BUDOWY ZAMKU ŚREDNIOWIECZNEGO: 1.mury obronne, 2.brama wjazdowa z mostem, 3.skrzydło południowe, 4.pd część skrzydła wschodniego, 5.wieża więzienna, 6.relikt pn- wsch wieży czworobocznej, 7.studnia zamkowa na dziedzińcu oraz obiektów z czasu rozbudowy w XIX w.: 8.pn część skrzydła wsch, 9.budynek sądu i prokuratury, 10.willa wraz z terenem/ działkami o numerach ewidencyjnych 614/1, 619/4, 620/3, 621/11, 622/3, 624/7, 625, 626, 627/4, 628/3, 629/4	S Z T U M	Galla Anonima	14, 16 i 18	619/1, 619/3, 619/4, 619/6, 575/1, 614/1, 629/4, 626, 624/7, 622/3, 621/11, 625, 620/3, 627/4, 628/3	Obręb 2-Sztum
46	1892	341	KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO WRAZ Z DZIAŁKĄ ORAZ PAMIĄTKOWYM GŁAZEM ZWIĄZANYM Z ROZEJMEM POLSKO-SZWEDZKIM W SZTUMSKIEJ WSI	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	38a	264	Sztumska Wieś

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Załącznik nr 3

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW MIASTA I GMINY SZTUM (GEZ MiG SZTUM)								
LP.	Nr karty GEZ	Obiekt	Miejscowość	Adres				Uwagi
				ulica	nr budynku	działka	obręb	
1	1	CMENTARZ KATOLICKI	P I E K Ł O			118	Piekło	
2	2	BUDYNEK GOSPODARCZY	P I E K Ł O	Piekło	5	84	Piekło	
3	3	MAGAZYN	P I E K Ł O	Piekło	5	84	Piekło	
4	4	DOM MIESZKALNY	P I E K Ł O	Piekło	5	86	Piekło	
5	5	DOM MIESZKALNY	P I E K Ł O	Piekło	6	92/2	Piekło	
6	6	DOM MIESZKALNY	P I E K Ł O	Piekło	7	93/2	Piekło	
7	7	SZKOŁA	P I E K Ł O	Piekło	30	358	Piekło	
8	10	DOM MIESZKALNY	P I E K Ł O	Piekło	18	98/2	Piekło	
9	14	DOM MIESZKALNY	P I E K Ł O	Piekło	19	106/5	Piekło	
10	15	BUDYNEK GOSPODARCZY	P I E K Ł O	Piekło	19	106/5	Piekło	
11	16	DOM MIESZKALNY	P I E K Ł O	Piekło	20	106/5	Piekło	
12	18	SŁUPKI BRAMNE	P I E K Ł O	Piekło	21	112/6	Piekło	
13	19	DOM MIESZKALNY	P I E K Ł O	Piekło	21	112/6	Piekło	
14	21	PLEBANIA	P I E K Ł O	Piekło	22	118	Piekło	
15	22	KOŚCIÓŁ PW. CHRYSTUSA KRÓLA	P I E K Ł O	Piekło	23	118	Piekło	
16	32	POMNIK NAGROBNY HEINRICH NEUMANN	P I E K Ł O			115	Piekło	
17	35	POMNIK NAGROBNY	P I E K Ł O			115,116, 117,118	Piekło	
18	37	DOM MIESZKALNY	P I E K Ł O	Piekło	39	181	Piekło	
19	41	DOM MIESZKALNY	P I E K Ł O	Piekło	49	206, 378	Piekło	
20	42	ZESPÓŁ ŚLUZ NA NOGACIE	P I E K Ł O	Piekło	54	315, 236	Piekło	
21	43	BUDYNEK MIESZKALNY I GOSPODARCZY KIEROWNIKA STOPNIA WODNEGO W BIAŁEJ GÓRZE	P I E K Ł O	Piekło	54	235	Piekło	
22	44	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI	B I A Ł A G Ó R A			16	Biała Góra	
23	45	POCZTA, ob. dom mieszkalny	B I A Ł A G Ó R A	Biała Góra	40	51, 52	Biała Góra	
24	46	BUDYNEK STRAŻY POŻARNEJ	B I A Ł A G Ó R A	Biała Góra	43	6	Biała Góra	
25	47	CMENTARZ EWANGELICKI	B I A Ł A G Ó R A			106/1	Biała Góra	
26	51	DOM MIESZKALNY	B I A Ł A G Ó R A	Biała Góra	55	13	Biała Góra	
27	52	DOM MIESZKALNY	B I A Ł A G Ó R A	Biała Góra	46	216/1	Biała Góra	
28	53	DOM MIESZKALNY	B I A Ł A G Ó R A	Biała Góra	44	214/1	Biała Góra	
29	54	STRAŻ GRANICZNA, ob. dom mieszkalny	B I A Ł A G Ó R A	Biała Góra	10, 11	325/1	Biała Góra	
30	55	DOM MIESZKALNY	B I A Ł A G Ó R A	Biała Góra	12	58, 59, 60/2	Biała Góra	
31	56	DOM MIESZKALNY	B I A Ł A	Biała Góra	16	38	Biała Góra	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

			GÓRA					
32	57	DOM MIESZKALNY	BIAŁA GÓRA	Biała Góra	17	36/2	Biała Góra	
33	58	DOM MIESZKALNY	BIAŁA GÓRA	Biała Góra	22	49	Biała Góra	
34	59	DOM MIESZKALNY	BIAŁA GÓRA	Biała Góra	23	48	Biała Góra	
35	60	DOM MIESZKALNY	BIAŁA GÓRA	Biała Góra	26	24	Biała Góra	
36	61	SZKOŁA, ob. dom mieszkalny	BIAŁA GÓRA	Biała Góra	27	34/3	Biała Góra	
37	62	DOM MIESZKALNY	BIAŁA GÓRA	Biała Góra	28	23	Biała Góra	
38	63	LEŚNICZÓWKA "BENOWO"	WYGODA	Wygoda	1	470	Biała Góra	
39	64	DWÓR, ob. dom mieszkalny	PIETRZWAŁD	Pietrzwałd	5	256/24	Pietrzwałd	
40	65	SPICHLERZ, ob. magazyn	PIETRZWAŁD	Pietrzwałd	5	256/24	Pietrzwałd	
41	66	TRANSFORMATOR	SZPITALNA WIEŚ			178/15	Barlevice	
42	67	STAJNIA Z CHLEWNIĄ w zespole folwarcznym	MICHOROWO	Michorowo	7	13/13	Michorowo	
43	68	SPICHLERZ w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. magazyn	CYGUSY	Cygusy	1	10/11	Cygusy	
44	69	DWÓR w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	CYGUSY	Cygusy	1	10/8	Cygusy	
45	70	PARK	CYGUSY	Cygusy	1	10/8	Cygusy	
46	71	SŁUPKI BRAMNE w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	CYGUSY	Cygusy	1	10/8	Cygusy	
47	72	SPICHLERZ, ob. magazyn	MICHOROWO	Michorowo	7	13/13	Michorowo	
48	73	TRANSFORMATOR w zespole folwarcznym	MICHOROWO	Michorowo	7	13/1	Michorowo	
49	74	DWÓR w zespole dworsko-parkowym	MICHOROWO	Michorowo	7	10/20	Michorowo	
50	75	DWÓR w zespole dworsko-parkowym	POLASZKI	Polaszki	13, 14	30/26	Polaszki	
51	76	OBORA w zespole dworskim	POLASZKI	Polaszki	14	30/35	Polaszki	
52	77	STAJNIA Z CHLEWNIĄ	POLASZKI	Polaszki	14	30/35	Polaszki	
53	78	OBORA w zespole dworskim	POLASZKI	Polaszki	14	30/35	Polaszki	
54	79	DOM MIESZKALNY	POSTOLIN	Postolin	55	180/9, 180/10	Postolin	
55	80	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. MATKI BOSKIEJ SZKAPLERZNEJ, ob.p.w. Św. Michała Archanioła	POSTOLIN	Postolin	11	126	Postolin	
56	81	PLEBANIA	POSTOLIN	Postolin	13	122	Postolin	
57	82	DOM MIESZKALNY "KAPELANKA"	POSTOLIN	Postolin	12	123	Postolin	
58	83	STAJNIA KOŚCIELNA	POSTOLIN	Postolin	13	121/4	Postolin	
59	84	PARK KRAJOBRAZOWY	POLASZKI	Polaszki	11	30/36	Polaszki	
60	85	ORGANISTÓWKA	POSTOLIN	Postolin	8 A	139	Postolin	
61	86	DOM "DOM GRABARZA"	POSTOLIN	Postolin	6 A	134/1	Postolin	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

62	87	DOM MIESZKALNY (D. WŁ. SIOSTRY ELŻBIETANKI)	POSTOLI N	Postolin	10	125	Postolin	
63	88	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	60	204	Postolin	
64	89	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	61	205	Postolin	
65	91	SKLEP "POD KASZTANEM"	POSTOLI N	Postolin	66	212	Postolin	
66	92	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	63	399/2	Postolin	
67	93	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	64	209	Postolin	
68	94	ZAKŁAD STOLARSKI	POSTOLI N	Postolin	67	215	Postolin	
69	95	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	69	224	Postolin	
70	96	TRANSFORMATOR	POSTOLI N			210	Postolin	
71	97	DWOREK, dom mieszkalny	POSTOLI N	Postolin	68	212	Postolin	
72	98	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	67	215	Postolin	
73	99	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	POSTOLI N	Postolin	67	215	Postolin	
74	100	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	105	59	Postolin	
75	101	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	101	50, 49	Postolin	
76	102	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	99	46	Postolin	
77	103	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	98	43	Postolin	
78	104	MUR CEMENTARNY WRAZ Z BRAMAMI	POSTOLI N	Postolin	11	126	Postolin	
79	105	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY	POSTOLI N	Postolin	11	126	Postolin	
80	106	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	71	217	Postolin	
81	107	CMENTARZ KATOLICKI	POSTOLI N			113	Postolin	
82	108	POMNIK NAGROBNY ELŻBIETY PAWŁOWSKIEJ	POSTOLI N	Postolin	11	126	Postolin	
83	109	DOM MIESZKALNY (NIEUŻYTKOWANY)	POSTOLI N	Postolin	66	212	Postolin	
84	110	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	104	54	Postolin	
85	113	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	43	24/1	Postolin	
86	114	TRANSFORMATOR	GRONAJN Y			68/3	Gronajny	
87	115	DOM MIESZKALNY	GRONAJN Y	Gronajny	5	68/4	Gronajny	
88	117	DOM MIESZKALNY	GRONAJN Y	Gronajny	7	57/1	Gronajny	
89	118	DOM MIESZKALNY	GRONAJN Y	Gronajny	19	96/2	Gronajny	
90	119	KRZYŻ DREWNIANY	GRONAJN Y			53/3	Gronajny	
91	120	SZKOŁA, ob. świetlica i dom mieszkalny	GRONAJN Y	Gronajny	8	53/3	Gronajny	
92	121	BUDYNEK GOSPODARCZY	GRONAJN	Gronajny	8	53/3	Gronajny	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

		przy d. szkole	Y					
93	122	TRANSFORMATOR	GRONAJN Y			189	Gronajny	
94	124	DWÓR w zespole dworsko- folwarcznym	GRONAJN Y	Gronajny	40	43/7	Gronajny	
95	125	CHLEWNIA w zespole folwarcznym	GRONAJN Y	Gronajny	40	43/2	Gronajny	
96	126	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole folwarcznym	GRONAJN Y	Gronajny	40	43/7	Gronajny	
97	127	DOM MIESZKALNY	GRONAJN Y	Gronajny	15	112	Gronajny	
98	129	DOM MIESZKALNY	GRONAJN Y	Gronajny	13	117/1	Gronajny	
99	130	CMENTARZ EWANGELICKI	GRONAJN Y			48	Gronajny	
100	131	DOM MIESZKALNY	KOŚLINK A	Koślinka	45	39/2	Koślinka	
101	132	CMENTARZ EWANGELICKI	KOŚLINK A			10	Koślinka	
102	133	BUDYNEK GOSPODARCZY	KOŚLINK A	Koślinka	45	39/2	Koślinka	
103	134	BUDYNEK ŚWIETLICY WIEJSKIEJ	KOŚLINK A	Koślinka	21	181/2	Koślinka	
104	135	BUDYNEK GOSPODARCZY	KOŚLINK A	Koślinka	21	181/2	Koślinka	
105	136	TRANSFORMATOROWNIA	SZTUM	Kochanowskiego	15	235/1, 235/8	Obręb 1- Sztum	
106	137	ALEJA LIP, odcinek od ul. Mickiewicza do miejscowości Kępina	SZTUM	Kochanowskiego		327	Obręb 1- Sztum, Obręb 2- Sztum	
107	138	WIEŻA CIŚNIEŃ	SZTUM	Kochanowskiego		481/2	Obręb 2- Sztum	
108	139	DOM MIESZKALNY, PRZYCHODNIA ZDROWIA	SZTUM	Słowackiego	6	476/2	Obręb 2- Sztum	
109	140	DOM MIESZKALNY, PRZYCHODNIA ZDROWIA	SZTUM	Słowackiego	4	478/2	Obręb 2- Sztum	
110	141	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Słowackiego	2	478/1	Obręb 2- Sztum	
111	142	TWIERDZA MALBORK	GOŚCISZEWO			272/2	Gościszewo	
112	143	DOM MIESZKALNY	GOŚCISZE WO	Gościszewo	69	80/3	Gościszewo	
113	144	DOM MIESZKALNY	GOŚCISZE WO	Gościszewo	70	79/3, 79/5	Gościszewo	
114	145	DOM MIESZKALNY	GOŚCISZE WO	Gościszewo	21	184/7, 184/8	Gościszewo	
115	146	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW.JÓZEFA	GOŚCISZE WO	Gościszewo	76	96	Gościszewo	
116	147	DOM MIESZKALNY	GOŚCISZE WO	Gościszewo	91	99/2	Gościszewo	
117	148	DOM MIESZKALNY	GOŚCISZE WO	Gościszewo	90	100/6	Gościszewo	
118	149	SZKOŁA	GOŚCISZE WO	Gościszewo	75	95/1	Gościszewo	
119	150	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	68	527	Uśnice	
120	151	CMENTARZ PARAFIALNY	GOŚCISZE WO			133	Gościszewo	
121	152	CMENTARZ KATOLICKI	PARPARY			487	Nowa Wieś	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

122	153	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	58	2/2	Uśnice	
123	154	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	54	147	Uśnice	
124	155	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	53	149	Uśnice	
125	156	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	52	151	Uśnice	
126	157	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	51	152	Uśnice	
127	158	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	50	156/3	Uśnice	
128	159	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	57	153	Uśnice	
129	160	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	56	150	Uśnice	
130	161	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	55	148	Uśnice	
131	163	DOM MIESZKALNY	UŚNICE-DOLNE	Uśnice - Dolne	1	139/4	Uśnice	
132	164	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	46	104	Uśnice	
133	165	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	15	531	Uśnice	
134	166	CMENTARZ PRZYDWORSKI	WĘGRY			1/1	Gościszewo	
135	167	CMENTARZ KATOLICKI	WĘGRY			317/29	Gościszewo	
136	168	DOM MIESZKALNY	WĘGRY	Węgry	2	317/3 , 317/4	Gościszewo	
137	169	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	5	536	Uśnice	
138	170	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	3	56	Uśnice	
139	171	DOM MIESZKALNY	PARPARY	Parpary	25	538	Uśnice	
140	172	KOŚCIÓŁ PW. MATKI BOŻEJ NIEUSTAJĄCEJ POMOCY	PARPARY	Parpary	31	68	Uśnice	
141	173	DOM MIESZKALNY	SZTUMSKIE POLE	Żeromskiego	19	431	Sztumskie Pole	
142	174	DOM MIESZKALNY	SZTUM-SZTUMSKIE POLE	Żeromskiego	24	90/8	Sztumskie Pole	
143	175	DOM MIESZKALNY	SZTUM-SZTUMSKIE POLE	Żeromskiego	34	371/6	Sztumskie Pole	
144	176	DOM MIESZKALNY	SZTUMSKIE POLE	Żeromskiego	14	317	Sztumskie Pole	
145	177	BUDYNEK GOSPODARCZY	SZTUMSKIE POLE	Żeromskiego	14	317	Sztumskie Pole	
146	178	DOM MIESZKALNY	SZTUMSKIE POLE	Żeromskiego	10	311/33	Sztumskie Pole	
147	179	SZKOŁA, ob. dom mieszkalny	SZTUMSKIE POLE	Polanka	3	234	Sztumskie Pole	
148	180	BUDYNEK GOSPODARCZY przy dawnej szkole	SZTUMSKIE POLE	Polanka	3	233/2	Sztumskie Pole	
149	181	DOM MIESZKALNY	SZTUMSKIE POLE	Polanka	15	107	Sztumskie Pole	
150	182	PIWNICZKA	SZTUMSKIE POLE	Polanka	15	107	Sztumskie Pole	
151	183	BUDYNEK GOSPODARCZY-stodoła	SZTUMSKIE POLE	Polanka	15	107	Sztumskie Pole	
152	184	DOM MIESZKALNY I BUDYNEK GOSPODARCZY	SZTUMSKIE POLE	Polanka	31	7	Sztumskie Pole	
153	185	DOM MIESZKALNY	SZTUMSKIE POLE	Długa	3	235	Sztumskie Pole	
154	186	DOM MIESZKALNY	SZTUMSKIE POLE	Długa	9	17/4	Sztumskie Pole	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

155	187	DOM MIESZKALNY (KOLEJOWY)	SZTUMSKIE POLE	Długa	12	28/1	Sztumskie Pole	
156	188	BUDYNEK GOSPODARCZY	SZTUMSKIE POLE	Długa	12	28/1	Sztumskie Pole	
157	189	DOM MIESZKALNY	KONIECWAŁD	Koniecwałd	1 B	136/2	Koniecwałd	
158	190	BUDYNEK GOSPODARCZY	KONIECWAŁD	Koniecwałd	1 B	136/2	Koniecwałd	
159	191	TRANSFORMATOR	KONIECWAŁD			179/1	Koniecwałd	
160	192	SZKOŁA, ob. warsztat terapii zajęciowej	KONIECWAŁD	Koniecwałd	1	136/9	Koniecwałd	
161	193	DOM MIESZKALNY	KONIECWAŁD	Koniecwałd	8	124/1	Koniecwałd	
162	194	Oficina	KONIECWAŁD	Koniecwałd	101	251/54, 251/50	Koniecwałd	
163	195	DOM MIESZKALNY KOLEJOWY	GRZĘPA	Grzępa	1	168/1	Koniecwałd	
164	196	POMPA	GRZĘPA	Grzępa	1	168/2	Koniecwałd	
165	197	PLEBANIA, ob. nieużytkowany	GOŚCISZEWO	Gościszewo	13	173/5	Gościszewo	
166	198	DOM MIESZKALNY	GOŚCISZEWO	Gościszewo	8	166/4	Gościszewo	
167	199	DOM MIESZKALNY (KOLEJOWY)	GOŚCISZEWO	Gościszewo	37	296/2	Gościszewo	
168	200	DOM MIESZKALNY (KOLEJOWY)	GOŚCISZEWO	Gościszewo	35	296/8	Gościszewo	
169	201	OGRODZENIE DWORKU PAŃSTWA LESZCZYŃSKICH	GOŚCISZEWO	Gościszewo	33	301/1	Gościszewo	
170	202	DWOREK Z ZABUDOWANIAMI GOSPODARCZYMI	GOŚCISZEWO	Gościszewo	33	301/1	Gościszewo	
171	203	Dwór wraz z parkiem	KONIECWAŁD	Koniecwałd	101	251/54	Koniecwałd	
172	204	DOM MIESZKALNY	GOŚCISZEWO	Gościszewo	49	53/3	Gościszewo	
173	205	TRANSFORMATOR	GOŚCISZEWO			23	Gościszewo	
174	206	DWÓR wraz z bramą wjazdową	WĘGRY	Węgry	1	317/8	Gościszewo	
175	207	ZESPÓŁ FOLWARCZNY (DOM, STAJNIA)	GOŚCISZEWO	Gościszewo	4	163/17	Gościszewo	
176	208	STAJNIA w zespole folwarcznym	WĘGRY	Węgry	9	322/14	Gościszewo	
177	209	CMENTARZ KATOLICKI	GOŚCISZEWO			96	Gościszewo	
178	210	DOM MIESZKALNY	WĘGRY	Węgry	5	320/4	Gościszewo	
179	211	DOM MIESZKALNY	UŚNICE	Uśnice	7	216	Uśnice	
180	212	CMENTARZ EWANGELICKI	PARPARY			15/6	Uśnice	
181	213	CMENTARZ EWANGELICKI	UŚNICE			283	Uśnice	
182	214	KANAŁ UŚNICKI	UŚNICE			128, 201, 248, 277, 376, 419, 434	Uśnice	
183	215	DOM MIESZKALNY/ STAJNIA NIEUŻYTKOWANY	UŚNICE	Uśnice	21	282/4	Uśnice	
184	218	DOM MIESZKALNY	UŚNICE	Uśnice	25	316	Uśnice	
185	219	BUDYNEK GOSPODARCZY	UŚNICE	Uśnice	25	316	Uśnice	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

186	220	BUDYNEK GOSPODARCZY	SZTUM	Żeromskiego	8 A	13/3	Obręb 4-Sztum	
187	221	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Żeromskiego	8 A	13/3	Obręb 4-Sztum	
188	222	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Żeromskiego	8 B	13/2	Obręb 4-Sztum	
189	223	BUDYNEK GOSPODARCZY	SZTUM	Żeromskiego	8 B	13/2	Obręb 4-Sztum	
190	224	KAPLICZKA	SZTUM	Żeromskiego		13/1	Obręb 4-Sztum	
191	225	BUDYNEK GOSPODARCZY	SZTUM-SZTUMSKIE POLE	Żeromskiego	24	90/8	Sztumskie Pole	
192	226	DOM MIESZKALNY	SZTUMSKIE POLE	Żeromskiego	13	21	Sztumskie Pole	
193	227	TRANSFORMATOR	SZTUM-SZTUMSKIE POLE			216	Sztumskie Pole	
194	228	DOM MIESZKALNY	SZTUM-SZTUMSKIE POLE	Łądziki	1	352	Sztumskie Pole	
195	229	LEŚNICZÓWKA	WYDRY	Wydry	1	458	Biała Góra	
196	231	LEŚNICTWO- BUDYNEK GOSPODARCZY	WYDRY	Wydry	1	458	Biała Góra	
197	234	DOM MIESZKALNY	SZTUM-ZAJEZIERZE	Sztum - Zajezierze	8	23/3	Zajezierze	
198	235	DOM MIESZKALNY	GRONAJNY	Łąkowa	8	148	Sztumskie Pole	
199	236	BUDYNEK GOSPODARCZY	SZTUM-ZAJEZIERZE	Sztum - Zajezierze	8	23/3	Zajezierze	
200	237	DOM MIESZKALNY	SZTUM-SZTUMSKIE POLE	Łąkowa	5	137	Sztumskie Pole	
201	238	DOM MIESZKALNY	SZTUM-SZTUMSKIE POLE	Łąkowa	12	150	Sztumskie Pole	
202	239	BUDYNEK GOSPODARCZY	SZTUM-ZAJEZIERZE	Sztum - Zajezierze	7	27	Zajezierze	
203	240	DOM MIESZKALNY (KOLEJOWY)	SZTUM-ZAJEZIERZE	Sztum - Zajezierze	39	168	Zajezierze	
204	241	STODOŁA	SZTUM-ZAJEZIERZE	Sztum - Zajezierze	29	127	Zajezierze	
205	242	STODOŁA	SZTUM-ZAJEZIERZE	Sztum - Zajezierze	29	127	Zajezierze	
206	243	DOM MIESZKALNY	SZTUM-SZTUMSKIE POLE	Polanka	5	166	Sztumskie Pole	
207	244	DOM MIESZKALNY	ZAJEZIERZE	Zajezierze	36/37	203/1	Zajezierze	
208	245	OBORA I STODOŁA	ZAJEZIERZE	Zajezierze	35/37	193/1, 201/1	Zajezierze	
209	246	OBORA	ZAJEZIERZE	Zajezierze	35/37	202/1, 203/2	Zajezierze	
210	247	PARK PRZY DWORKU ŻEROMSKIEGO	SZTUM-ZAJEZIERZE	Zajezierze	38	6/1, 8/1	Obręb 3-Sztum	
211	248	DWOREK ŻEROMSKIEGO	SZTUM-ZAJEZIERZE	Zajezierze	38	6/1, 8/1	Obręb 3-Sztum	
212	249	TRANSFORMATOR	NOWA	Nowa Wieś		69/12	Nowa Wieś	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

			WIEŚ					
213	250	DOM MIESZKALNY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	39	488	Nowa Wieś	
214	251	BUDYNEK GOSPODARCZY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	40	347/6	Nowa Wieś	
215	252	DOM MIESZKALNY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	40	347/6	Nowa Wieś	
216	254	DOM MIESZKALNY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	37	74	Nowa Wieś	
217	255	DOM MIESZKALNY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	50	328	Nowa Wieś	
218	259	DOM MIESZKALNY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	93	317	Nowa Wieś	
219	260	BUDYNEK GOSPODARCZY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	93	317	Nowa Wieś	
220	261	DOM MIESZKALNY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	85	201/6	Nowa Wieś	
221	264	DOM MIESZKALNY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	90	249/2	Nowa Wieś	
222	266	OBORA	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	59	286	Nowa Wieś	
223	267	DOM MIESZKALNY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	59	286	Nowa Wieś	
224	268	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	59	143	Nowa Wieś	
225	272	DOM MIESZKALNY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	52	297	Nowa Wieś	
226	273	POCZTA, ob. dom mieszkalny i gospodarczy	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	47	300	Nowa Wieś	
227	275	DOM MIESZKALNY	N O W A WIEŚ	Nowa Wieś	41	303	Nowa Wieś	
228	276	DWÓR	G O R A J	Goraj	3	42/7	Koniecwałd	
229	277	PARK	G O R A J	Goraj	3	42/7	Koniecwałd	
230	278	BUDYNEK STAJNI przy dworku w Goraju	G O R A J	Goraj	3	42/7	Koniecwałd	
231	279	BUDYNEK GOSPODARCZY	P I E T R Z W A Ł D	Pietrzwałd	11	120	Pietrzwałd	
232	280	DOM MIESZKALNY nieużytkowany	P I E T R Z W A Ł D	Pietrzwałd	11	120	Pietrzwałd	
233	281	SPICHLERZ ZE STAJNIĄ w zespole folwarcznym	P I E T R Z W A Ł D	Pietrzwałd	36	154	Pietrzwałd	
234	282	DOM- CZWORAK w zespole folwarcznym	P I E T R Z W A Ł D	Pietrzwałd	42	165/1	Pietrzwałd	
235	284	DOM MIESZKALNY	P I E T R Z W A Ł D	Pietrzwałd	10	19/8	Pietrzwałd	
236	287	BUDYNEK GOSPODARCZY	P I E T R Z W A Ł D	Pietrzwałd	10	19/8	Pietrzwałd	
237	291	DOM MIESZKALNY	P I E T R Z W A Ł D	Pietrzwałd	26	80/1	Pietrzwałd	
238	292	DOM MIESZKALNY	P I E T R Z W A Ł D	Pietrzwałd	24	83	Pietrzwałd	
239	293	KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. TRZECH KRÓLI I PRZENAJSWIĘTSZEJ TRÓJCY	P I E T R Z W A Ł D	Pietrzwałd	23	84	Pietrzwałd	
240	294	CMENTARZ- UKŁAD PRZESTRZENNY I NAGROBKI HISTORYCZNE	P I E T R Z W A Ł D	Pietrzwałd	23	84	Pietrzwałd	
241	300	DOM- DWOJAK w zespole folwarcznym	P I E T R Z W A Ł D	Pietrzwałd	38	162/1	Pietrzwałd	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

242	305	SZKOŁA (dawny DOM MIESZKALNY)	PIETRZWAŁD	Pietrzwałd	21	97	Pietrzwałd	
243	307	DWÓR Z PARKIEM	BARLEWICE	Barlevice	14	29/1, 29/3, 30, 34/4, 100/2, 32/1, 32/2, 34/3, 32/3, 31, 33/1, 33/2	Barlevice	
244	308	SPICHLERZ w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	CZERNIN	Akacyjowa	21	109/164	Barlevice	
245	309	OWCZARNIA w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	CZERNIN	Akacyjowa	6	109/164	Barlevice	
246	310	CMENTARZ PRZYDWORSKI	CZERNIN			109/164	Barlevice	
247	312	SPICHLERZ w zespole folwarcznym	BARLEWICZKI	Barlewiczki	6,7	91/75	Barlevice	
248	314	CMENTARZ WIEJSKI	SZPITALNA WIEŚ			178/18	Barlevice	
249	315	OGRÓD O CHARAKTERZE PARKOWYM	SZPITALNA WIEŚ	Szpitalna Wieś	1	178/15	Barlevice	
250	316	DOM MIESZKALNY I BUDYNEK GOSPODARCZY	BARLEWICZKI	Pieniężnego	2	196	Sztumska Wieś	
251	318	DOM MIESZKALNY	CZERNIN	Donimirskich	11	125/193	Barlevice	
252	319	BUDYNEK GOSPODARCZY	CZERNIN	Donimirskich	11	125/193	Barlevice	
253	320	DOM MIESZKALNY	CZERNIN	Akacyjowa	4 / 1	125/144	Barlevice	
254	321	OBORA PRZYDWORSKA	CZERNIN	Akacyjowa	21	109/164	Barlevice	
255	322	DWÓR	CZERNIN	Akacyjowa	6	109/164	Barlevice	
256	323	PARK PRZYDWORSKI	CZERNIN	Akajowa	6	109/164	Barlevice	
257	324	TRANSFORMATOR w układzie przestrzennym d. folwarku	GÓRKI	Górki		148/77	Barlevice	
258	325	DWÓR I PARK DWORSKI	RAMZY MAŁE	Ramzy Małe	1	384/26, 384/1, 384/2, 384/3, 384/9, 384/4, 384/5, 384/6, 384/7, 384/8, 384/24, 384/29, 384/30	Postolin	
259	327	KAPLICZKA	RAMZY MAŁE			384/26	Postolin	
260	328	OBORA PRZYDWORSKA	RAMZY MAŁE	Ramzy Małe	1	384/30	Postolin	
261	329	KAPLICZKA (FIGURA CHRYSYUSA)	RAMZY MAŁE			384/9	Postolin	
262	330	STACJA UNASIENNIANIA ZWIERZĄT - OBORA	CZERNIN	Sadowa	13	132	Barlevice	
263	331	STACJA UNASIENNIANIA ZWIERZĄT - BUDYNEK	CZERNIN	Sadowa	13	132	Barlevice	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

		ADMINISTRACYJNY Z OBORĄ						
264	335	DOM MIESZKALNY	P A R O W Y	Parowy	20	49/1	Nowa Wieś	
265	336	DOM MIESZKALNY	P A R O W Y	Parowy	19	46/3	Nowa Wieś	
266	338	DOM MIESZKALNY	P A R O W Y	Parowy	14	17	Nowa Wieś	
267	339	DOM MIESZKALNY KOLEJOWY	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	58	399/1	Sztumska Wieś	
268	340	GARAŻ OCHOTNICZEJ STRAŻY POŻARNEJ	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	39a	263	Sztumska Wieś	
269	341	KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO WRAZ Z DZIAŁKĄ ORAZ PAMIĄTKOWYM GŁAZEM ZWIĄZANYM Z ROZEJMEM POLSKO- SZWEDZKIM W SZTUMSKIEJ WSI	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	38a	264	Sztumska Wieś	
270	342	TRANSFORMATOR	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś		224	Sztumska Wieś	
271	343	DOM MIESZKALNY/ BUDYNEK GOSPODARCZY	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	39	269	Sztumska Wieś	
272	344	BUDYNEK GOSPODARCZY	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	39	220/1	Sztumska Wieś	
273	346	BUDYNEK SZKOŁY	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	40	262	Sztumska Wieś	
274	347	BUDYNEK GOSPODARCZY D. SZKOŁY	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	40	262	Sztumska Wieś	
275	349	CMENTARZ	S Z T U M S K A WIEŚ			260	Sztumska Wieś	
276	350	DWÓR WRAZ Z NASADZENIAMI ZIELENI PRZYDOMOWEJ	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	208	365	Sztumska Wieś	
277	351	PARK DWORSKI	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	208	365	Sztumska Wieś	
278	352	STAJNIA w zespole folwarcznym	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	208	367	Sztumska Wieś	
279	353	TRANSFORMATOR	S Z T U M S K A WIEŚ			331/2	Sztumska Wieś	
280	354	DOM MIESZKALNY	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	55	242	Sztumska Wieś	
281	355	DOM MIESZKALNY	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	56	287, 289	Sztumska Wieś	
282	356	ZESPÓŁ ZAMKOWY W SZTUMIE ZŁOŻONY Z OBIEKTÓW Z CZASU BUDOWY ZAMKU ŚREDNIOWIECZNEGO: 1.mury obronne, 2.brama wjazdowa z mostem, 3.skrzydło południowe, 4.pd część skrzydła wschodniego, 5.wieża więzienna, 6.relikt pn- wsch wieży czworobocznej, 7.studnia zamkowa na dziedzińcu oraz obiektów z czasu rozbudowy w XIX w.: 8.pn część skrzydła wsch, 9.budynek sądu i prokuratury, 10.willa wraz z terenem/ działkami o numerach ewidencyjnych	S Z T U M	Galla Anonima	14, 16 i 18	619/1, 619/3, 619/4, 619/6, 575/1, 614/1, 629/4, 626, 624/7, 622/3, 621/11, 625, 620/3, 627/4, 628/3	Obręb 2- Sztum	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

		614/1, 619/4, 620/3, 621/11, 622/3, 624/7, 625, 626, 627/4, 628/3, 629/4						
283	357	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Polna	2	53/3	Obręb 4-Sztum	
284	358	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Polna	5	46	Obręb 4-Sztum	
285	359	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Żeromskiego	11	65/2	Obręb 4-Sztum	
286	360	TRANSFORMATOR	SZTUM	Kościuszki		30	Obręb 4-Sztum	
287	361	SPICHLERZ, ob. sklep rowerowy	SZTUM	Kochanowskiego	1	485/1	Obręb 2-Sztum	
288	362	MAGAZYN	SZTUM	Kościuszki		25/5	Obręb 4-Sztum	
289	363	KAMIENICA, dom mieszkalny	SZTUM	Reja	10	403/3	Obręb 2-Sztum	
290	364	DWORZEC, ob. dom mieszkalny kolejowy	SZTUM	Kościuszki	5	25/6	Obręb 4-Sztum	
291	365	DWORZEC, ob. dom mieszkalny kolejowy	SZTUM	Kościuszki	3	25/6	Obręb 4-Sztum	
292	366	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Reja	37	415/2	Obręb 2-Sztum	
293	367	BUDYNEK STAROSTWA POWIATOWEGO W SZTUMIE	SZTUM	Mickiewicza	31	506	Obręb 2-Sztum	
294	368	KAMIENICA, dom mieszkalny	SZTUM	Nowowiejskiego	14 I	298	Obręb 2-Sztum	
295	369	WILLA, dom mieszkalny	SZTUM	Nowowiejskiego	14 M	292, 293	Obręb 2-Sztum	
296	370	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Plac Wolności	23	557/1	Obręb 2-Sztum	
297	371	KAMIENICA, dom mieszkalny z lokalem usługowym	SZTUM	Plac Wolności	26	561/1	Obręb 2-Sztum	
298	372	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Reja	8	403/16	Obręb 2-Sztum	
299	373	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Reja	29	418	Obręb 2-Sztum	
300	374	MURY MIEJSKIE	SZTUM	ul. Osińskiego i fragment przy ulicy Młyńskiej,		607	Obręb 2-Sztum	
301	376	DOM MIESZKALNY z usługami	SZTUM	Reja	17	437/1	Obręb 2-Sztum	
302	377	BUDYNEK SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 2	SZTUM	Reja	15	440/1	Obręb 2-Sztum	
303	378	KINO "POWIŚLE"	SZTUM	Reja	13	443/1	Obręb 2-Sztum	
304	379	KAPLICZKA	SZTUM	Reja		409/2	Obręb 2-Sztum	
305	380	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Sienkiewicza	3	407	Obręb 2-	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

							Sztum	
306	381	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Reja	6 A	406/3	Obręb 2-Sztum	
307	382	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Reja	6	406/13	Obręb 2-Sztum	
308	383	WOJEWÓDZKI ZESPÓŁ SZKÓŁ POLICEALNYCH	SZTUM	Reja	8	403/16	Obręb 2-Sztum	
309	386	KOSZARY, ob. budynek szpitalny	SZTUM	Reja	12	403/16	Obręb 2-Sztum	
310	387	KOSZARY, ob. budynek szpitalny	SZTUM	Reja	12	403/16	Obręb 2-Sztum	
311	388	KOSZARY, ob. budynek szpitalny	SZTUM	Reja	12	403/16	Obręb 2-Sztum	
312	389	KOSZARY, ob. budynek szpitalny, szkoła podstawowa	SZTUM	Reja	12	403/16	Obręb 2-Sztum	
313	390	BUDYNEK KOMISARIATU POLICJI	SZTUM	Sienkiewicza	7	404	Obręb 2-Sztum	
314	391	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Sienkiewicza	5	406/7	Obręb 2-Sztum	
315	392	DOM MIESZKALNY, ob. dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Sienkiewicza	10	339	Obręb 2-Sztum	
316	393	DOM MIESZKALNY z usługami	SZTUM	Sienkiewicza	8	344	Obręb 2-Sztum	
317	394	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Sienkiewicza	4	351	Obręb 2-Sztum	
318	395	BUDYNEK PRZYCHODNI NFZ	SZTUM	Sienkiewicza	8	403/16	Obręb 2-Sztum	
319	399	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Sienkiewicza	15	42/5	Obręb 4-Sztum	
320	416	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Reja	1	453/3	Obręb 2-Sztum	
321	417	DOM MIESZKALNY z usługami	SZTUM	Mickiewicza	54	359/2	Obręb 2-Sztum	
322	419	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Mickiewicza	42	466	Obręb 2-Sztum	
323	420	DOM MIESZKALNY z usługami	SZTUM	Mickiewicza	42 A	465/1	Obręb 2-Sztum	
324	421	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Mickiewicza	33	505/10	Obręb 2-Sztum	
325	422	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Mickiewicza	40	469	Obręb 2-Sztum	
326	424	BUDYNEK POCZTY POLSKIEJ	SZTUM	Mickiewicza	27	507/2	Obręb 2-Sztum	
327	425	WILLA, ob. biblioteka publiczna oraz obwodowa komisja wyborcza nr 8 w Sztumie	SZTUM	Mickiewicza	23	522/3	Obręb 2-Sztum	
328	426	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Chełmińska	13	478/1	Obręb 2-Sztum	
329	427	BUDYNEK SĄDU	SZTUM	Mickiewicza	17	536	Obręb 2-Sztum	
330	428	KAMIENICA, dom mieszkalny	SZTUM	Mickiewicza	26	485/20	Obręb 2-Sztum	
331	429	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Mickiewicza	24	485/21	Obręb 2-Sztum	
332	430	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Mickiewicza	22	486	Obręb 2-Sztum	
333	431	OFICyna, budynek usługowy	SZTUM	Mickiewicza	20	488/5	Obręb 2-Sztum	
334	432	KAMIENICA, dom mieszkalny	SZTUM	Mickiewicza	20	488/5	Obręb 2-	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

		z usługami					Sztum	
335	434	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Kochanowskiego	3	485/5	Obręb 2-Sztum	
336	435	CMENTARZ WRAZ Z OGRODZENIEM; KAPLICA; ZACHOWANYMI NAGROBKAMI I UKŁADEM ZIELENI WYSOKIEJ	S Z T U M	Kochanowskiego		483	Obręb 2-Sztum	
337	436	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Kochanowskiego	8	490	Obręb 2-Sztum	
338	437	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Kochanowskiego	6	491	Obręb 2-Sztum	
339	438	DOM MIESZKALNY niezamieszkały, ob. pawilon handlowo- usługowy	S Z T U M	Mickiewicza	16	544/7	Obręb 2-Sztum	
340	439	TRANSFORMATOR	S Z T U M	Mickiewicza		545	Obręb 2-Sztum	
341	440	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Lipowa	6	391	Obręb 2-Sztum	
342	442	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Lipowa	8	390	Obręb 2-Sztum	
343	443	WILLA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 D	311	Obręb 2-Sztum	
344	444	WILLA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 A	302	Obręb 2-Sztum	
345	445	WILLA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 B	307	Obręb 2-Sztum	
346	446	WILLA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 C	309	Obręb 2-Sztum	
347	447	WILLA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 E	301	Obręb 2-Sztum	
348	448	WILLA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 F	300	Obręb 2-Sztum	
349	449	KAMIENICA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 G	299	Obręb 2-Sztum	
350	450	ZAKŁAD KARNY	S Z T U M	Nowowiejskiego	14	279/127	Obręb 2-Sztum	
351	451	KAMIENICA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 H	297	Obręb 2-Sztum	
352	452	WILLA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 N	291	Obręb 2-Sztum	
353	453	WILLA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 O	289	Obręb 2-Sztum	
354	457	WILLA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 L	295, 294	Obręb 2-Sztum	
355	458	WILLA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 K	296	Obręb 2-Sztum	
356	459	KAMIENICA, dom mieszkalny	S Z T U M	Nowowiejskiego	14 J	279/41	Obręb 2-Sztum	
357	460	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Nowowiejskiego	17	378	Obręb 2-Sztum	
358	461	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Nowowiejskiego	19	381	Obręb 2-Sztum	
359	462	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Nowowiejskiego	23	384	Obręb 2-Sztum	
360	463	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Chełmińska	1	392	Obręb 2-Sztum	
361	464	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Chełmińska	5	394	Obręb 2-Sztum	
362	465	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Chełmińska	4	473	Obręb 2-Sztum	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

363	466	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Mickiewicza	32	464/28	Obręb 2-Sztum	
364	467	KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. WSPOMOŻENIA WIERNYCH	SZTUM	Plac Wolności		602	Obręb 2-Sztum	
365	468	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Jagiełły	6	621/3	Obręb 2-Sztum	
366	469	PIEKARNIA	SZTUM	Jagiełły	4	621/10	Obręb 2-Sztum	
367	471	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Galla Anonima	7	624/1	Obręb 2-Sztum	
368	472	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. ANNY	SZTUM	Związku Jaszczurczego	5	618	Obręb 2-Sztum	
369	474	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Galla Anonima	12	617/1, 617/3	Obręb 2-Sztum	
370	475	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Galla Anonima	10	615/2	Obręb 2-Sztum	
371	476	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Galla Anonima	8	615/1	Obręb 2-Sztum	
372	477	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Galla Anonima	6	604/7	Obręb 2-Sztum	
373	478	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Galla Anonima	4	604/7	Obręb 2-Sztum	
374	479	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Galla Anonima	2	604/7	Obręb 2-Sztum	
375	480	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Galla Anonima	1	613/3	Obręb 2-Sztum	
376	481	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	SZTUM	Galla Anonima	3	613/4	Obręb 2-Sztum	
377	482	KAMIENICA, dom mieszkalny	SZTUM	Związku Jaszczurczego	2	604/7	Obręb 2-Sztum	
378	484	POMNIKI NAGROBNE RODZINY DONIMIRSKICH	SZTUM	Związku Jaszczurczego	5	611	Obręb 2-Sztum	
379	493	POMNIK NAGROBNY ANNY KIKUT	SZTUM			618	Obręb 2-Sztum	
380	495	POMNIK NAGROBNY RODZINY KANIGOWSKICH	SZTUM			618	Obręb 2-Sztum	
381	500	PLEBANIA KOŚCIOŁA P.W.ŚW. ANNY	SZTUM			611	Obręb 2-Sztum	
382	501	KAMIENICA	SZTUM	Jagiełły	22	124/3	Obręb 3-Sztum	
383	502	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Plebiscytowa	10	597/1	Obręb 2-Sztum	
384	503	KAMIENICA, dom mieszkalny	SZTUM	Plebiscytowa	12	597/1	Obręb 2-Sztum	
385	504	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Plebiscytowa	9	608	Obręb 2-Sztum	
386	505	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Jagiełły	55	109	Obręb 3-Sztum	
387	508	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Osińskiego	20	583	Obręb 2-Sztum	
388	509	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Osińskiego	16	582	Obręb 2-Sztum	
389	510	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Osińskiego	14	581/2	Obręb 2-Sztum	
390	511	DOM MIESZKALNY z usługami	SZTUM	Osińskiego	12	580/2	Obręb 2-Sztum	
391	512	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Osińskiego	3	591	Obręb 2-Sztum	
392	513	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Osińskiego	6	579	Obręb 2-Sztum	
393	514	DOM MIESZKALNY z	SZTUM	Młyńska	1	546/1	Obręb 2-	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

		usługami					Sztum	
394	515	DAWNY MŁYN, ob. funkcja usługowa	S Z T U M	Młyńska	14	546/8	Obręb 2-Sztum	
395	516	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Młyńska	3	548/1	Obręb 2-Sztum	
396	517	KAPLICA GROBOWA DONIMIRSKICH w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	C Z E R N I N	Akacyjowa	8	109/164	Barlevice	
397	518	STODOŁA w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	C Z E R N I N	Akacyjowa	21	109/164	Barlevice	
398	519	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Barczewskiego	3	39	Obręb 3-Sztum	
399	520	DOM MIESZKALNY z usługami	S Z T U M	Jagiełły	33	41	Obręb 3-Sztum	
400	521	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Jagiełły	37	102/3	Obręb 3-Sztum	
401	522	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Kwidzyńska	2	137/4	Obręb 3-Sztum	
402	523	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Kwidzyńska	3	153	Obręb 3-Sztum	
403	524	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Kwidzyńska	4	138/1	Obręb 3-Sztum	
404	525	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Jagiełły	51	117	Obręb 3-Sztum	
405	526	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Jagiełły	53	115	Obręb 3-Sztum	
406	530	KAPLICZKA	S Z T U M	Domańskiego		214/2	Obręb 3-Sztum	
407	531	CMENTARZ KATOLICKI	S Z T U M	Domańskiego		214/3	Obręb 3-Sztum	
408	533	DOM MIESZKALNY z usługami	S Z T U M	Jagiełły	24	125/4	Obręb 3-Sztum	
409	534	DOM MIESZKALNY Z OGRODEM	S Z T U M	Jagiełły	23	47	Obręb 3-Sztum	
410	535	DOM MIESZKALNY z usługami	S Z T U M	Jagiełły	26	133/2	Obręb 3-Sztum	
411	537	BUDYNEK GOSPODARCZY	S Z T U M	Jagiełły	19	50	Obręb 3-Sztum	
412	539	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Jagiełły	15	570/2	Obręb 2-Sztum	
413	543	KAMIENICA, dom mieszkalny z usługami	S Z T U M	Plac Wolności	19	589	Obręb 2-Sztum	
414	544	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Konieczpolskiego	9	225	Obręb 2-Sztum	
415	546	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Konieczpolskiego	5	223	Obręb 2-Sztum	
416	548	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Konieczpolskiego	2	237	Obręb 2-Sztum	
417	549	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Konieczpolskiego	4	238	Obręb 2-Sztum	
418	550	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Konieczpolskiego	6	239	Obręb 2-Sztum	
419	551	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Czarneckiego	9	232	Obręb 2-Sztum	
420	553	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Czarneckiego	8	273	Obręb 2-Sztum	
421	554	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Czarneckiego	6	274	Obręb 2-Sztum	
422	556	DOM MIESZKALNY	S Z T U M	Czarneckiego	4	275	Obręb 2-Sztum	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

423	557	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Czarneckiego	1	266	Obręb 2-Sztum	
424	558	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Czarneckiego	2	278	Obręb 2-Sztum	
425	561	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	9	183	Obręb 2-Sztum	
426	562	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	13	181	Obręb 2-Sztum	
427	563	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej	15	180	Obręb 2-Sztum	
428	564	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	19	177	Obręb 2-Sztum	
429	565	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	21	176	Obręb 2-Sztum	
430	567	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	25	174	Obręb 2-Sztum	
431	569	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	28	153/1	Obręb 2-Sztum	
432	570	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	26	154/2	Obręb 2-Sztum	
433	571	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	22	156	Obręb 2-Sztum	
434	572	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	4	167	Obręb 2-Sztum	
435	573	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	2	168	Obręb 2-Sztum	
436	574	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	3	186/2	Obręb 2-Sztum	
437	575	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	1	187	Obręb 2-Sztum	
438	576	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Paderewskiego	2	136	Obręb 2-Sztum	
439	577	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Paderewskiego	7	147/2	Obręb 2-Sztum	
440	578	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Paderewskiego	9	148	Obręb 2-Sztum	
441	579	DOM MIESZKALNY	KONIECWAŁD	Koniecwałd	105	251/29, 251/28	Koniecwałd	
442	580	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Paderewskiego	13	144	Obręb 2-Sztum	
443	581	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Paderewskiego	17	142	Obręb 2-Sztum	
444	582	BUDYNEK GOSPODARCZY	SZTUM	Paderewskiego	17	142	Obręb 2-Sztum	
445	583	ZESPÓŁ MŁYNA WODNEGO WRAZ Z TAMĄ I KANAŁEM MŁYŃSKIM	KONIECWAŁD			259, 185, 146/1, 174/1, 117/1, 181, 182, 183	Koniecwałd	
446	584	Spichlerz	KONIECWAŁD	Koniecwałd	101	251/55, 251/42	Koniecwałd	
447	585	CMENTARZ EWANGELICKI	KONIECWAŁD			234/3, 237	Koniecwałd	
448	586	DOM MIESZKALNY	KONIECWAŁD	Koniecwałd	104	251/31	Koniecwałd	
449	587	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Kalkszteina	21	113	Obręb 2-Sztum	
450	588	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Kalkszteina	23	112	Obręb 2-Sztum	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

451	589	TRANSFORMATOR	GOŚCISZEW O	Gościszewo	k. 4	158/1	Gościszewo	
452	590	GORZELNIA	GOŚCISZEW O	Gościszewo	116	189/1	Gościszewo	
453	591	DOM MIESZKALNY z usługami (sklep)	GOŚCISZEW O	Gościszewo	80	146/4, 146/6	Gościszewo	
454	592	POCZTA, ob. dom mieszkalny	GOŚCISZEW O	Gościszewo	81	148/1	Gościszewo	
455	593	DOM MIESZKALNY	GOŚCISZEW O	Gościszewo	7	165/5	Gościszewo	
456	594	BUDYNEK GOSPODARCZY	GOŚCISZEW O	Gościszewo	7	165/5	Gościszewo	
457	595	DOM MIESZKALNY	GOŚCISZEW O	Gościszewo	9	166/5	Gościszewo	
458	596	CEGIELNIA	WĘGRY	Węgry	10	320/4	Gościszewo	
459	598	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	34	300	Postolin	
460	599	BUDYNEK GOSPODARCZY	POSTOLI N	Postolin	34	300	Postolin	
461	600	DOM MIESZKALNY	POSTOLI N	Postolin	16	110	Postolin	
462	602	BUDYNEK SZKOŁY	POSTOLI N	Postolin	14	120/1	Postolin	
463	603	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	POSTOLI N			70	Postolin	
464	604	DOM MIESZKALNY z usługami	POSTOLI N	Postolin	106	58/2	Postolin	
465	605	BUDYNEK GOSPODARCZY	POSTOLI N	Postolin	106	58/2	Postolin	
466	606	DOM MIESZKALNY	NOWA WIEŚ	Nowa Wieś	6	151	Nowa Wieś	
467	607	DOM MIESZKALNY	NOWA WIEŚ	Nowa Wieś	5	152	Nowa Wieś	
468	608	DOM MIESZKALNY	NOWA WIEŚ	Nowa Wieś	4	153	Nowa Wieś	
469	609	DOM MIESZKALNY	NOWA WIEŚ	Nowa Wieś	3	154	Nowa Wieś	
470	610	BUDYNEK GOSPODARCZY	NOWA WIEŚ	Nowa Wieś	3	154	Nowa Wieś	
471	611	SŁUPKI GRANICZNE na granicy Wolnego Miasta Gdańska	WĘGRY			2, 18, 345, 315/1, 315/2, 315/3, 315/4, 315/5, 315/6	Gościszewo	
472	613	BUDYNEK SZKOŁY	NOWA WIEŚ	Nowa Wieś	60	496	Nowa Wieś	
473	614	BUDYNEK SZKOŁY	NOWA WIEŚ	Nowa Wieś	60	285	Nowa Wieś	
474	615	PRZYSZKOLNY BUDYNEK GOSPODARCZY	NOWA WIEŚ	Nowa Wieś	60	496	Nowa Wieś	
475	616	PLEBANIA, ob. dom mieszkalny	SZTUMSK A WIEŚ	Sztumska Wieś	38	267/4	Sztumska Wieś	
476	617	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Baczyńskiego	2	538	Obręb 2-Sztum	
477	618	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Baczyńskiego	4	539/1	Obręb 2-Sztum	
478	619	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Baczyńskiego	6	539/3	Obręb 2-Sztum	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

479	620	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Baczyńskiego	8	539/4	Obręb 2-Sztum	
480	621	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Baczyńskiego	12	542/9	Obręb 2-Sztum	
481	1001	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIEKŁO			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
482	1002	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIEKŁO			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
483	1003	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIEKŁO			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
484	1004	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIEKŁO			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
485	1005	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIEKŁO			159	Piekło	
486	1006	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIEKŁO			138, 139, 140	Piekło	
487	1007	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIEKŁO			127/1	Piekło	
488	1008	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIEKŁO			359/2	Piekło	
489	1009	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			2	Barlevice	
490	1010	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			86/25, 282/1, 282/2, 282/4, 81/1	Barlevice	
491	1011	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			286	Barlevice	
492	1013	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			37	Barlevice	
493	1014	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			34/1	Barlevice	
494	1015	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			285	Barlevice	
495	1016	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			285	Barlevice	
496	1017	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			40, 6/2	Barlevice, Pietrzwałd	
497	1018	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
498	1019	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
499	1020	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

500	1021	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
501	1022	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
502	1023	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
503	1024	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
504	1025	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BARLEWICE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
505	1026	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
506	1027	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			121	Biała Góra	
507	1028	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			184, 185, 294	Biała Góra	
508	1029	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
509	1030	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
510	1031	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
511	1032	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
512	1033	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
513	1034	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
514	1035	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			187	Biała Góra	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

515	1036	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			1	Biała Góra	
516	1037	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
517	1038	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			210/5	Biała Góra	
518	1039	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	CYGUSY			273/1	Cygusy	
519	1040	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	CYGUSY			10/7	Cygusy	
520	1041	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	CZERNIN			170/18	Barlevice	
521	1042	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	CZERNIN			121/2	Barlevice	
522	1043	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	CZERNIN			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
523	1044	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GORAJ			246/2, 41/3	Gościszewo, Konieczwałd	
524	1045	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GORAJ			227	Gościszewo	
525	1046	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GORAJ			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
526	1047	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			330	Gościszewo	
527	1048	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			142	Gościszewo	
528	1049	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
529	1050	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			317/43	Gościszewo	
530	1052	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			317/43	Gościszewo	
531	1053	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			20, 21/2	Gościszewo	
532	1054	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			22	Gościszewo	
533	1055	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			17/1	Gościszewo	
534	1056	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			21/2	Gościszewo	
535	1057	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
536	1058	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
537	1059	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak	-	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

						lokalizacji		
538	1060	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
539	1061	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
540	1062	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			70/9	Gościszewo	
541	1063	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			63/1	Gościszewo	
542	1064	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			378	Gościszewo	
543	1065	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			59/5	Gościszewo	
544	1066	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			328, 329, 330	Gościszewo	
545	1067	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			31/26	Gościszewo	
546	1068	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			24/3	Gościszewo	
547	1069	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			290/4	Gościszewo	
548	1070	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			197/1	Gościszewo	
549	1071	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			270/7	Gościszewo	
550	1072	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			355	Gościszewo	
551	1073	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			174/1, 176/3	Gościszewo	
552	1074	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			368/2	Gościszewo	
553	1075	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			368/2	Gościszewo	
554	1076	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			274/1	Gościszewo	
555	1077	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			279/4	Gościszewo	
556	1078	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			162/10	Gościszewo	
557	1079	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			154/8	Gościszewo	
558	1080	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			134/1, 131/5	Gościszewo	
559	1081	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			28	Gościszewo	
560	1082	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			100/2	Gościszewo	
561	1083	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			89/4	Gościszewo	
562	1084	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			362	Gościszewo	
563	1085	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			272/6	Gościszewo	
564	1086	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			77/14	Gościszewo	
565	1087	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			332/23	Gościszewo	
566	1088	STANOWISKO	GOŚCISZ			332/23	Gościszewo	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

		ARCHEOLOGICZNE	EWO					
567	1089	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			317/43	Gościszewo	
568	1090	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			264/2	Gościszewo	
569	1091	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			330	Gościszewo	
570	1092	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
571	1093	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
572	1094	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
573	1095	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
574	1096	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			14	Gościszewo	
575	1097	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
576	1098	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
577	1099	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			17/3, 15/4, 15/8	Gościszewo	
578	1100	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			27	Gościszewo	
579	1101	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
580	1102	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
581	1103	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	Postolin	
582	1104	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			11	Gościszewo	
583	1105	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			65/1	Gościszewo	
584	1106	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			228	Gościszewo	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

585	1107	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
586	1108	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
587	1109	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			14	Gościszewo	
588	1110	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			48	Gościszewo	
589	1111	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			40/1, 41/2, 39/2, 39/1	Gościszewo	
590	1112	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GRONAJN Y			151	Gronajny	
591	1113	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GRONAJN Y			164/2	Gronajny	
592	1114	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GRONAJN Y			94, 203	Gronajny	
593	1115	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GRONAJN Y			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
594	1116	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GRONAJN Y			199/2	Gronajny	
595	1117	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GRONAJN Y			199/6, 199/7, 199/5	Gronajny	
596	1118	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KOŚLINK A			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
597	1119	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KOŚLINK A			14, 6	Koślinka	
598	1120	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KOŚLINK A			143	Koślinka	
599	1121	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
600	1122	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			334/1	Gościszewo	
601	1123	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			278/7	Koniecwałd	
602	1124	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			278/7	Koniecwałd	
603	1125	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			278/7	Koniecwałd	
604	1126	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			116/11	Koniecwałd	
605	1127	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			194	Koniecwałd	
606	1128	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			199/14	Koniecwałd	
607	1129	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			200/10	Koniecwałd	
608	1130	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			212/1, 212/6, 204/1, 214/8,	Koniecwałd	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

						214/9		
609	1131	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			214/26	Koniecwałd	
610	1132	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			51/1	Uśnice	
611	1133	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
612	1134	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			234/3, 247	Koniecwałd	
613	1135	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			192/14, 192/7,	Koniecwałd	
614	1136	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE-P OLANKA			51/1	Uśnice	
615	1137	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			8	Koniecwałd	
616	1138	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECW AŁD			8	Koniecwałd	
617	1139	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	NOWA WIEŚ			184/14	Nowa Wieś	
618	1140	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	NOWA WIEŚ			184/4; 184/14	Nowa Wieś	
619	1141	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	NOWA WIEŚ- NOWINY			180/1	Nowa Wieś	
620	1142	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	NOWA WIEŚ			229; 232; 233	Nowa Wieś	
621	1143	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	NOWA WIEŚ			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
622	1144	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	NOWA WIEŚ			184/14	Nowa Wieś	
623	1145	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	NOWA WIEŚ			393/1	Nowa Wieś	
624	1146	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	NOWA WIEŚ			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
625	1147	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	OSTRÓW BROZIE			252, 125/2	Zajezerze	
626	1148	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	OSTRÓW BROZIE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
627	1149	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	OSTRÓW BROZIE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
628	1155	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PAROWY			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
629	1156	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PAROWY			398	Nowa Wieś	
630	1157	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PAROWY			39/6	Nowa Wieś	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

631	1158	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POLASZKI			175/2	Postolin	
632	1159	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POLASZKI			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
633	1160	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POLASZKI			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
634	1161	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POLASZKI			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
635	1162	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POLASZKI			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
636	1163	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POLASZKI			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
637	1164	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POSTOLIN			85/3	Postolin	
638	1165	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POSTOLIN			64	Postolin	
639	1166	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POSTOLIN			136	Postolin	
640	1167	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POSTOLIN			144	Postolin	
641	1168	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POSTOLIN			182	Postolin	
642	1169	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POSTOLIN			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
643	1170	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POSTOLIN			135; 127; 128; 129; 132; 134/4; 134/1; 134/5; 133; 121/4; 122; 123; 124/2; 125	Postolin	
644	1171	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POSTOLIN			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
645	1172	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	POSTOLIN			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	
646	1173	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	RAMZY WIELKIE			stanowisko archiwalne, brak lokalizacji	-	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

647	1174	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	RAMZY WIELKIE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
648	1175	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	RAMZY WIELKIE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
649	1176	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZPITALNA WIEŚ			170/20	Barlevice	
650	1177	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZPITALNA WIEŚ			178/18	Barlevice	
651	1178	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	Sztumskie Pole	
652	1179	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKIE POLE			421; 420; 419; 434; 422; 423; 424; 425; 426; 427; 428; 429; 430; 431; 432; 433; 435;	Sztumskie Pole	
653	1180	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKIE POLE			438, 409, 404, 405, 406, 407, 417, 421, 420, 419, 434, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428,, 429, 430, 431, 432, 433, 435/1, 435/2, 435/3, 435/4, 435/5	Sztumskie Pole	
654	1181	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			##### ###	Sztum Obręb 2	
655	1182	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
656	1183	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
657	1184	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			39	Sztum Obręb 4	
658	1185	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			23/3	Zajezerze	
659	1186	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			68/2	Sztym Obręb 4	
660	1187	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			221/8, 221/15, 221/4	Zajezerze	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

661	1189	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
662	1190	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			237/12	Sztum Obręb 1	
663	1191	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			279/2	Sztum Obręb 1	
664	1192	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			176/6	Sztum Obręb 3	
665	1193	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			243/10	Sztum Obręb 1	
666	1194	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			258/1 lub 247	Sztum Obręb 2	
667	1195	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKA WIEŚ			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
668	1196	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKA WIEŚ			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
669	1197	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKA WIEŚ			225, 226/2, 210	Sztumska Wieś	
670	1198	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKA WIEŚ			210, 228/5, 230/1, 230/2, 231, 323, 236/1, 236/2	Sztumska Wieś	
671	1199	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKA WIEŚ			158/2, 160/9	Sztumska Wieś	
672	1200	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKA WIEŚ			267/3, 269	Sztumska Wieś	
673	1201	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKA WIEŚ			269	Sztumska Wieś	
674	1202	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKA WIEŚ			233	Sztumska Wieś	
675	1203	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKA WIEŚ			220/2	Sztumska Wieś	
676	1204	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKA WIEŚ			99	Sztumska Wieś	
677	1205	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKA WIEŚ			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
678	1206	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			181, 4/12	Uśnice	
679	1207	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			145, 3/1	Gościszewo, Uśnice	
680	1208	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			4/10	Uśnice	
681	1209	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			4/10	Uśnice	
682	1210	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			371	Uśnice	
683	1211	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE - ŻYDZIA GÓRA			435/1	Uśnice	
684	1212	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			32/5	Uśnice	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

685	1213	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			295, 296, 297, 298, 299	Uśnice	
686	1214	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			296	Uśnice	
687	1215	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			289	Uśnice	
688	1216	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			274	Uśnice	
689	1217	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			259	Uśnice	
690	1218	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			237	Uśnice	
691	1219	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			17/6	Uśnice	
692	1220	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			132	Uśnice	
693	1221	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE - P ARPARY			4/10	Uśnice	
694	1222	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE - P ARPARY			104	Uśnice	
695	1223	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE			30; 485; 451/1	Uśnice	
696	1224	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/33, 1/1	Gościszewo	
697	1225	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/33	Gościszewo	
698	1226	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			1/1	Gościszewo	
699	1227	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/33, 2	Gościszewo	
700	1228	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/35	Gościszewo	
701	1229	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/29	Gościszewo	
702	1230	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/35	Gościszewo	
703	1231	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/29, 317/30, 319/2, 320/16,	Gościszewo	
704	1232	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/26	Gościszewo	
705	1233	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/26	Gościszewo	
706	1234	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/15, 2	Gościszewo	
707	1235	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/15	Gościszewo	
708	1236	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/15	Gościszewo	
709	1237	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
710	1238	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/29	Gościszewo	
711	1239	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/15	Gościszewo	
712	1240	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			2	Gościszewo	
713	1241	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/26	Gościszewo	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

714	1242	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/27	Gościszewo	
715	1243	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			315/1	Gościszewo	
716	1244	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/28	Gościszewo	
717	1245	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/28	Gościszewo	
718	1246	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			322/10	Gościszewo	
719	1247	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			322/11	Gościszewo	
720	1248	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
721	1249	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/26, 317/27, 2	Gościszewo	
722	1250	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/34	Gościszewo	
723	1251	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			317/30, 317/31, 317/35	Gościszewo	
724	1254	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
725	1255	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
726	1256	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			9, 5, 10/1, 10/7, 10/4, 8/7, 8/8, 8/5	Zajezerze	
727	1257	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			122/2; 123/29; 123/30;	Zajezerze	
728	1258	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			119/3	Zajezerze	
729	1259	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			11, 12	Sztum Obręb 3	
730	1260	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			4	Sztum Obręb 3	
731	1261	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			167	Zajezerze	
732	1262	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			158	Zajezerze	
733	1263	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
734	1264	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
735	1265	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GRZĘPA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

736	1266	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GRZĘPA			166	Konieczwałd	
737	1267	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE-POLANKA			52/6	Uśnice	
738	1268	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE-POLANKA			33/2	Uśnice	
739	1269	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE-POLANKA			498	Uśnice	
740	1270	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE-POLANKA			10/3; 9/2; 9/1; 9/3; 10/4; 10/2	Gościszewo, Uśnice	
741	1271	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KĘPINA			41/1	Kępina	
742	1272	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIETRZWAŁD			19/9	Pietrzwałd	
743	1273	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIETRZWAŁD			41	Pietrzwałd	
744	1274	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIETRZWAŁD			75/1, 70, 86/3, 86/4	Pietrzwałd	
745	1275	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIETRZWAŁD			6/1	Pietrzwałd	
746	1276	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			311,310, 309, 273, 272, 319/1	Sztum Obręb 3	
747	1277	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	LIPKA			97/4	Zajezerze	
748	1280	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKIE POLE			215/6	Konieczwałd	
749	1281	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECWALD			215/1	Konieczwałd	
750	1282	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUM			13/3	Sztum Obręb 4	
751	1283	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKIE POLE			313/2	Sztumskie Pole	
752	1284	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKIE POLE			311/21	Sztumskie Pole	
753	1285	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKIE POLE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
754	1286	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKIE POLE			117	Sztumskie Pole	
755	1287	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKIE POLE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
756	1288	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	SZTUMSKIE POLE			88/3	Sztumskie Pole	
757	1289	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE-ARPARY			96/3, 96/4	Uśnice	
758	1290	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE-WITKI			3/1	Gościszewo	
759	1291	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE-WITKI			7/3	Gościszewo	
760	1292	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			5/1	Gościszewo	
761	1293	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	UŚNICE-ARPARY			stanowisk o archiwalne	-	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

						, brak lokalizacji		
762	1294	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			138/1	Biała Góra	
763	1295	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			138/1, 137/1	Biała Góra	
764	1296	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			138/1, 137/1	Biała Góra	
765	1297	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			137/1	Biała Góra	
766	1298	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			137/1	Biała Góra	
767	1299	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			137/1	Biała Góra	
768	1300	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			136/2	Biała Góra	
769	1301	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECWAŁD			211/16	Koniecwałd	
770	1302	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	LIPKA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
771	1303	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ZAJEZIERZE			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
772	1304	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			3/1	Gościszewo	
773	1305	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	WĘGRY			5/1	Gościszewo	
774	1306	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	NOWA WIEŚ			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
775	1307	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	KONIECWAŁD			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
776	1307	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	NOWA WIEŚ			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
777	1308	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PAROWY			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
778	1309	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PAROWY			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

779	1310	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
780	1311	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
781	1311	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
782	1312	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
783	1313	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
784	1314	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
785	1315	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
786	1316	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
787	1317	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	PIEKŁO			stanowisk o archiwalne , brak lokalizacji	-	
788	1318	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	GOŚCISZ EWO			308/3, 310	Gościszewo	
789	1319	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			468, 469	Biała Góra	
790	1320	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	BIAŁA GÓRA-WYGODA			468	Biała Góra	
791	2001	UKŁAD URBANISTYCZNY STAREGO MIASTA SZTUMU Z ZESPOŁEM ZAMKOWYM	SZTUM			W obrębie terenu 2001	Obręb 2-Sztum	
792	2002	TEREN D. FOLWARKU	BARLEWICE	Barlevice	14	72, 71/2, 74/1, 74/3, 74/4, 70, 75/6, 65, 66, 67, 68, 330, 69/1, 69/2,	Barlevice	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

						69/3, 69/4, 69/5, 69/6		
793	2003	TEREN D. FOLWARKU	BARLEWICZKI	Barlewiczyki	6,7	91/75	Barlevice	
794	2004	TEREN D. FOLWARKU	CYGUSY	Cygusy	1	10/8, 10/1, 10/7, 7, 11	Cygusy	
795	2005	TEREN D. FOLWARKU	CZERNIN	Akacyjowa	21	109/116, 109/43, 109/170	Barlevice	
796	2006	ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY	GORAJ	Goraj	3	42/7	Koniecwałd	
797	2007	ZESPÓŁ FOLWARCZNY (DOM, OBORA, OBORA-CHLEWNIA)	GOŚCISZEWÓ	Gościszewo	113	234/3, 234/1, 234/2, 353, 235/2, 235/3, 235/4, 236/4, 236/2, 236/3	Gościszewo	
798	2008	TEREN D. ZESPOŁU FOLWARCZNEGO	GÓRKI	Górki	1, 2, 8, 18	148/26, 148/28, 148/29, 148/31, 148/32, 148/25, 148/58, 148/16, 148/18, 148/23, 148/51, 148/52, 148/60, 148/9, 148/54, 148/53, 148/71, 148/48,	Barlevice	
799	2009	TEREN D. ZESPOŁU FOLWARCZNEGO	GRONAJNY	Gronajny	40	43/2, 43/6, 43/7, 44/2, 44/4, 44/5, 47/2, 47/3	Gronajny	
800	2010	TEREN D. ZESPOŁU FOLWARCZNEGO	KĘPINA	Kępina	3	61, 63/2, 63/3, 63/5, 63/7, 63/8, 88, 91, 92/2	Kępina	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

801	2011	TEREN D.ZESPOŁU FOLWARCZNEGO (dwór z podjazdem w zespole dworsko-parkowym; oficyna, spichlerz w zespole dworsko-parkowym; park w zespole dworsko-parkowym)	KONIECWAŁD	Koniecwałd	101	278/4, 278/1, 251/59, 251/43, 251/44, 251/45, 251/46, 251/47, 251/48, 251/49, 251/50, 251/42, 251/55, 251/54, 278/3, 251/24, 251/25, 251/26, 251/27, 251/28, 251/29, 251/30, 251/31, 251/32, 251/35, 251/36, 251/23, 251/21, 251/38, 251/39, 251/14, 251/15, 251/16, 251/17, 251/18, 251/10, 251/11, 251/12, 251/13, 251/22, 251/20, 251/1, 251/2, 251/3, 251/4, 251/5, 251/6, 251/7, 251/8, 251/9	Koniecwałd	
802	2012	TEREN D. ZESPOŁU FOLWARCZNEGO	KOŚLINKA			218/1	Koślinka	
803	2012	PARK w zespole dworsko-parkowym	MICHOROWO	Michorowo	7	10/9, 10/10, 10/11, 10/12, 10/14, 10/19	Michorowo	
804	2013	TEREN ZESPOŁU DWORSKO-PARKOWY Z FOLWARKIEM	MICHOROWO	Michorowo	7	13/1, 10/12, 10/13, 10/14, 10/15,	Michorowo	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

						13/13,		
805	2014	TEREN D. FOLWARKU	PIETRZWAŁD	Pietrzwałd	5	254/15, 256/16, 256/17, 256/18, 256/19, 256/20, 256/24, 256/25	Pietrzwałd	
806	2015	TEREN ZESPOŁU DWORSKO-PARKOWEGO Z FOLWARKIEM	POLASZKI	Polaszki	14	7/1, 7/2, 7/3, 7/4, 7/5, 7/6, 7/8, 7/9, 15, 13, 11, 30/1, 30/2, 30/3, 30/4, 30/5, 30/6, 30/7, 30/8, 30/30, 30/31, 30/9, 30/10, 30/11, 30/12, 30/13, 30/14, 30/15, 30/16, 30/17, 30/18, 30/19, 30/20, 30/21, 30/22, 30/23, 30/24, 30/25, 30/26, 30/27, 30/28, 30/29, 30/30, 14, 15, 16, 17, 18, 30/33, 30/35, 30/36	Polaszki	
807	2016	TEREN D. ZESPOŁU FOLWARCZNEGO	RAMZY MAŁE	Ramzy Małe	1	384/1, 384/2, 384/3, 384/4, 384/5, 384/6, 384/7, 384/8, 384/9, 384/10,	Postolin	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

						384/11, 384/12, 384/13, 384/14, 384/15, 384/17, 384/18, 384/19, 384/20, 384/21, 384/22, 384/24, 384/26, 384/29, 384/30, 384/27		
808	2017	TEREN D. ZESPOŁU DWORSKO-PARKOWEGO	R A M Z Y WIELKIE			349/2, 350/2, 353/2, 353/3, 353/4, 353/5, 370, 365/2	Postolin	
809	2018	TEREN D. ZESPOŁU FOLWARCZNEGO	S Z P I T A L N A WIEŚ	Szpitalna Wieś	1	178/5, 178/15, 178/7, 178/8, 178/9, 178/10, 178/11, 178/12,1 78/13, 178/14, 296	Barlevice	
810	2019	ZESPÓŁ FOLWARCZNY	S Z T U M S K A WIEŚ	Sztumska Wieś	Dz.331/5 - 207, Dz. 365 - 208, Dz.475 -7	331/2, 331/5, 358/6, 358/17, 365, 366, 367, 368, 369, 370/1, 370/2, 372, 475	Sztumska Wieś	
811	2020	TEREN ZESPOŁU DWORSKO- PARKOWEGO Z FOLWARKIEM	W Ę G R Y	Węgry	9	317/3, 317/4, 317/5, 317/6, 317/8, 317/9, 317/10, 317/11, 317/12, 317/18, 317/19, 317/20, 317/22, 317/23, 319/2, 322/12, 322/13, 322/14	Gościszewo	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

812	2021	ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY Z FOLWARKIEM I WSIA	S Z T U M-ZAJEZIERZE	Sztum - Zajezerze	39 - 43	1, 5, 6/1, 6/2, 7, 8/1, 8/2, 12, 189/6, 189/7,190, 191, 193/1, 200/3, 200/4, 201/1, 201/2, 202/1, 202/3, 202/4, 203/1, 203/2, 204/2, 207/2, 208/3, 208/5, 208/6, 208/8, 208/9	Zajezerze
-----	------	--	----------------------	-------------------	---------	---	-----------

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

Załącznik nr 3a

ZABYTKI WYŁĄCZONE Z GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA I GMINY SZTUM								
LP.	Nr karty GEZ	Obiekt	Miejscowość	Adres				Uwagi
				ulica	nr budynku	działka	obręb	
1	3090	PIEKARNIA, ob. dom mieszkalny	POSTOLIN	Postolin	20	104	Postolin	
2	3174	DOM MIESZKALNY	SZTUMSKIE POLE	Żeromskiego	21	430	Sztumskie Pole	
3	3175	DOM MIESZKALNY	SZTUMSKIE POLE	Żeromskiego	23	429	Sztumskie Pole	
4	3233	DOM MIESZKALNY	SZTUM-ZAJEZIERZE	Sztum - Zajezierze	9	8/5	Zajezierze	
5	3283	DOM MIESZKALNY	PIETRZWAŁD	Pietrzwałd	25	73	Pietrzwałd	
6	3285	BUDYNEK GOSPODARCZY	PIETRZWAŁD	Pietrzwałd	10	19/8	Pietrzwałd	
7	3286	STODOŁA	PIETRZWAŁD	Pietrzwałd	10	19/8	Pietrzwałd	
8	3313	DWÓR	BARLEWICZKI	Barlewiczy	6,7	91/75, 94, 95/24, 95/23, 95/22, 93	Barlevice	
9	3332	DWÓR	BARLEWICZKI	Barlewiczy	6,7	91/75, 94, 95/24, 95/23, 95/22, 93	Barlevice	
10	3337	BUDYNEK GOSPODARCZY	PAROWY	Parowy	19	46/3	Nowa Wieś	
11	3527	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Jagiełły	57	114/2	Obręb 3-Sztum	
12	3568	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Skłodowskiej-Curie	31	171	Obręb 2-Sztum	
13	3586	DOM MIESZKALNY	SZTUM	Kalkszteina	17	115	Obręb 2-Sztum	
14	3597	DOM MIESZKALNY	POSTOLIN	Postolin	33	299	Postolin	
15	3601	DOM MIESZKALNY	POSTOLIN	Postolin	15	111	Postolin	
16	3612	DOM MIESZKALNY	NOWA WIEŚ	Nowa Wieś	2	155	Nowa Wieś	

Załącznik nr 4 do Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Sztum

Ustalenia obowiązujących Miejsowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Sztum (stan na styczeń 2016 roku) ochrony zabytków:

1. Uchwała Nr XVII/117/07 wraz ze zmianami: Uchwała Nr XXVI/249/2012

Obiekty, obszary	Zasady ochrony
<p>1) układ urbanistyczny Starego Miasta Sztumu z zespołem zamkowym, nr rej.: 113, d. 82 decyzja z dnia 16.07.1959 r.;</p> <p>2) kościół parafialny p.w. św. Anny, nr rej.: 1414, d. 265/93 decyzja z dnia 10.09.1993 r.;</p> <p>3) kościół poewangelicki, ob. rzym.-kat. fil. p.w. Wspomożenia Wiernych, 1816-1818, nr rej.: 1415, d. 304/93 decyzją z dnia 16.04.1994 r.</p> <p>4) cmentarz z ogrodzeniem, kaplicą i układem zieleni, wysokiej, zachowanymi nagrobkami, ul. Kochanowskiego, XVII/XVIII, pocz. XX, nr rej.: 1384, d. 269/93 z 20.05.1993 r.;</p> <p>5) wieża ciśnień, ul. Kochanowskiego, pocz. XX, nr rej.: 1381, d. 265/93 decyzją z dnia 04.05.1993 r.;</p> <p>6) dom z ogrodem, ul. Jagiełły 23, 1 ćw. XX, nr rej.: 1453 d. 354/94 decyzją z dnia 16.04.1994 r.</p>	<p>W obszarze objętym planem znajdują się obszary i obiekty objęte ochroną na podstawie wpisu do rejestru zabytków, które oznaczono odpowiednio na rysunku planu.</p> <p>W stosunku do tych terenów i obiektów istnieje obowiązek stosowania się do przepisów szczegółowych w zakresie ochrony zabytków i opiece nad zabytkami (Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (UZOZ),(Dz. U. Nr 162, poz. 1568) (Zmiany: Dz. U. z 2004 r. Nr 96, poz. 959 i Nr 238, poz. 2390; z 2006 r. Nr 50, poz. 362 i Nr 126, poz. 875).</p>
<p>Układ urbanistyczny Starego Miasta Sztumu z zespołem zamkowym</p>	<p>Ustala się strefę ochrony ekspozycji , w której ustala się nakaz dostosowania nowoprojektowanej zabudowy w zakresie skali, bryły i formy architektonicznej (wysokość, proporcje wymiarów rzutów, pokrycie i kształty dachów, ich układ w stosunku do drogi) do sąsiedniej istniejącej zabudowy objętej ochroną, za wyjątkiem wieży widokowej zaplanowanej w terenie A1ZP/UTR</p>
<p>Obiekty zabytkowe wyszczególnione w rozdziale 3.3.3. programu opieki nad zabytkami oraz obszar grodziska, zamku, miasta lokacyjnego</p>	<p>Ustala się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) prowadzenie wszelkich prac ziemnych w granicach obszaru objętego ochroną wymaga uzyskania opinii Muzeum Archeologicznego w Gdańsku oraz zgody WKZ w Gdańsku celem określenia zakresu niezbędnych do wykonania archeologicznych badań ratowniczych poprzedzających planowane prace; 2) wszelkie zamierzenia inwestycyjne wymagające pozwolenia na budowę lub zmiany sposobu użytkowania oraz wszelkie remonty, przebudowy i adaptacje obiektów nieruchomości objętych ochroną należy prowadzić w uzgodnieniu z WKZ; 3) projekt podziału lub scalania nieruchomości

	<p>wymagają uzgodnienia z WKZ;</p> <p>4) nakazuje się zachowanie, przywrócenie oraz uczytlnienie podziałów parcelacyjnych w wystroju elewacji i zastosowanych detalach architektonicznych oraz w zagospodarowaniu terenów obiektami małej architektury,</p> <p>5) w wyznaczonych planem miejscowym obszarach zabudowy mieszkaniowej obowiązuje nakaz uzupełnienia historycznych pierzei ulic i placów zabudową dostosowaną formą, skalą i detalem architektonicznym do istniejących obiektów objętych ochroną;</p> <p>6) dopuszcza się przekształcenia funkcji zgodnie z ustaleniami szczegółowymi dla poszczególnych terenów funkcjonalnych;</p> <p>7) na jezdniach i placach nakazuje się przywrócenie nawierzchni kamiennej, nakaz ten nie obejmuje pasa drogowego drogi krajowej Nr 55;</p> <p>8) na chodnikach i ścieżkach rowerowych dopuszcza się nawierzchnie z drobnowymiarowych elementów betonowych imitujących nawierzchnie kamienne;</p> <p>9) w stosunku do obiektów objętych ochroną obowiązuje nakaz restauracji oraz przywrócenia elementów wystroju i detalu architektonicznego odpowiedniego do epoki, w której dany obiekt powstał;</p> <p>10) nakaz dostosowania nowoprojektowanej zabudowy w zakresie skali, bryły i formy architektonicznej (wysokość, proporcje wymiarów rzutów, pokrycie i kształty dachów, ich układ w stosunku do drogi) do sąsiedniej istniejącej zabudowy objętej ochroną;</p> <p>11) nakazuje się likwidację lub przebudowę (wymianę) obiektów dysharmonizujących lub kolidujących z charakterem historycznej struktury przestrzennej;</p> <p>12) dopuszcza się uzupełnienie albo wymianę zdekapitalizowanej historycznej zabudowy z dostosowaniem jej w miarę możliwości do dawnej sytuacji;</p> <p>13) nakaz ochrony naturalnego ukształtowania terenu;</p> <p>14) zakaz lokalizacji wolnostojących nośników reklamowych, garaży wolnostojących i zblokowanych.</p>
<p>Obiekty współtworzące historyczny charakter</p>	<p>Nakazuje się prowadzenie inwestycji</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

zabudowy miasta Sztumu wyszczególnione w rozdziale 3.3.3. programu opieki nad zabytkami	wymagających pozwolenia na budowę oraz dotyczących remontów elewacji w uzgodnieniu w WKZ.
<p>Pomniki przyrody:</p> <p>1) dąb szypułkowy na zieleńcu koło jeziora Sztumskiego, na wysokości ul. Baczyńskiego – nr rejestru 22/95,</p> <p>2) topola na zieleńcu koło jeziora Sztumskiego, przy ul. Władysława IV – nr rejestru 23/95</p>	Należy stosować odpowiednio zakazy określone w akcie prawnym ustanawiającym ich ochronę oraz odpowiednio przepisy w zakresie ochrony przyrody.

Na obszarze planu objęte ochroną zostały obiekty niewystępujące w Gminnej Ewidencji Zabytków. Poniżej zostały wyszczególnione wszystkie te obiekty:

lp.	Numer w MPZP i opis	adres
1.	(6) willa D64	ul. Chełmińska 2
2.	(7) dom mieszkalny	ul. Chełmińska 3
3.	(9) dom - przychodnia zdrowia	ul. Chełmińska 6
4.	(10) dom - przychodnia zdrowia	ul. Chełmińska 11
5.	(24) dom	ul. Jagiełły 21k
6.	(25) dom	ul. Kasztelańska 6
7.	(37) dom, wł. NBP	ul. Mickiewicza 37
8.	(43) dom mieszkalny	ul. Nowowiejskiego 21
9.	(48) odcinek murów	wzdłuż ulicy ul. Osińskiego
10.	(51) dom	Pl. Wolności 24
11.	(52) dom	Pl. Wolności 25
12.	(56) dom	ul. Sienkiewicza 6
13.	(61) dom	ul. Zw. Jaszczurczego 1
14.	(63) dom	ul. Zw. Jaszczurczego 4
15.	(1a) dom mieszkalny	ul. Baczyńskiego 1
16.	(1b) dom mieszkalny	ul. Baczyńskiego 3
17.	(11a) dom mieszkalny	ul. Fiszera 1
18.	(11b) dom mieszkalny	ul. Fiszera 3
19.	(24a) dom mieszkalny	ul. Jagiełły 29
20.	(24b) budynek	ul. Jagiełły 35
21.	(24d) dom	ul. Kasztelańska 3
22.	(28a) dom	ul. Lipowa 5
23.	(37a) budynek urzędu miejskiego	ul. Mickiewicza 39
24.	(41a) dom mieszkalny	ul. Nowowiejskiego 7a
25.	(41b) dom mieszkalny	ul. Nowowiejskiego 7b
26.	(41c) dom mieszkalny	ul. Nowowiejskiego 9a
27.	(41d) dom mieszkalny	ul. Nowowiejskiego 9b
28.	(48a) dom	ul. Plebiscytowa 6
29.	(48c) dom	ul. Plebiscytowa 11
30.	(48d) dom	ul. Plebiscytowa 11a
31.	(48f) dom	ul. Plebiscytowa 13
32.	(58a) dom	ul. Sienkiewicza 14
33.	(58b) dom	ul. Sienkiewicza 16

2. Uchwała Nr VII/36/2007 wraz ze zmianami: **Uchwała Nr XLI/407/2014**

Na obszarze objętym planem nie występują obiekty i obszary zabytkowe

3. Uchwała Nr XLIV/434/2014.

Obiekty i obszary	Zasady ochrony
Stanowisko archeologiczne nr 190	Wszelkie prace budowlane w obrębie strefy wymagając uzgodnienia z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku, który każdorazowo określi zakres niezbędnych archeologicznych badań ratowniczych wyprzedzających proces zainwestowania terenu.
Historyczna aleja drzew szlacheńskich znajdująca się wzdłuż drogi	Wymagana jest ochrona, pielęgnacja i uzupełnienie alei o nowe drzewa, dopasowane gatunkowo do historycznego drzewostanu rosnącego w tej alei. Nasadzenia i ewentualną wycinkę drzew należy realizować zgodnie z przepisami odrębnymi.

4. Uchwała Nr VII/37/2007.

Obiekty i obszary	Zasady ochrony
Stanowisko archeologiczne	W granicach strefy ochrony działalność budowlana winna być poprzedzona badaniami; szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych ustala w drodze decyzji Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków.

5. Uchwała Nr XX/60/2007.

Obiekty i obszary	Zasady ochrony
Stanowisko archeologiczne w terenach elementarnych 06.ZD.11, 07.PU.01, .07.PU.02, KD.GP.01 i KD.L.07	W granicach strefy działalności budowlana winna być poprzedzona badaniami. Szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych właściwy konserwator zabytków ustala w drodze decyzji.
Zabytkowy zespół budowlany – zespół pofolwarczny we wsi Kępina, oznaczony na rysunku planu odpowiednim symbolem graficznym	Ochrona w zakresie historycznych cech: rozplanowania zespołu zabudowy, form zabudowy, historycznej kompozycji zieleni oraz elementów małej architektury, historycznych pokryć posadzek ścieżek i placów, określonym w ustaleniach szczegółowych. Wszelkie działania dotyczące chronionych cech zabytkowej zabudowy wymagają uzgodnienia z właściwym konserwatorem zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi.

6. Uchwała nr XXVII/182/08 wraz ze zmianami: Uchwała nr X/74/2011 oraz Uchwała nr X/75/2011

Obiekty i obszary	Zasady ochrony
<p>Część terenu leżąca w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Białej Góry”, utworzonego w 1985 uchwałą VI/51/85 WRN w Elblągu.</p>	<p>Na tym obszarze obowiązują zasady zawarte w Rozporządzeniu Nr 5/05 Wojewody Pomorskiego z dnia 24 marca 2005 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim oraz Rozporządzeniem Nr 23/07 Wojewody Pomorskiego z dnia 6 lipca 2007 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim.</p>
<p>Obszar występowania historycznej zabudowy osadniczej</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) projektowanie nowej zabudowy o dobrym standardzie materiałowym i technologicznym, w oparciu o projekty nawiązujące do tradycji budowlanej miejscowości i regionu; 2) ochrona i uzupełnienie historycznej zieleni, w szczególności wzdłuż dróg oraz zieleni wysokiej związanej z historycznymi siedliskami; 3) zachowanie najcenniejszych elementów historycznej struktury przestrzennej i w sposób harmonijny kształtowanie współczesnych elementów zabudowy z poszanowaniem przestrzenno-architektonicznych wartości historycznego zagospodarowania.
<p>Zabytkowe zespoły zabudowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zespół zabudowy osady śródleśnej związanej z przemysłem drzewnym w obrębie Sztumskie Pole, - zespół zabudowy z 1927r. przy drodze ze Sztumu do Sztumskiego Pola, - zespół zabudowy dworca kolejowego w Sztumie; 	<p>Obowiązuje szczególna opieka nad zachowanymi historycznymi elementami struktury przestrzennej, w tym:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ochronie konserwatorskiej podlegają obiekty o ochronionej kompozycji w zakresie historycznych cech: bryły, kształtu dachu, formy architektonicznej, dyspozycji ścian, detalu architektonicznego (w tym wielkości i kształtu okien oraz podziałów stolarki okiennej), kolorystyki i stosowanych materiałów budowlanych, wszelkie działania dotyczące chronionych cech zabytkowej zabudowy wymagają uzgodnienia z właściwym konserwatorem zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi; 2) dopuszcza się remonty, przystosowanie obiektów do współczesnych wymogów technicznych i funkcjonalnych, a także rozbiórkę obiektu w sytuacji jego złego stanu technicznego, przy uzgodnieniu w/w działań

	<p>z właściwym konserwatorem zabytków;</p> <p>3) w zagospodarowywaniu terenów należy uwzględniać historyczne formy zagospodarowania, w przypadku wprowadzenia nowej zabudowy należy ją pod względem linii zabudowy, skali, gabarytów, usytuowania i formy dachu kształtować w nawiązaniu do oznaczonych obiektów znajdujących się w granicach strefy. Realizacja przyjętych założeń następuje poprzez ustalenia szczegółowe dotyczące parametrów i wskaźników kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu;</p> <p>4) obowiązuje zachowanie historycznej kompozycji przestrzennej, w tym:</p> <p>a) historycznych podziałów katastralnych, zakaz dokonywania podziałów prostopadłe w stosunku do tych granic,</p> <p>b) zachowanie historycznych nawierzchni oraz w miarę możliwości ich odtworzenie i uzupełnienie,</p> <p>c) zachowanie czytelności podziału niwy siedliskowej na poszczególne strefy, w tym: zabudowy, ogrodów, roli uprawnej,</p> <p>d) historycznego układu zabudowy, w tym rozplanowania zabudowy mieszkaniowej oraz towarzyszącej zabudowy gospodarczej,</p> <p>e) ochrona i uzupełnienie historycznej zieleni, w tym zadrzewień wzdłuż dróg i granic parceli.</p> <p>Dla zespołów zabudowy obowiązują zasady:</p> <p>a) zachowanie charakterystycznego usytuowania budynków i zieleni na działce,</p> <p>b) zachowanie charakteru, skali i proporcji obiektów,</p> <p>c) kontynuacja występujących historycznie tradycji budowlanych w nowej zabudowie</p>
<p>Stanowiska archeologiczne</p>	<p>Obowiązuje przeprowadzenie, dla wszystkich inwestycji lokalizowanych w strefie, interwencyjnych badań archeologicznych w formie nadzoru archeologicznego prowadzonego w trakcie realizacji inwestycji, po zakończeniu których teren może być trwale zainwestowany; w przypadku stwierdzenia relikwów archeologicznych ustala się konieczność przeprowadzenia archeologicznych badań ratowniczych;</p> <p>2) szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych właściwy konserwator zabytków ustala w drodze</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

	decyzji.
Obiekty o ochronionej kompozycji	<p>Ochrona w zakresie historycznych cech: bryły, kształtu dachu, formy architektonicznej, dyspozycji ścian, detalu architektonicznego (w tym wielkości i kształtu okien oraz podziałów stolarki okiennej), kolorystyki i stosowanych materiałów budowlanych;.</p> <p>Dla obiektów o ochronionej kompozycji dopuszcza się:</p> <p>a) zmiany związane z przystosowaniem ich do współczesnych wymogów technicznych i funkcjonalnych, tak by możliwe było użytkowanie obiektów zapewniające bieżącą konserwację i ochronę przed dewastacją, przy zachowaniu ich w możliwie niezmienionym kształcie,</p> <p>b) dopuszcza się remonty oraz rozbiórkę budynku o złym stanie technicznym, pod warunkiem usytuowania nowej zabudowy nawiązującej do pierwotnego obiektu oraz w miejscu wyburzonego obiektu;</p>

Na obszarze planu objęte ochroną zostały obiekty niewystępujące w Gminnej Ewidencji Zabytków.

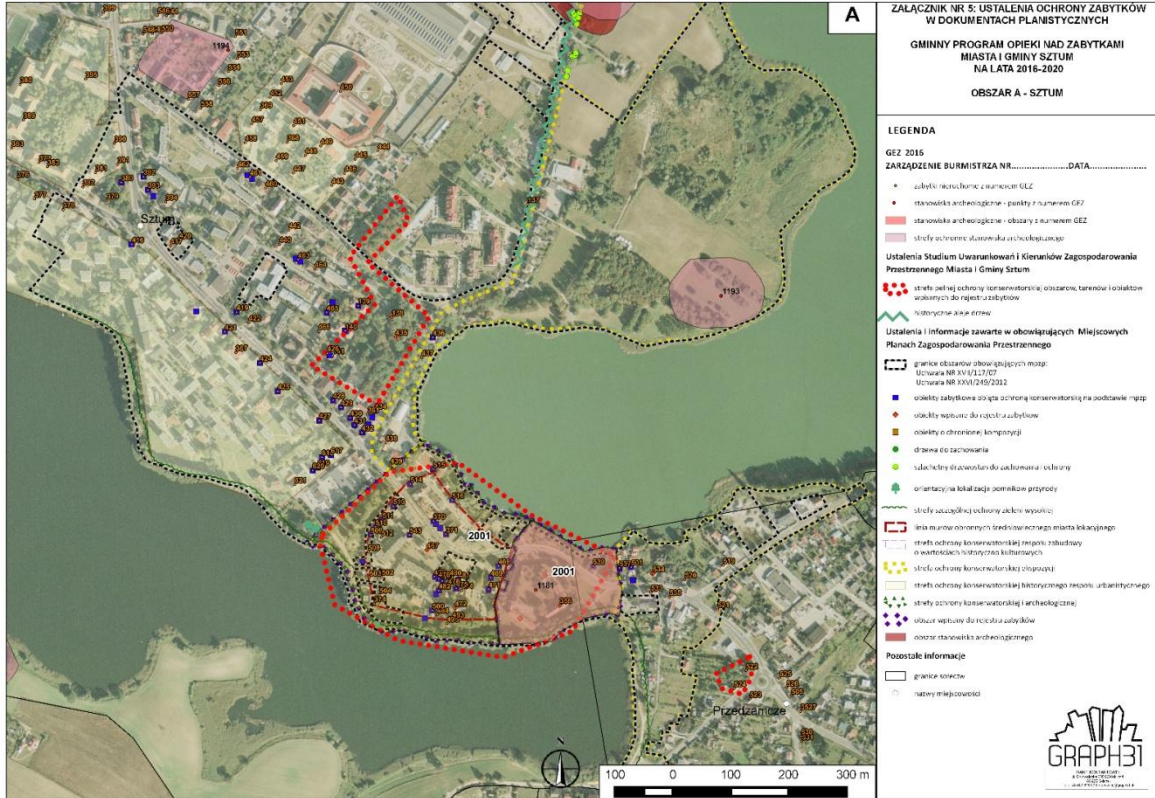
Poniżej zostały wyszczególnione wszystkie te obiekty:

lp.	Numer w MPZP i opis	adres
1.		ul. Długa 6,
2.		ul. Polanka 15,
3.	dwa budynki	ul. Sienkiewicza 53,
4.		ul. Łąkowa 3,
5.		ul. Łąkowa 4,
6.		ul. Łąkowa 7,
7.		ul. Łąkowa 8,
8.		ul. Łąkowa 13,
9.		ul. Łąkowa 14,
10.		ul. Żeromskiego 15,
11.		ul. Żeromskiego 17,
12.		ul. Polna 4.

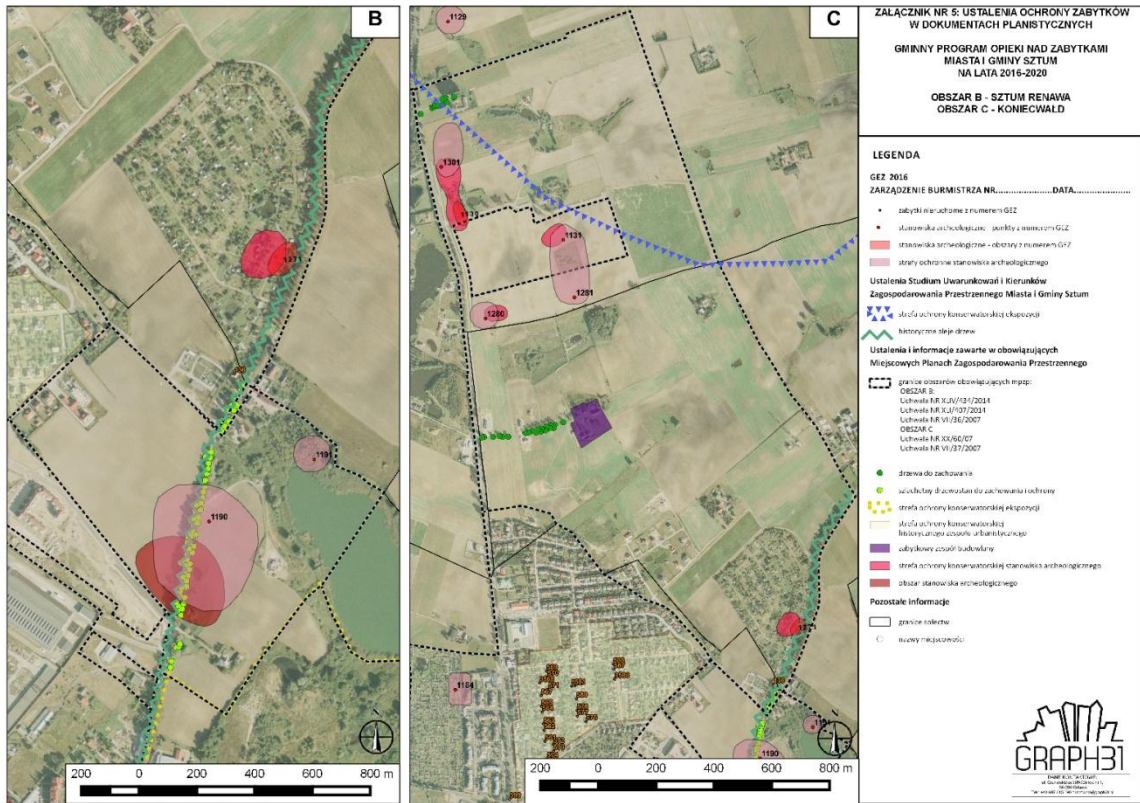
7. Uchwała Nr LII/415/2010

Na obszarze objętym planem nie występują obiekty i obszary zabytkowe.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY SZTUM NA LATA 2016-2020

